

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo

Neža Haler

**Pomen Cone na mladostnikovo izboljšanje
učnega uspeha in vedenja**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2017

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo

Neža Haler

**Pomen Cone na mladostnikovo izboljšanje
učnega uspeha in vedenja**

Diplomsko delo

Mentor: doc. dr. Milko Poštrak

Ljubljana, 2017

*Nikoli ti niso dane sanje, ne da bi ti bila dana tudi moč, da jih
uresničiš. (Richard Bach)*

PODATKI O DIPLOMSKEM DELU

Avtorica: Neža Haler

Naslov diplomskega dela: Pomen Cone na mladostnikovo izboljšanje učnega uspeha in vedenja

Kraj in leto: Ljubljana, 2017

Število strani: 82

Število tabel: 2

Število prilog: 3

Število grafov: 31

Mentor: Doc. dr. Milko Poštrak

Ključne besede: Cona – Center otrok, najstnikov in aktivistov, mladostnik, dejavniki odraščanja, učne težave

Povzetek:

Raziskovala sem pomen Cone na mladostnikov učni uspeh in vedenje ter povezavo med Osnovno šolo Nove Fužine in Cono. Cona je dnevni center za otroke, mladostnike in aktiviste. Namen dnevnega centra je pomoč mladostnikom pri učenju, pri reševanju njihovih osebnih težav ter pri reševanju težkih življenjskih situacij, v katerih se znajdejo mladostniki in njihove družine. Ugotovila sem, da je večina mladostnikov v Cono vključena zaradi učnih težav. Večina mladostnikov Cono redno obiskuje vsak dan, približno tri leta. V Cono jih je po večini usmerila šola. Tako mladostniki kot učitelji in starši opažajo napredek v učnem uspehu in spremembi vedenja. V raziskavi sem ugotovila, da so dnevni centri za otroke in mladostnike zelo pomembni za njihovo odraščanje in uspešno vključevanje v družbo. Pomembno pa bi bilo, da se v dnevne centre vključi več prostovoljcev — študentje socialnega, pedagoškega in psihološkega profila, ki bi z mladostniki lahko delali v majhnih skupinah oziroma individualno.

Title: The importance of the centre Cona on the adolescents', school attainment and behavior

Key words: Cona - The children's centre, adolescents and activists, adolescent, facts of growing up, learning difficulty

Abstract:

I have researched the importance of the centre Cona (The children's centre, adolescents and activists) on the adolescents' school attainment and behaviour as well as its connection with the primary school Nove Fuzine. Cona is a daily centre for children and adolescents. The purpose of the daily centre is to provide support for learning, offer help at resolving personal problems and difficult life situations where adolescents and their families find themselves.

I have found out that most adolescents attend the daily centre because of the learning difficulties. Adolescents have attended the programme regularly every day, for approximately three years. They were mostly referred to Cona by school. Both, the adolescents and the teachers notice progress regarding school achievement and behaviour. In the research, I have found out that the daily centres for children and adolescents present a great importance for their transition to adulthood and further social inclusion.

It would be important that more volunteers from the fields of social work, pedagogy, and psychology participate in daily centres and thus enable small group or individual work.

PREDGOVOR

Od malih nog sem imela željo postati sodnica za mladoletno prestopništvo. Zato sem se vpisala na Pravno fakulteto in v sredini prvega letnika ugotovila, da ta študij ni zame in da me to ne zanima. Takrat je bil to zame velik šok, saj sem bila vedno navajena, da sem bila uspešna in to, kar sem si zadala, tudi izpeljala do konca. Nekaj časa sem se iskala, nato pa ugotovila, da moram poiskati nekaj, kar me veseli in izpopolnjuje. Odločila sem se, da poiščem dobrodelne organizacije, ki se ukvarjajo z mladimi. Kot prostovoljka sem se vključila v delo pri Zvezi prijateljev mladine Moste-Polje in Coni. Po dveh mesecih opravljanja prostovoljnega dela z mladimi sem ugotovila, da me to delo resnično veseli in zato sem se vpisala na Fakulteto za socialno delo.

V prvem letniku svojega študija sem si za opravljanje prakse izbrala dnevni center za otroke in mladostnika Cona na Fužinah. Ker so mi otroci in mladostniki iz Cone prirasli k srcu, sem se v drugem letniku odločila, da si ponovno izberem enako učno bazo. V tretjem letniku pa sem si za opravljanje prakse izbrala Osnovno šolo Nove Fužine, ki jo obiskuje večina uporabnikov Cone. Zato sem se tudi odločila, da v svojem diplomskem delu raziščem povezanost in sodelovanje med Osnovno šolo Nove Fužine in Cono.

Naselje Fužine je označeno kot »geto«, v katerem živi veliko priseljencev in kjer je veliko kriminala in drog. Tudi sama se odraščala in še danes živim na Fužinah. Kakovost življenja pa se je v dvajsetih letih zelo spremenila. Iz otroštva so mi ostali spomini slabih izkušenj in strahu pred naseljem. Večkrat sem v okolici bloka in šole videla odvržene igle. Starejši mladostniki so se zbirali pod stopnišči in za blokom, kjer so pili, kadili, prepevali in vpili dolgo v noč. Velikokrat so se stopili in povzročili škodo v bloku. Danes pa je zgodba popolnoma drugačna. Nikjer v okolici ne vidim igel, razbitih steklenic. Tudi stopnišča in okolica bloka, kjer so se zbirali, so zvečer in ponoči prazna. Fužine so postale prijetno in varno naselje.

Osnovno šolo sem obiskovala v naselju, prva štiri leta Osnovno šolo Nove Fužine in zadnja štiri leta Osnovno šolo Martina Krpana. Cona se je ustanovila ravno v času mojega otroštva. Sama je nisem nikoli obiskovala, so pa jo obiskovali nekateri moji sošolci. V šoli so se širile govorice, da tja hodijo učenci, ki imajo vedenjske ali učne težave.

Ko sem bila na praksi v Osnovni šoli Nove Fužine, sem večkrat opazila, da imajo učenci, ki Cone ne obiskujejo, podobno mnenje, kot smo ga imeli mi.

Učencem sem zato vedno predstavila Cono kot nekaj pozitivnega in jih povabila, da se nam pridružijo in vsaj eno popoldne preživijo z nami. Glavni namen Cone je, da otroci in mladostniki niso prepuščeni ulici, temveč da v prostorih Cone aktivno preživljajo prosti čas, da so tukaj slišani in upoštevani, kar je pomembno za njihovo odraščanje.

Na tem mestu bi se rada zahvalila svojemu mentorju doc. dr. Milku Postraku za vso podporo in vse strokovne nasvete, s katerimi me je usmerjal pri pisanju diplomskega dela.

Zahvalila bi se tudi asis. mag. Tamarji Repe Žiberna za vso pomoč, in strokovnim delavcem Programa Cona Fužine ter OŠ Nove Fužine, ki so mi omogočili raziskavo in nudili vso pomoč, ki sem jo potrebovala.

Zahvala gre tudi moji družini, ki mi je omogočila študij, me podpirala ter spodbujala v vseh mojih življenjskih odločitvah in nikoli ni nehala verjeti vame. Zelo sem hvaležna tudi prijateljicam, ki so mi stale ob strani in nudile oporo. Predvsem pa se bi rada zahvalila svojemu fantu, ki mi je nudil oporo, ko je bilo najtežje, in je bil v času pisanja moje diplomske naloge potrpežljiv.

KAZALO VSEBINE

1	TEORETIČNI UVOD.....	1
1.1	MLADOST IN MLADOSTNIK	1
1.1.1	Ranljive skupine mladih	3
1.2	METODE SOCIALNEGA DELA	5
1.3	KONCEPTI SOCIALNEGA DELA Z MLADIMI.....	8
1.4	DEJAVNIKI ODRAŠČANJA.....	12
1.4.1	Družina	14
1.4.2	Šola	16
1.4.3	Vrstniki	19
1.4.4	Vrednote	21
1.4.5	Spol.....	22
1.5	UČNE TEŽAVE.....	23
1.6	TOČKE TVEGANJA IN VAROVALNI DEJAVNIKI	26
1.6.1	Fužine	26
1.6.2	Cona Fužine	26
1.6.3	Osnovna šola Nove Fužine	28
2	PROBLEM.....	30
3	METODA	32
3.1	VRSTA RAZISKAVE	32
3.1.1	Spremenljivke	32
3.2	MERSKI INSTRUMENTI IN VIRI PODATKOV.....	37
3.3	POPULACIJA IN VZOREC	38
3.4	ZBIRANJE PODATKOV	39
3.5	OBDELAVA IN ANALIZA PODATKOV	40
4	REZULTATI.....	41
4.1	MLADOSTNIKI VKLJUČENI V CONO	41
4.2	UČITELJI NA OSNOVNI ŠOLI NOVE FUŽINE	49

4.3	STARŠI MLADOSTNIKOV, KI SO VKLJUČENI V CONO.....	55
5	RAZPRAVA.....	65
6	SKLEPI.....	70
7	PREDLOGI.....	71
8	LITERATURA.....	72
9	PRILOGE.....	75
9.1	Vprašalnik za učitelje	75
9.2	Vprašalnik za mladostnike.....	77
9.3	Vprašalnik za starše	80

KAZALO TABEL

Tabela 3.1: Opredelitev enot raziskovanja	38
Tabela 4.1: Mladostnikove ocene, kdo jim najbolj pomaga pri učenju.....	63

KAZALO GRAFIKONOV

Graf 4.1: Kdo je mladostnika usmeril v cono	41
Graf 4.2: Razlog vključitve mladostnika v Cono	42
Graf 4.3: Čas obiskovanja Cone mladostnikov	43
Graf 4.4: Pogostost mladostnikovega obiskovanja Cone	43
Graf 4.5: Učni uspeh mladostnika pred vključitvijo v Cono	44
Graf 4.6: Kakšen je mladostnikov učni uspeh po vključitvi v Cono	45
Graf 4.7: Aritmetične sredine razumevanja mladostnika z naštetimi ljudmi pred in po vključitvi v Cono	45
Graf 4.8: Vpliv Cone na spremembo odnosov	46
Graf 4.9: Nudjenje pomoči mladostniku pri učenju	47
Graf 4.10: Aritmetična sredina nudenja učne pomoči	47
Graf 4.11: Aritmetična sredina ocene dejavnosti	48
Graf 4.12: Število let zaposlitve učiteljev na Osnovni šoli	49
Graf 4.13: Aritmetična sredina, na koga se učitelji najprej obrnejo v primeru učnih oziroma vedenjskih težav učenca	49
Graf 4.14: Poznavanje Cone s strani učiteljev	50
Graf 4.15: Učiteljevo poznavanje možnosti vključitve mladostnika v Cono	51
Graf 4.16: Koliko učiteljev je že kdaj predlagalo učenca za vključitev v Cono	51
Graf 4.17: Aritmetične sredine, ki kažejo učence z različnimi težavami, ki jih učitelji predlagajo za vključitev v Cono	52
Graf 4.18: Učiteljeva opazovanja učnega napredka pri učencih z učnimi težavami, ki so vključeni v Cono.....	53
Graf 4.19: Učiteljeva opazovanja spremembe vedenja na bolje pri učencih z vedenjskimi težavami, ki so vključeni v Cono.....	54
Graf 4.20: Sodelovanje oziroma dogovarjanje učiteljev z delavci Cone	55

Graf 4.21: Kdo je mladostnika usmeril v obiskovanje Cone	55
Graf 4.22: Čas obiskovanje Cone mladostnikov	56
Graf 4.23: Razlog vključitve mladostnika v Cono	57
Graf 4.24: Opažanja staršev mladostnikovega učnega napredka z učnimi težavami, ki so vključeni v Cono	57
Graf 4.25: Opažanja staršev, v kolikšnem času se je mladostnikov učni uspeh izboljšal ...	58
Graf 4.26: Opažanja staršev v spremembi vedenja pri mladostnikih, ki so vključeni v Cono.....	59
Graf 4.27: Opažanja staršev, v kolikšnem času je prišlo do sprememb v vedenju pri mladostnikih	60
Graf 4.28: Pomoč Cone staršem pri njihovih vzgojnih pristopih	60
Graf 4.29: Primerjava mladostnikovega in učiteljevega opažanja o izboljšanju mladostnikovega učnega uspeha	61
Graf 4.30: Primerjava opažanja staršev in učiteljev o izboljšanju vedenja mladostnikov ..	62
Graf 4.31: Učiteljevo poznavanje Cone in možnosti vključitve vanjo	63

1 TEORETIČNI UVOD

1.1 MLADOST IN MLADOSTNIK

Pojem mladost zajema obdobje, ko mlad človek ni več otrok, ni pa še priznan kot odrasel. To obdobje je umeščeno med dvema relativno definiranimi in dobro prepoznavnima življenjskima obdobjema – otroštvom in odraslostjo. Mladost je zato že od vsega začetka veljala za labilno in ambivalentno razvojno obdobje, ki zahteva skrb in nadzor odraslih. V 20. stoletju je bila mladost prepoznana kot izrecno formativno obdobje, ki je ključnega pomena za nadaljnje življenje in delo odraslega človeka (Nastran Ule 1996: 10-11). Žmuc-Tomori (1983: 109–110) pravi, da je mladost obdobje duševnega dozorevanja, ki spremeni otrokovo duševnost v duševnost mladostnika. To obdobje, ki loči otroštvo od odrasle dobe, je precej daljše od pubertete in traja še nekaj let potem, ko se telesni razvoj v glavnem že konča. Prehod v odraslo dobo je postopen, potek in trajanje pa sta odvisna od številnih vplivov, ki izhajajo iz odraščajočega otroka in njegovega okolja. Razvoj osebnosti in duševnosti mladega človeka poteka po petih glavnih področjih: na iskanju identitete, razvijanju svoje spolne vloge, urejanju odnosov do staršev in drugih odraslih, usmerjanju odnosov z vrstniki in oblikovanju odnosa do dela z razvijanjem ustvarjalnosti. Vse te naloge pa so za mladostnika težke in naporene.

Mladost je obdobje, ki je zaključena z otroštvom, neke tesne in enostranske odvisnosti od staršev in drugih pomembnih oseb v njihovem življenju. Na drugi strani pa družba nalaga mladostniku obveznosti, ta pa jih mora dokončati ali prekiniti, da lahko vstopi v odraslost. Medtem ko otrok ne more zavrniti odvisnosti od staršev in drugih institucij, lahko mladostnik odkloni to odvisnost in se poskuša osamosvojiti. Vlogo mladostnika označuje ravno to, da je odvisna od subjekta samega, lahko odvisnost sprejme ali odkloni (Nastran Ule 1996: 11).

Obdobje najstniških let oziroma mladosti tudi sama razumem kot način, ko se želimo na nek način osamosvojiti, na drug način pa smo še vedno tesno povezani in odvisni od družine ter od drugih institucij.

Družina ima na vsakega mladostnika zelo močan vpliv, lahko na pozitiven ali negativen način, saj vsak posameznik živi v drugačno spodbudnem okolju. Nekomu je družina vir moči, nekemu drugemu pa ne (Tomori 1994: 5).

Tudi sama sem v času prakse spoznala različne mladostnike in njihove družinske situacije. Vsako dogajanje v družini je na mladostnika pustilo močan vtis, zato se na tem mestu strinjam s Tomorijevo, da je lahko nekomu družina vir moči, ki ga spodbuja in usmerja, medtem ko nekateri odraščajo v situacijah, kjer jim družina ne more nuditi opore in spodbude.

V obdobju odraščanja pa mladostnika doletijo tudi druge zelo pomembne odločitve, kot so izbira šolanja in nadaljevanje izobraževanja. Med njimi in njihovimi vrstniki se oblikujejo novi odnosi, tudi intimni, kar je za mladostnika nekaj novega in zanimivega. Ustvarjajo si svojo predstavo, s kom si želijo biti in kako živeti, večkrat pa pri tem pridejo v konflikt s svojimi starši, ki želijo za svojega mladostnika drugačno pot oziroma drugega partnerja. Pomembno je, da se strokovnjaki, ki delajo z mladostniki, znajo odzvati raznoliko in raziskati mladostnikov življenjski svet, v katerem oni odraščajo ter jim ponuditi oporo in pomoč, ko jo potrebujejo.

Vsi strokovnjaki opisujejo mladost kot življenjsko obdobje in jo podrobneje raziskujejo, prav pri vseh pa zasledimo, da je to obdobje zahtevno tako za mladostnike kot za starše. Od mladostnikov se v tem obdobju pričakuje predvsem udeležba in uspešnost v izobraževalnem sistemu in osebno dozorevanje ter iskanje svojega položaja v družbi. V obdobju odraščanja mladostniki nenehno iščejo ravnotežje med osebnimi željami ter družbenimi pričakovanji, pri čemer velikokrat pride do odstopanj od družbeno pričakovanega vedenja (Žmuc-Tomori 1983: 109-112).

Pomembno je, da se mi kot socialni delavci znamo približati mladostniku v težkih trenutkih in situacijah in mu nuditi oporo, da bo mladostnik doživel čim manj stresa in neprijetnih dogodkov. Na tem mestu bi se navezala na enostavno, a pomembno opredelitev socialnega dela po Milošević Arnold Postrak (2003: 9), da »socialna delavka ali delavec skupaj, družno z uporabnikom soustvarja nove možnosti, nove okoliščine za bolj kvalitetno življenje.«

Zato se mi zdi še toliko bolj pomembno, da se v Coni strokovni delavci zavedajo, da delajo s skupino mladostnikov, ki imajo različne težave v šoli, z vrstniki, v družini, v okolju, torej z ranljivimi mladostniki. Pomembno je, da strokovni delavci vsakemu mladostniku prisluhnejo, z njim ustvarijo delovni odnos ter njegovim zgodbam verjamejo. Morajo odstopiti od moči, ki jim ne pripada in pri delu strmeti k temu, da mladostnika obravnavajo čim bolj celostno ter da poznajo življenjske razmere, v katerih živi. Pomembno je tudi, da uporabljajo besede, ki mladostnikom dajejo moč, jih opogumljajo in vključujejo v okolje ter družbo (Čačinovič Vogrinčič 2005: 7–8).

1.1.1 Ranljive skupine mladih

Mladostniki, ki obiskujejo Cono Fužine, so večinoma ranljivi mladostniki. Večina njihovih staršev se je v času osamosvojitve preselilo na Fužine, nekatere družine pa se iz različnih držav preselile pred kratkim, tako je veliko otrok in mladostnikov kar »postavljenih« v novo okolje, šolo. Večina teh mladostnikov ne zna jezika, tuja pa jim je tudi kultura. Šola jim ponudi dodatno pomoč pri učenju in vključevanju v socialno okolje, kar pa večinoma ni dovolj. Mladostniki potrebujejo čas, pomoč in podporo, da se naučijo jezika, vključijo v okolje in najdejo svojo družbo. Zato skoraj vse take otroke in mladostnike šola usmeri v Cono, kjer dobijo pomoč pri učenju, oporo, ko jo potrebujejo, prostor za druženje in razvijanje novih prijateljskih vezi. Starši teh mladostnikov so pogosto nižje izobraženi, niso vešč jezika in delajo v težkih ter slabo plačanih službah. V družinah je pogosto zaposlen samo oče in preživlja družino. Družine se velikokrat znajdejo v finančnih stiskah, mladostniki pa so zaradi vseh dejavnikov zaznamovani v družbi in nimajo možnosti za kakovostno odraščanje.

Vedno več mladim iz vseh družbenih slojev se stopnjujejo težave pri načrtovanju in vodenju življenja, kopičijo se jim nerešeni problemi, ki izhajajo eden iz drugega, npr. slab šolski uspeh, nizka izobrazba, slabe zaposlitvene možnosti, materialne, socialne, emocionalne, zdravstvene težave. Določene socialne okoliščine povečujejo stopnjo socialne ranljivosti, se praviloma prepletajo s pomanjkanjem v znanju, nižjo kulturno ravno in s pomanjkljivo interakcijsko kompetenco posameznika (Nastran Ule 2000: 26). Tu se lahko navežem tudi na Tomori (2000: 90), ki pravi, da vedenje, ki je v skladu s širšimi družbenimi merili, temelji na posameznikovi sposobnosti in pripravljenosti za to,

da svoje osebne težnje prilagaja tudi omejitvam socialnega okolja. To mu omogočajo različni dejavniki. Pripadnost svojemu socialnemu krogu in potreba po sprejetosti v njem ga spodbujata pri prevzemanju vrednot tega kroga in izpopolnjevanju pričakovanj njemu pomembnih oseb.

Tomorijska (2000: 98) pravi, da preko svoje dinamike družina nedvomno pomembno vpliva na razvoj otrokove osebnosti in vedenje vseh članov družine. Vsak posameznik v družini pa s svojim prispevkom oblikuje, usmerja in utrjuje družinske odnose, ki se nato kažejo v vedenju v širšem socialnem prostoru. Najbolj pomembne naloge družine, ki lahko močno vplivajo na socializacijo otrok, so predvsem: učenje obvladovanja stresa, odnos do avtoritete, razvijanje občutka lastne vrednosti, učenje socialnih spretnosti. Prestopniško vedenje je le eno od različnih znamenj, da je družina odpovedala oziroma ni bila uspešna pri eni ali več svojih funkcijah. Največkrat se mladoletniško prestopništvo povezuje z disfunkcionalnostjo družinskega sistema, v povezavi in prisotnosti še drugih dejavnikov tveganj: neugodna otrokova konstitucija, splošna socialna, ekonomska in kulturna prikrajšanost.

Čačinovič Vogrinčič (2008: 97) pa pravi, da je družina z odklonskim vedenjem v resnični stiski. Po Helmu Stierlinu (1987) so elementi te stiske najprej osramočenost, saj je odklonsko vedenje javen dokaz, da se staršem ni posrečilo otroka vzgojiti v skladu z normami in vrednotami družbe. Starši pogosto nimajo dovolj moči, da bi učinkovito vodili in varovali svoje otroke. Pomoč je nujna, da bi zmanjšali občutek osramočenosti in krivde ter da bi povečali učinkovitost staršev. Pomembno je, kako ponudimo pomoč socialnega dela, saj je le- ta najprej doživeta kot grožnja, stigmatizacija, ponižanje. Z družino moramo vzpostaviti delovni odnos in zagotoviti moramo čas in prostor. To je izredno zahtevno delo, še zlasti, ker delamo z družinami, ki imajo številne probleme, malo socialne moči in neučinkovite strategije reševanja.

Razumem Tomorijsko, vendar se ni najbolj ustrezno izrazila. Vedenje mladostnika, ki ni v skladu z normami in vrednotami družbe, je pokazatelj, da se v družini nekaj dogaja in ne, da je družina odpovedala. Nekateri mladostniki, ki so vključeni v Cono, so razvili oblike ravnanj in vedenja, ki v družbi niso najbolj sprejemljiva in zaželena, zato so tudi vključeni v dnevni center, kjer naj bi nekatere njihove navade s pomočjo strokovnih delavcev poskušali spremeniti. Predvidevam, da so mladostniki razvili take vzorce in vedenje zaradi

vseh dejavnikov tveganj, ki so se pojavili v njihovem življenju – ranljivost družinskega sistema, socialna, ekonomska in kulturna prikrajšanost.

Strokovni delavci v Coni zato poskušajo omogočiti mladostniku novo, boljšo možnost za življenje in njegov razvoj.

1.2 METODE SOCIALNEGA DELA

Kot smo že razbrali, je mladost čas, ko posameznik začne težiti k neodvisnosti. Lahko začne prihajati do konfliktov v družini zaradi nestrinjanj. Mladostnik se postavlja nasproti in vse kritizira. V iskanju samega sebe se mladostniki različno obnašajo. Lahko se začnejo vesti problematično, in sicer zaradi različnih razlogov. To je lahko za zabavo, zaradi pripadnosti določeni vrstniški skupini, zaradi vtisa na prijatelje in vrstnike, na ta način se upirajo avtoriteti. Nekateri posnemajo odrasle in svoje idole, drugi bežijo iz vsakdanjosti. Lahko se vedejo problematično zaradi hude notranje stiske, ki je posledica porušenih odnosov znotraj družine, s samim seboj, s prijatelji. Tako starši kot okolica večkrat ne razumejo mladostnikovega vedenja ter njegovih kriz in na to nestrpno reagirajo s kaznijo in prisilo. V takih trenutkih pa bi bila veliko bolj primerna rešitev pogovor z mladostnikom in mera potrpežljivosti (Saksida 2008: 91).

Strokovni delavci v Coni se po mojem mnenju zelo dobro zavedajo, da imajo mladostniki, ki obiskujejo Cono, težave na šolskem, osebostnem, družinskem, vrstniškem, vedenjskem področju. Vsakega posameznika toplo sprejmejo v skupino ter skupaj z njim začnejo raziskovati, kaj mladostnika teži. Najprej s pomočjo celostne obravnave in raziskovanjem njegovega življenjskega sveta poskrbijo, da so zadovoljene potrebe mladostnikov po pomoči. Povežejo se tudi z mladostnikovo družino. Intenzivno sodelovanje z družino prinese veliko novih spoznanj, ki strokovnim delavcem pomaga pri nadaljevanju dela z mladostnikom. Ključno je, da strokovni delavec v Coni z mladostnikom vzpostavi odnos, v katerem skupaj najdeta cilje, in jih poskušata doseči. S tem mladostniku zagotoviti čim boljše odraščanje, šolanje.

Naloga strokovnjaka je, da vzpostavi odprte prostore za pogovor v odnosu, ki omogoči raziskovanje in oblikovanje rešitev v dialogu. Pogovor in odnos med udeleženi, ki

omogoči, da vsakdo iz pogovora izstopi drugačen, kot je vanj vstopil (Čačinovič Vogrinčič 2008: 11).

Na tem mestu bi navedla najnovejšo mednarodno definicijo iz leta 2014, "Social work is a practice-based profession and an academic discipline that promotes social change and development, social cohesion, and the empowerment and liberation of people. Principles of social justice, human rights, collective responsibility and respect for diversities are central to social work. Underpinned by theories of social work, social sciences, humanities and indigenous knowledge, social work engages people and structures to address life challenges and enhance wellbeing.

The above definition may be amplified at national and/or regional levels." (IFSW: Global Definition of Social Work).

Prevedena pa je: »Socialno delo je poklicna praksa in akademska disciplina, ki spodbuja družbene spremembe in razvoj, družbeno povezanost, krepitev in osvoboditev ljudi. Osrednja načela socialnega dela so socialna pravičnost, človekove pravice, kolektivna odgovornost in spoštovanje različnosti. Socialno delo, utemeljeno v teorijah socialnega dela, družboslovja in humanistike in v izkustveni vednosti, skupaj z ljudmi in strukturami naslavlja življenjske skrbi in izboljšuje življenje.«

V slovenski definiciji je indigenous knowledge prevedeno kot izkustvena vednost. V mojem primeru bi to lahko uporabila kot vednost mladostnikov v Coni. Oni najbolj vedo, kaj se jim dogaja, kaj čutijo, so eksperti iz izkušenj.

V socialnem delu smo zelo pozorni na glas mladostnika. Kot pravi Čačinovič Vogrinčič (2008: 97), je naša naloga spoštovanje otroka kot sogovornika, ki mora imeti pravico, da je slišan.

Za mladostnika moramo varovati osrednji prostor, kar je ključno za uspešen razvoj izvirnega projekta pomoči. Slišati moramo njegov glas, ostati pridruženi mladostniku in podpreti njegovo delo, želje in cilje (Čačinovič Vogrinčič 2013: 25).

Zelo pomembno in dragoceno se mi zdi, da strokovni delavci v Coni veliko časa namenijo individualnim pogovorom z mladostnikom, kjer skupaj z njim, z njegovo definicijo problema, gradijo izvirne projekte pomoči. Strokovni delavci čas namenijo tudi

pogovorom s starši mladostnika, sodelovanju z njimi in tudi delu s celotno družino, v kateri mladostnik odrasča. Čačinovič Vogrinčič (2008: 26) pravi, da je socialno delo z družinami pomembno področje socialnega dela. Pri delu z uporabnikom in reševanjem njegovega problema pogosto zahteva udeležnost družine uporabnika. Včasih družino uporabnika potrebujemo kot vir podpore in pomoči, včasih moramo intervenirati, da bi obvarovali člana, ki ga družina ogroža, ali družino, kjer jo ogroža član, včasih pa so družine same v vlogi uporabnika, kjer potrebujejo spremembe, ki jih člani sami, brez pomoči ne morejo oblikovati.

Poznamo različne metode socialnega dela, ki so različni načini, oblike postopanja v socialnem delu. V njih se zrcalijo vse ostale temeljne prvine socialnega dela, ki so na abstraktni ravni, dokler jih konkretni socialni delavec pri delu z uporabniki ne uresniči v svoji profesionalni vlogi (Milošević Arnold, Poštrak 2003: 100).

Milošević Arnold in Poštrak (2003) navedeta metode, ki jih uporabljajo socialni delavci: socialno delo s posameznim primerom, socialno delo s skupino, skupnostno socialno delo, raziskovanje v socialnem delu in supervizija.

Po mojem mnenju se prav vse med seboj prepletajo in dopolnjujejo, zato nobena izmed njih nima večje vrednosti od druge. Pomembno je, da kot socialni delavci usvojimo vse metode dela, jih med seboj prepletamo in delamo v dobrobit naših uporabnikov.

»Metode socialnega dela so sestavljene iz teoretskih znanj, konkretnih spretnosti, metodologij dela, hkrati so utemeljene v vrednotah socialnega dela, konkretno pa določene s kontekstom in nalogo, ki jo opravlja socialni delavec.« (Flaker 2003: 239)

Tudi Mesec (2003: 269) pravi, da ni posebnih ved, strok z imeni »mikro, mezo ali makro« socialno delo. Ni stroke, ki bi bile vse v enem; mikro, mezo, makro socialno delo in ni stroke, ki bi se delila na hierarhične ravni. Je posebna veda o socialnem delu kot socialnem svetovanju, ki daje smernice za reševanje socialnih problemov ter primerov, ki v to reševanje vključuje različna družbena področja in ravni, s tem da pritegne k sodelovanju v reševanju problema tudi konkretne osebe z različnih družbenih ravni.

V Coni strokovni delavci zagotavljajo, da se v reševanje mladostnikovih težav, problemov vključuje vse pomembne druge, ki lahko prispevajo k kakovostnejšemu delu z mladostnikom.

1.3 KONCEPTI SOCIALNEGA DELA Z MLADIMI

Mladostniki se v obdobju odraščanja razvijajo in iščejo svoj položaj v družbi. Prav vsak si želi biti v svoji družbi kar se da priljubljen in zaželen. Mladostniki to poskušajo na različne načine, nekateri načini pa v družbi niso najbolj zaželeni in sprejeti. A vedno se moramo vprašati, zakaj je mladostnik razvil takšne vzorce in zakaj se tako obnaša. Pogosto se za vsem tem dogajanjem skrivajo težave mladostnika, ki jih na drugačen način ne zna izraziti in s tem neposredno kliče na pomoč.

Po mojem mnenju se strokovni delavci v Coni zavedajo, da mladostniki s svojim vedenjem, ki izstopa iz družbe, neposredno kličejo na pomoč. Na praksi sem opazila, da take mladostnike obravnavajo zelo previdno in skupaj z njim raziskujejo njihovo počutje v okolju. Nikoli jih ne kaznujejo in kregajo, kar pripomore, da so z mladostniki bolje povezani, si med seboj zaupajo, strokovni delavci pa na tak način poskušajo zagotoviti njihove potrebe po pomoči in podpori.

Zavedam se, da je pri delu z mladostniki zelo pomembno, da raziščemo ozadje njihovih stisk oziroma težav in pri tem vključimo tudi njihove družine ter druge vpletene, saj tako dobimo širši pogled na situacijo. Tako lahko mladostnikom zagotovimo čim boljše pogoje za odraščanje in čim bolj kvalitetno življenje.

Gabi Čacinovič Vogrinčič (1998) pravi, da se socialno delo definira kot raziskovanje in soustvarjanje zgodb, ki dajejo smisel življenju. Temelji na razumevanju, sporazumevanju, dogovoru in spoštovanju edinstvenosti posameznika ter družine (Milošević Arnold, Postrak 2003: 27). Zdi se mi pomembno, kar je povedal Flaker (2012: 105), da ko delamo socialno delo, popravljamo, osmišljamo, ozaveščamo in spreminjamo družbo.

Mnenja sem, da ima družba že iz zgodovine dalje izoblikovane vzorce, vedenje, odstopanja od običajnega, ki v družbi niso sprejemljiva in so označena za »nenormalno«. Pri tem se bom navezala na Žmuc-Tomorijevo, ki pravi, da mnoge posebnosti v otrokovem duševnem razvoju ocenjujemo kot izraz motnje ali celo bolezni, so pa pravzaprav zunanja podoba

otrokove notranje stiske. Izraz duševne motnje je lahko klic na pomoč, znamenje notranjih konfliktov, prošnja za pozornost in naklonjenost ali ventil za sproščanje napetosti ob duševni stiski (1983: 13).

Socialno delo z mladimi je, kot pravi Poštrak (2015: 270), le eno področje socialnega dela, tako da moramo pri delu z mladimi upoštevati vsa načela sodobnega socialnega dela. Poštrak poudari, da je za začetek pri delu z mladostniki najbolj pomembno, da se do njih vedemo spoštljivo in ustvarimo spoštljiv odnos drug do drugega. Navezala se bom tudi na Azro Kristančič, ki pravi, da »Spoštovanje omogoča ustvarjalnejše in bolj zadovoljive vzajemne odnose. S tem ko spoštujemo klientovo osebnost, mu pomagamo, da sprejme samega sebe kot človeka, ki raste in se razvija ter pridobiva nove zmožnosti ter sposobnosti znajti se v realnosti vsakdanjega življenja. Spoštovanje osebnosti v svetovalnem odnosu kaže svetovalec tako, da ne ogroža sogovornika, ga ne kritizira in ne presoja pravilnosti ali nepravilnosti njegovega vrednotenja in norm.« (Kristančič 1995: 11)

Tudi sama sem mnenja, da mora biti vsak odnos zgrajen na spoštovanju drug drugega, četudi nismo v socialno-delovnem odnosu. Veliko težav, problemov in nesporazumov se da rešiti z medsebojnim spoštovanjem in poslušanjem. Kadar delamo kot strokovni delavci, se moramo tega še posebej držati in biti do naših uporabnikov spoštljivi in odgovorni zavezniki. Moramo se zavedati, da če v naše vsakdanje življenje vpeljemo in se naučimo biti spoštljivi do vseh, bomo to tudi v našem strokovnem delu veliko lažje uporabili in to udejanjali.

Čačinovič Vogrinčič (2008: 8) pravi, da smo socialni delavci nasploh spoštljivi in odgovorni zavezniki naših uporabnikov, torej ljudi, ki so se znašli v raznih življenjskih stiskah in težavah. Ti ljudje so eksperti iz izkušenj.

Vsi uporabniki, s katerimi delamo, so eksperti iz izkušenj, saj le oni vedo, kaj se je zgodilo, kako se je zgodilo ter kako so ali še doživljajo ta dogodek. Naša naloga je, da uporabnike poslušamo, raziskujemo, usmerjamo pogovore v želene izide ter da sproti preverjamo naše razumevanje njihove zgodbe.

Rapoša Tanjšek (2007: 7) pravi: »Raziskovati življenjski svet uporabnika pomeni soustvarjati podobo njegove življenjske situacije v družbenem in kulturnem kontekstu, da bi odkrili in aktivirali vire, ki mu bodo omogočili bolj kakovostno življenje.«

Pomembno je, da pri delu z mladostniki uporabljamo koncept perspektivo moči D. Saleebeya, ki pravi: »Formula je enostavna: mobiliziraj moč strank (talente, znanja, sposobnosti, vire) s ciljem, da podpreš njihova prizadevanja, da dosežejo svoje cilje in vizije, in stranke bodo imele boljše življenje, ki bo v skladu z njihovimi koncepti kakovosti. Čeprav je recept enostaven, mu sledi trdo delo.« (Čačinovič Vogrinčič 2008: 20)

Socialni delavec v svojem delu lahko uporablja različne vire moči. Normativno moč uporablja, ko se sklicuje na zakonska pooblastila, s katerimi je opremljena njena poklicna vloga in status. Drugi vir moči je posedovanje in dostop, ki je neodvisen od personalnih značilnosti izvajalca in od normativnih določil. Tretji pomembnejši viri moči so personalni. Sem spadajo znanje, osebnostne lastnosti in socialna omrežja posameznika (Dragoš et al. 2008: 18-23). Tu bi se navezala tudi na Milošević Arnold in Poštrak (2003: 123), da so osebnostne kvalitete socialnega delavca za uporabnika prav tako pomembne kot metode in tehnike, ki jih pri tem uporablja.

Pri delu z ranljivi mladostniki moramo biti empatični, razumljivi, sočutni, spoštljivi, saj le na tak način z njimi lahko ustvarimo odnos, ki ga lahko usmerimo v smeri zelenih izidov in rešitev. Najbolj pomembno je, da z njimi ustvarimo zaupen, varen prostor, v katerem se počutijo sprejetega, varnega in enakovrednega. Mladostniku se moramo približati in pridobiti njegovo zaupanje, šele nato se lahko začne soustvarjanje usmerjeno k želenim izidom. Vedno znova se srečamo z nečim novim, nepoznanim, saj je vsak posameznik edinstven in prav zato je socialno delo tako posebno in zanimivo.

Prav vsi elementi delovnega odnosa in koncepti so po mojem mnenju zelo pomembni pri delu z mladostniki. Predvsem se mi zdi pomemben element instrumentalna definicija problema in soustvarjanje rešitev. Prav ta element omogoča, da vsak mladostnik vstopa v odnos s svojo definicijo problema, strokovni delavec doda svoje videnje in tako se začne oblikovanje delovne definicije možnega, uresničljivega. V središču sta dialog in sodelovanje (Čačinovič Vogrinčič 2008: 19).

Veliko socialnega dela je namenjenega posrednemu delu z ljudmi, urejanju papirjev in dokumentacij, pri tem pa pozabimo na ljudi in s takim delom prispevamo, da so ljudje, ki nas potrebujejo oziroma potrebujejo našo pomoč, še bolj izključeni, stigmatizirani in

onemogočimo spremembe. Izvedba direktnega socialnega dela pa pomeni biti z ljudmi, čeprav država z zakoni postavlja socialne delavke v položaj, ki ni dosti drugačen od položaja uporabnikov. Z direktnim socialnim delom se socialni delavci povezujejo z ljudmi, vključujejo med njih in so na strani ljudi. Slišijo tisto, kar navadno ostane preslišano in se borijo nuditi pomoč tistim, ki so jo nujno potrebni (Flaker 2012: 42–45).

Skozi dve leti prostovoljnega dela v dnevnem centru Cona sem ugotovila, da so strokovni delavci opremljeni z znanjem in da vsakega mladostnika obravnavajo individualno, celostno ter skupaj z njim načrtujejo spremembe. Uporabljajo elemente delovnega odnosa in se opirajo na sodobne koncepte. Mladostniki vedno sami definirajo svoj problem, nikoli nisem opazila, da jih strokovni delavci ne bi poslušali in upoštevali. Z vsakim posebej se ustvari načrt zelenih sprememb in cilje, ki jih mladostnik želi doseči. Strokovni delavci skupaj z njim raziščejo njegov življenjski svet, raziščejo dejavnike tveganj in sodelujejo s starši oziroma celotno družino, v kateri mladostnik odrasča. Povezujejo in sodelujejo s celotno mladostnikovo socialno mrežo in na tem mestu bi se rada navezala na Gillihana (1999), ki pravi, da so lahko socialne mreže mladostnika ključni viri pomoči in da jih je treba zato upoštevati, če hočemo učinkovito poseči v njihovo življenje. Socialna mreža je lahko mladostniku vir moči, prijateljstva, spoštovanja, lahko pa je tudi vir stresov, izkoriščanja in zlorabe. Pomembna naloga socialnega dela je odkrivanje, raziskovanje, mobilizacija otrokove socialne mreže oziroma soustvarjanje nove. Za vsak delovni projekt pomoči, ki se ustvarja, je koristno vedeti, ali je in na kakšen način je socialna mreža mladostniku vir pomoči v stiski. Socialno mrežo mladostnika poleg staršev sestavljajo stari starši, prijatelji, vrstniki, sorojenci, tete, strici, sosedje, učitelji, družinski prijatelji in odrasli mentorji (Čačinovič Vogrinčič 2008: 98–99).

Strokovni delavci v Coni v projekt pomoči vključijo vse člene socialne mreže, ki so za mladostnika pomembni. Sodelujejo tudi s Centrom za socialno delo Moste-Polje in z osnovno šolo, ki jo mladostnik obiskuje. Vsi se zavzemajo in trudijo, da bi mladostnikom omogočilo kakovostnejše odraščanje. Spremeniti želijo njihove vedenjske vzorce, s katerimi bi v okolju lažje funkcionirali.

1.4 DEJAVNIKI ODRAŠČANJA

V literaturi sem zasledila različna pojmovanja, vplivov na mladostnike v času njihovega odraščanja. Tomori (2000: 95) govori o dejavniki tveganja, ki vplivajo na mladostnikovo vedenje, medtem ko Tivadar (2000: 153) govori o dejavniki prestopniškega vedenja. V nadaljevanju bom govorila o dejavniki odraščanja, ki vplivajo na mladostnike in njihovo vedenje. Pomembno se mi zdi, da kot socialni delavci poznamo dejavniki odraščanja, saj nam to omogoča boljše delo z mladostnikom in lažje razumevanje njegovega vedenja.

Dejavniki tveganja, ki jih Postrak (2007: 149) opredeljuje kot tiste dejavniki, ki v mladostnikovem življenjskem svetu pomenijo ključne točke in vidike ter opredeljujejo tudi njegove strategije ravnanja ali preživetja. Te strategije ravnanja so izdelani vzorci odzivov na vse tisto dogajanje v mladostnikovem življenju, ki je lahko ogrožajoče ali varno, podporno ali destruktivno, ki mu lahko daje ali jemlje moč.

Pomembno je, da se zavedamo, da je težko določiti dejavnik, ki vodi v družbeno nezaželeno vedenje. Po navadi do nezaželenega vedenja pripelje splet različnih okoliščin ter preplet različnih dejavnikov odraščanja.

Tudi Tomori (2000: 104) pravi: »Prestopniško vedenje mladih je najpogosteje povezano z neugodnimi splošnimi gmotnimi in socialnimi razmerami, s kulturno in ekonomsko prikrajšanost, kakršnokoli obrobnostjo.«

Postrak (2007: 149) izhaja iz splošne predpostavke, da subjekt opredeljujejo trije sklopi dejavnikov, dednost, okolje in samo dejavnost. Dejavniki tveganja so razpeti prek vseh teh treh sklopov.

Na mladostnikovo odraščanje ima velik pomen socializacija. Postrak (2007: 153) pravi: »Socializacija je, enostavno rečeno, večplasten proces vključevanja otroka in mladostnika v dano skupnost. Je torej odvisna od vrednot, stališč obstoječe skupnosti. Socializacija je torej zgolj splošen pojem, vsebina, namen in cilj vsakokratne socializacije pa so odvisni od vsake posamezne skupnosti.«

Socializacija kot splošen pojem predvideva abstraktno opredelitev procesa "učlovečenja" človeškega bitja, "učlovečenja" pač skozi procese, v katerih – skozi posamezne stopnje – posamezno bitje povzame vzorce obnašanja in vsega drugega, kar sestavlja tkivo

fenomena, imenovanega družba. V tem kontekstu se posameznik vključi v nekaj, večino ali vse ravni družbene organizacije. Pojem inkulturacija pa poskuša izpostaviti predpostavko, da se vsako človeško bitje "nauči" bolj ali manj večine sestavin (znanj, verovanj, običajev itn.), ki sestavljajo tkivo določene kulture dane skupnosti ljudi (Poštrak 1994: 329).

Če se tu navežem na Meadov (1934) opis socializacijskega procesa, te načine ravnanja ustvarja osebni jaz danega človeka, preko notranjega dialoga z lastnim družbenim jazom, torej preko mišljenja. V družbenem jazu so šege, običaji, navade, znanja, kultura. Družbeni jaz so torej zaloge znanja, ki jih posameznik hote ali nehote, zavedno ali nezavedno sprejme iz okolja in od njemu pomembnih drugih. Osebni jaz »poišče« po družbenem jazu te vsebine, podatke, zaloge znanja in jih osmisli ter z njimi deluje (Poštrak 2007: 154).

Pomembno se mi zdi, da se zavedamo, da procesa inkulturacije in socializacije namreč nista vseobsegajoča in izključna dejavnika izgradnje identitete posamezne osebe. Oseba ni pasiven proizvod omenjenih procesov, temveč v njih aktivno sodeluje na različne načine. Tako noben človek ni zgolj proizvod kulture ali družbe (Poštrak 1994: 340).

Na socializacijo in razvoj mladostnika vplivajo različni dejavniki, vsak posameznik drugače interpretira stvari iz okolja in predstave, ki so mu ponujene. Tako lahko iz iste družine, kjer so otroci odraščali ob enaki vzgoji staršev, v enakem okolju, kulturi, družbi pride do razlik med mladostniki. Velik pomen imajo tudi osebnostne značilnosti posameznika.

Kot pravi Tomori (2000: 96), je včasih težko ločiti tiste osebnostne lastnosti posameznika, ki so določene z njegovo naravo in jih je s svojim temperamentom in konstitucijo prinesel s seboj na svet, od tistih, ki jih je pridobil z razvojem v interakciji s svojim okoljem in pomebnimi drugimi. V življenju se biološki in psihosocialni vplivi prepletajo in povežejo med seboj, se dopolnjujejo, izničijo ali nevtralizirajo.

Socialni delavci moramo dejavnike odraščanja dobro poznati, saj nam to pomaga in povečuje razumevanje življenjskega sveta naših uporabnikov ter lažje razumemo vedenje, ki odstopa od družbenih norm. S poznavanjem tudi lažje, boljše skupaj z uporabnikom načrtujemo proces pomoči in podpore in je zaradi tega sam proces bolj učinkovit.

Družbena ranljivost in življenjska tveganja niso več lastnost le nižjih socialnih slojev in ranljivih populacij mladostnikov, ravno nasprotno, življenjska tveganja in družbena ranljivost mladih postajajo prevladujoč kulturno-socialni problem sodobnih mladostnikov (Rener 2000: 95).

Se pravi, da so danes prav vsi mladostniki izpostavljeni tveganim izbiram, ne glede na njihovo materialno ter socialno stanje družin. Sama sem mnenja, da so mladostniki izpostavljeni vse več tveganim situacijam in izbiram. A vseeno so mladostniki, ki izhajajo iz družin, ki so materialno in socialno ogrožene, temu tveganju izpostavljeni še nekoliko bolj.

Tudi v Coni se po mojem mnenju strokovni delavci zavedajo tveganj, ki so jim mladostniki izpostavljeni, predvsem zaradi okolja in njihove socialne izključenosti. S svojim delom in programom želijo zagotoviti, da bi se mladostniki, ki so v Cono vključeni, tem tveganjem čim bolj izognili oziroma znali izbrati za njih najboljšo življenjsko pot.

Dejavniki odraščanja so: družina, šola, vrstniki, vrednote in spol. V nadaljevanju jih bom bolj podrobno opisala.

1.4.1 Družina

»V družini lahko človek doživi največja veselja in najbolj boleča razočaranja. Marsikomu je družina vir moči, nekoga drugega pa izčrpava bolj kot vsa druga področja življenja. V družini je človek deležen najbolj nežne skrbi in nege, a tudi najbolj trdih zahtev. Od nje dobi najbolj dragocena darila in v njej doživi najhujše izgube. Mnoge družina v življenju rešuje, a marsikoga tudi uniči.« (Tomori 1994: 5)

Vsak mladostnik odrašča v drugačni družini, z drugačnimi vzorci, z drugačnimi vzgojnimi pristopi, v drugačnem materialnem in socialnem okolju. Zato moramo pri delu z mladostniki vsakega posameznika obravnavati individualno in raziskati, v kakšnem okolju odrašča. Družina pusti na vsakem veliko sled in je pomembna pri vzgoji, saj otroka nauči jezika, vedenja, odnosov. Posameznik se prav v družini prvič sreča s skupnostjo, kjer se ustvarjajo in gradijo medosebni odnosi, preizkušajo in delijo vloge, posameznik pa s pomočjo družine začne graditi tudi svojo identiteto.

Skygger (1995) navaja značilnosti zdrave družine, ki so naslednje:

- temeljna pozitivna, prijateljska naravnost;
- člani družine zmorejo stopnjo čustvene neodvisnosti, ki jim omogoči tako intimnost (povezanost) kakor ločenost (samosvojost) in ki olajša prehajanje med njima;
- starša sta v močni in enakopravni koaliciji, pripravljena odločiti sama, če je treba, vendar se prej vedno temeljito posvetujeta z otroki;
- komunikacije so zelo svobodne in odkrite, otrok ve, da ni nesprejemljivih ali prepovedanih čustev, kar ustvarja občutek svobode, veselja in dobre volje;
- sposobnost članov, da svet zaznajo zelo jasno, ki temelji na tem, da smejo sprejeti svoja čustva in jih zato ni treba projicirati na druge ljudi;
- člani družine zmorejo zagotoviti spremembe, ki bi nas, ostale, spodnesle, ker imajo izredno čustveno oporo, ki temelji na transcendentnem vrednostnem sistemu (Čačinovič Vogrinčič 2006: 48).

Tomori (1994: 11–12) pravi, da je družina eden izmed glavnih dejavnikov, ki vplivajo na oblikovanje osebnosti. Brez dvoma pa nanjo vplivajo tudi drugi dejavniki. Med razvojem posameznik vstopa v vse širši prostor in se vanj vključuje ter je vse bolj in bolj odvisen od širšega socialnega okolja in vsega, kar se v njem dogaja. Večina ljudi v družini preživi obdobje svojega najbolj dejavnega razvoja. Mnoge osebne poteze se zastavijo v prvih letih življenja in prve čustvene ter socialne izkušnje izvirajo iz odnosov z najbližjimi osebami v družini. Družina pa ni pomembna za otrokov razvoj le v razvojnem obdobju, ampak vsak posameznik nosi družino v sebi, kjer so zapisana sporočila, ki jih je dobival o sebi in o svetu.

Kot sem že povedala, mladostniki odraščajo v družinah, kjer niso vedno najboljši pogoji za zdrav razvoj v odgovorno osebo. V družinah je pomembna komunikacija, da se člani med seboj znajo pogovoriti, se slišati in poslušati. Pomembno je, da je v tem odnosu slišan tudi glas otroka. Z jasno in odprto komunikacijo družina lažje razrešuje konflikte, mladostnik pa se uči in prevzema konstruktivne vzorce načina reševanja problemov in težav. Mladostnik mora imeti možnost v družini izražati čustva in le-ta ne smejo biti zatirana. To je pomembno za otrokov, in kasneje mladostnikov, osebni razvoj.

V Coni se strokovni delavci zavedajo, da vsi mladostniki ne prihajajo iz družin in okolja, ki ga spodbuja in motivira za šolsko delo, zdrave odnose med vrstniki in odraslimi, kakovostno preživljanje prostega časa, razvijanje svojih talentov in ambicij. Veliko mladostnikov iz Cone odrašča v družini, kjer so materialno in socialno ogroženi, se pravi v težkih razmerah. Nekateri izmed njih so med odraščanjem prepuščeni samemu sebi. Zato je še toliko bolj pomembno, da strokovni delavci Cone pri delu in pomoči mladostniku k sodelovanju povabijo tudi njegovo družino in, če je potrebno, jo vključijo v dodatne programe. Prav tako je pomembno sodelovanje s šolo, saj mladostnik v njej preživi veliko časa.

1.4.2 Šola

Cono obiskuje veliko mladostnikov, ki ima težave z učenim uspehom. Vzroki za učni neuspeh so različni. Veliko je takih, ki so se preselili skupaj z družino v Slovenijo zaradi želje po boljšem življenju. Mladostniki so vstopili v naš šolski sistem večinoma brez znanja jezika. Praviloma so taki učenci prvo leto v šoli neocenjeni, šolo pa morajo obiskovati in opravljati vse obveznosti. To leto je namenjeno učenju jezika in privajanju novemu socialnemu in šolskemu okolju.

Šola je prostor, v katerem lahko učenec razvije sposobnosti, znanje in spretnosti za večjo odpornost. To je pomemben varovalni dejavnik pred socialno izključenostjo. Vemo, da prav šolski neuspeh pomeni največje tveganje za človekovo življenje. Pomanjkanje pozitivnih izkušenj in šolski neuspeh je dejavnik tveganja za celostni osebni razvoj, poveča pa tudi sprejemljivost za druge škodljive in ogrožajoče vplive (Mešl, Kodele 2011: 13).

Vstop v šolo je stresen, saj se otrok sreča z novim okoljem, novimi situacijami, novimi vlogami in novimi odnosi. V družinah pa imajo različen odnos do šole in izobraževalnih institucij. V nekaterih družinah znanje in izobraženost nista pomembni vrednoti in pogosto tako mnenje ter odnos prevzamejo tudi otroci, mladostniki znotraj nje. Pomanjkanje pozitivnih izkušenj, včasih tudi prisotnost slabših sposobnosti za vztrajno in potrpežljivo šolsko delo, privede do odpora mladostnika do šolskega dela. To pogosto vodi v slabe, negativne ocene, težave z vrstniki in učitelji, slabo počutje v šoli. Mladostnikove lastnosti in kopičenje negativnih izkušenj ter prisila se kopičijo in se začnejo kazati kot vedenje, ki

ni v skladu s šolskimi pravili. Izostajanje od pouka in vsi ostali dejavniki prej ali slej privedejo do izključitve mladostnika iz rednega sistema izobraževanja. Za druge oblike šolanja, kot so večerna šola in tečaji usposabljanja za poklic, je potrebno še več samodiscipline, odgovornosti in samostojnega prizadevanja. Tem mladostnikom to uspe zelo redko. Vsak poskus lažje šolske usmeritve, ponovni izpisi in kratkotrajni novi poskusi, ki se končajo z neuspehom, zmanjšujejo možnosti za izobraževanje in znižujejo mladostnikovo samopodobo. Ob tem raste le odpor do šolanja ter sovražna naravnost do učiteljev in okolja (Tomori 2000: 103–104).

Otrok, ki opozarja nase tako, da »povzroča težave« sebi ali drugim, »moti pouk« ali karkoli drugega, je oseba z enakimi potrebami kot vsi drugi. Iz različnih razlogov teh potreb ni mogel zadovoljiti, zato je v težavah oziroma stiski (Poštrak 2003: 30).

Ko mladostnik s svojim vedenjem začne opozarjati nase, to najprej opazi učitelj in vsi ostali akterji, ki so prisotni v šolskem okolju. Pomembno je, da učitelj na mladostnikovo vedenje odreagira s pogovorom in poslušanjem učenca. Večkrat pa učitelji mladostnike kaznujejo, se obrnejo na šolsko svetovalno službo, ki pa včasih tudi ne prisluhne učencem in njihovim težavam.

Doddington in Hilton (2007) pravita, da ima pri zagotavljanju izkušnje šolskega uspeha ključno vlogo učitelj. Učiteljeva vloga je zelo kompleksna. Učitelj naj bi bil »občutljiv in podporni posrednik«, predan in z razumevanjem o tem, kako oblikovati načela in vrednote v svojih lastnih, specifičnih poučevalnih in učnih kontekstih za čim večjo blaginjo vsakega otroka. Učitelji ne potrebujejo le znanja o predmetu, temveč morajo imeti bogato, izkustveno in kulturno življenje, iz katerega lahko črpajo svoje vrednote in ustvarjalnost. Učitelj potrebuje tudi pomembna znanja o vzpostavljanju odnosa z učenci, v katerem lahko vsakemu otroku zagotovi izkušnjo šolske uspešnosti. Učenec in učitelj sta v delovnem odnosu soustvarjanja učenja – učenec strokovnjak za svoje življenje, strokovnjak na podlagi osebnih izkušenj, učitelj pa njegov spoštljiv in odgovoren zaveznik (Mešl, Kodele 2011: 14).

Gabi Čacinovič Vogrinčič (2008: 13) pravi, da mladostniki v odnosih z odraslimi pogosto niso udeleženi, ker to ni praksa oziroma nimamo take navade, da damo glas mladostniku. Skupaj z njim bi morali raziskati, kje je, kaj misli in kako definira svoj neuspeh. Običajno

pa je, da odrasli vemo vse: kje je problem in kakšno pomoč posameznik potrebuje. Učenec v odnosu pogosto ostaja neslišan in nem; ne artikulira sebe, svoje izkušnje, svojih misli, svojih čustev, pa tudi svoje težave ne. Učenec pa bi moral imeti glavno besedo, da bi sebi in nam pojasnil, česa ne razume, kje se izgubi, kako se uči in kje vidi, da potrebuje pomoč. Če v proces pomoči pri šolskem neuspehu ne vključimo učenca, da skupaj z njim soraziskujemo in soustvarjamo, težko odkrijemo njegovo kompetentnost in soustvarimo izviren delovni projekt pomoči.

Pri opravljanju prakse v Osnovni šoli Nove Fužine sem opazila, da strokovni delavci v proces pomoči pri šolskem neuspehu in tudi pri drugih stvareh vključujejo mladostnike, ga slišijo in upoštevajo njegov glas ter skupaj z njimi soustvarjajo načrte pomoči. Enako velja za strokovne delavce in prostovoljce v Coni.

»Učna pomoč ni dovolj dobra, če učenec v njej ni udeležen kot soustvarjalec pomoči: tako da jo soraziskuje, sodefinira in soodloča.« (Čačinovič Vogrinčič 2008: 13)

Poštrak (2003: 30) pravi, da smo vsi ljudje potencialno ustvarjalni in sposobni obvladati naše vsakdanje življenje. Znajdemo se v svojem življenjskem svetu. Osebe, ki so v stiskah ali imajo probleme, lahko izgubijo stik z lastnim ustvarjalnim potencialom. Naloga strokovnih delavcev pa je, da v delovnem odnosu načrtujejo proces reševanja problema, tako da osebe spet vzpostavijo stik z lastno ustvarjalnostjo. Pri tem pa lahko uporabimo pristope in tehnike iz konteksta umetnosti: slikarstva, glasbe, drame, plesa, vsemu temu lahko rečemo socialno kulturno delo (Poštrak 1996, Plotajs 2002).

Mladostniki imajo danes veliko obveznosti in dejavnosti v povezavi s šolo, zato radi preživijo svoj prosti čas prosto po svoji lastni izbiri. Seveda pa se mladostnikova izbira razlikuje tudi glede na njihov socialno-ekonomski položaj družine. Če želimo mladostnike razumeti in jim pomagati, moramo poznati njihov življenjski svet. Poznavanje dejavnikov odraščanja nam lahko pri tem zelo pomaga.

Prosti čas lahko vidimo kot polje svobode, tudi pobeg od resničnosti, ki je ločeno območje od našega vsakdanjega življenja. To je zgolj videz, saj smo v prostem času različno opredeljeni, omejeni, obremenjeni z določenimi vidiki in procesi, ki opredeljujejo naše življenje. Se pravi, če je naš položaj v življenju dober ali odličen in smo materialno preskrbljeni, bomo imeli v prostem času več in drugačne možnosti, kot če je naš položaj

slab in smo materialno šibkejši (Kristančič 2007: 39–41). Omenim lahko tudi koncept kapitalov, ki jih je razvijal Bourdieu (1984). To so socialni, kulturni in ekonomski kapital (Poštrak 2007: 147).

Če se navežem na Poštraka, to pomeni, da je pri mladostnikih, ki izhajajo iz družin, ki so socialno in ekonomsko ogrožene, večja verjetnost, da bodo za preživljanje svojega prostega časa izbrali načine, ki niso ustrezne družbenim normam oziroma so moteče za okolje. Lahko pa so načini preživljanja prostega časa, ki ga izberejo mladostniki, »klic na pomoč« oziroma pokazatelj, da so se znašli v stiski ter potrebujejo našo pomoč. Nekateri pa se s poskušanjem mej različnih tveganj želijo le približati in vključiti v družbo svojih vrstnikov in prijateljev. Mnenja sem, da je mladostnikom, ki obiskujejo Cono, velik dejavnik tveganja socialno okolje, saj se morajo zaradi svoje mentalitete konstantno dokazovati in vključevati v okolje.

1.4.3 Vrstniki

Otroci si že v vrtcu izbirajo prijatelje in vrstnike, s katerimi se ugamejo in družijo. Nato odidejo v šolo, kjer najdejo nove prijatelje in z njimi gradijo bolj osebne odnose. Vsak posameznik ima rad prijatelje in družbo, v kateri je zaželen, z odraščanjem pa se potreba po sprejetosti in razmišljanje, kaj si vrstniki mislijo o tebi, še povečuje, zato včasih mladostniki svoje vedenje prilagodijo družbi, v kateri se gibljejo oziroma v katero želijo biti sprejeti. Največ svojega prostega časa mladostniki preživijo z vrstniki in s svojimi prijatelji. Te skupine pa se večinoma oblikujejo na podlagi podobnih interesov, želja, ciljev.

O pomenu prijateljstva in o vrstniškem združevanju je bilo veliko raziskav. Strokovnjaki pravijo, da raziskave med mladimi kažejo, da mladi prijateljstvo še zmeraj močno cenijo in ga postavljajo v sam vrh najpomembnejših reči v življenju. Hkrati pa sporočajo, da imajo težave pri vzpostavljanju resničnih prijateljstev kot močnih odnosov (Rener 2002: 99).

Po mojem mnenju mladostniki težje vzpostavijo resnična in trdna prijateljstva zaradi vse tehnologije in aplikacij, ki jih obdajajo. V Coni sem večkrat opazila, kako mladostniki v času druženja in igranja »visijo« na svojem telefonu in pregledujejo aplikacije oziroma igrajo igrice.

Rener (2002: 102) pravi, da medosebne vezi, kot so prijateljstvo, partnerstvo in družina, predstavljajo izjemno pomemben del socialnega kapitala. Kakovost teh vezi vpliva na potek procesov socialne integracije, reprodukcije in identiteto posameznika. S širjenjem kroga ljudi se širi obseg potencialnih virov, kot so koristne informacije, ki lahko posamezniku svetujejo ali ga opozarjajo na možne krize ali priložnosti. Danes ima veliko ljudi veliko prijateljev, ki ustrezajo kriterijem sodobnega prijateljskega mreženja, ne pa pristnih prijateljev, zgrajenih na čustveni ravni, zato se veliko ljudi počuti osamljenih.

Mnenja sem, da je danes zaradi hitrega tempa življenja in vse tehnologije res težje zgraditi »prava« prijateljstva. Med seboj se skoraj vsi »poznamo«, vemo, kako kdo zgleda, saj nam to omogočajo aplikacije v tehnologiji, v resnici pa ljudi ne poznamo dobro ali pa jih sploh ne poznamo.

Tomorijska (2000: 93) pravi, da je mladostnikovo doživljanje lastne vrednosti v obdobju odraščanja veliko bolj povezano z oceno vrstnikov kot pa odraslih. Mladostniki so pripravljeni storiti marsikaj, da bi bili sprejeti v svoji generaciji. Pripadnost vrstnikom in njihovo odobravanje so temelj mladostnikovega samospoštovanja. Zato včasih mladostniki sprejemajo merila vrstnikov, kljub temu da so ta v nasprotju z družinskimi (Rosenberg 1965).

Oblikovanje prijateljstev prispeva h graditvi otrokove pozitivne samopodobe, samozaupanju in samospoštovanju. Otroku pomaga širiti obzorje realnosti, slabiti egocentričnost zaznavanja in ga naučiti sklepati kompromise. Avtorica navaja tudi, da so raziskave pokazale, da pozitivna interakcija z vrstniki spodbuja učenje na številnih področjih izobraževanja (Gregorčič 2012: 107).

Bolj ko je posameznik sprejet v družbo svojih vrstnikov, boljše rezultate bo dosegal na šolskem področju. Pozitivni odnosi ter dobro počutje v šoli je zelo pomembno za otrokovo željo po učenju, napredku, njegovi motiviranosti in vztrajnosti za šolsko delo. Tako kot sem že povedala, je zelo pomembno tudi kakšno prioriteto daje družina šoli in izobraževanju. Vse to vpliva na mladostnikovo željo in uspešnost v šoli.

Strinjam se z Gregorčičevo (2012: 106), ki pravi: »Učenci, ki se počutijo sprejeti med vrstniki, ki so razumljeni, priljubljeni in si medsebojno zaupajo, so našli prijatelje. Tisti, ki so neuspešni pri sklepanju prijateljstev, postajajo čedalje bolj izločeni iz vrstniške družbe

in zato vse bolj nespretni v socialnih odnosih. Pogosto iščejo in navezujejo stike z vrstniki s sorodnimi težavami, v sodelovanju s katerimi poskušajo na šoli ustvariti kulturo, v kateri veljajo specifične zakonitosti.«

Mladostniki, ki obiskujejo Cono, so večinoma med seboj prijatelji in drug na drugega vplivajo, zato je še pomembneje, da strokovni delavci v Coni delajo z mladostniki individualno in se skupaj z njimi pogovorijo, kakšno vedenje je sprejemljivo. Nekateri izmed njih v šoli oziroma razredih, katere obiskujejo, nimajo veliko prijateljev in vrstnikov za druženje. Zato je lahko njihov odpor proti šoli večji, posledično pa je lahko tudi učni uspeh slabši.

1.4.4 Vrednote

Vrednote se razvijajo z odraščanjem, dozorevanjem in življenjskimi izkušnjami, vrednote mladostnikov so drugačne od vrednot starejših ljudi. Vrednote, še posebej moralne vrednote, so temelj vsake družbe. Uravnavajo delovanje družbe in skrbijo za koristi večine državljanov. Ljudje iste probleme presoja na različne načine, saj se naše vrednote razlikujejo (Kompare et al. 2004: 45).

»Vrednote so pojmovanja o ciljih in pojavih, ki jih visoko cenimo, za katere se v življenju zavzemamo in k čemer težimo.« (Nastran Ule 1997: 118)

Opozarja se na krizo vrednot in govori se o propadu morale, za vse to pa so odgovorni mladi, kot že tolikokrat v preteklosti. Za to obstaja cela vrsta razlag in naivnih teorij. Prva je, da je nova egoistična in materialistična moralno oporečna generacija produkt potrošniške družbe. Drugi pravijo, da vzrok vidijo v kvarnem vplivu različnih pop-kultur in sub-kultur ter medijev. Tretji pa prisegajo na razpad in krizo družine in pomanjkljivo starševsko vzgojo, pomanjkanje vzgojnih pravil in vodil (Ule 2000: 71).

Starši in družinsko okolje oblikujejo in določajo sistem veljavnih vrednot otroka v odraščanju. Z načinom življenja, ki prevladuje znotraj družinskega kroga in se kaže tudi v stikih družine z ožjim in širšim socialnim okoljem, se uravnavajo estetska, moralna in socialna načela. Mladostnik pa z odraščanjem nekatere vrednote, ki jih je dobil od družine, zavrže oziroma jih postavi na stranski tir in v družinsko okolje prinese nove (Tomori 1983: 112).

Mnenja sem, da na razvoj vrednot mladostnika na začetku najbolj vpliva družina in socialno okolje, v katerem odrasča. Kasneje na mladostnikove vrednote, kot pravi tudi Tomorijeva, začnejo vplivati vrstniki in družbeno okolje, v katerem se mladostnik giblje. Pri mladostnikih, ki obiskujejo Cono, sem opazila, da veliko vrednot prevzamejo od vrstnikov, s katerimi se družijo in so jim le-te veliko pomembnejše od tistih, ki so jih prinesli iz otroštva.

Na to, katerim vrednotam dajemo prednost, ne vpliva samo naša starost, ampak tudi naša nagnjenja, interesi in poklic. Na razvoj vrednot vplivajo dejavniki socializacije, od družine, vrstnikov, šole, religije, družbenega sistema in medijev (Rich 1994: 86).

Strinjam se tudi z Uletovo, ki pravi, da imajo velik vpliv na ljudi tudi mediji, ki ponujajo različne vrednote. Največji vpliv naj bi mediji imeli na mladostnike med petnajstim in sedemnajstim letom starosti. Nekateri jih nekritično sprejmejo, drugi jih selekcionirajo in jih sprejemajo z zadržkom (Nastran Ule 1997: 116).

Naše vedenje je odvisno od našega sistema vrednot, ki smo ga dobili skozi socializacijo, vzgojo in kasneje z odraščanjem ter samostojnim spoznavanjem okolja. Tako je tudi od posameznika in njegovih prioriteten vrednot odvisno, kako pomembna se jim zdi izobrazba in učni uspeh. Družina in kasneje vrstniki imajo velik vpliv na mladostnikove vrednote, s tem pa na pomembnost učnega uspeha in primerne vedenja v družbi. Zato so vrednote pomemben dejavnik odraščanja.

1.4.5 Spol

Tivadarjeva (2000: 153-154) je z raziskovanjem ugotovila, da je prestopniško vedenje bolj značilno za fante, kar potrjujejo tudi druge različne raziskave. Tudi Farrington (1997) pravi, da je prestopniško vedenje v adolescenci približno desetkrat pogostejše pri fantih kot dekletih (Tomori 2000: 104).

Tivadarjeva (2000: 154) pravi, da se največje razlike med spoloma kažejo pri medosebnem nasilju in pripravljenosti zanj. Po raziskavah so fantje v povprečju kar štirikrat pogostejše nasilni kot dekleta. Razlage o različnih vedenjih med spoloma se navezujejo na teze o vplivu uspešne oziroma pomanjkljive socializacije. Fantje in dekleta so v procesu vzgoje deležni različnih sporočil in vrednot. Dečkom se pogosto posreduje vrednote, kot so

pogum, upornost, žilavost, pri deklicah pa se spodbuja nežnost, preudarnost in previdnost (Miles 1993).

Vzgojna sporočila in kulturna merila so v našem okolju precej različna za fante in dekleta, kar jim omogoča možnosti za različno socialno vedenje, izražanje stisk. Pri fantih se v celotnem vzgojnem procesu spodbuja samostojno in dejavno uveljavitev, nagrajuje se jih za izkazovanje moči in obvladovanje okolja, vsi ti dejavniki pa usmerjajo vedenje že pri majhnih otrocih. Dekletom pa naša kultura ponuja drugačne možnosti in jih posredno celo spodbuja k izražanju nemoči in nebogljenosti, k umiku vase (Tomori 2000: 105).

Na odraščanje mladostnika po ugotovitvah zelo vpliva tudi spol, saj družina, družba in okolje sporoča deklicah in fantom različna sporočila, s tem pa se razvije njihovo vedenje, način odraščanja. Tudi skozi svoje odraščanje sem opazila, da se dobila veliko sporočil »to ni za deklice« in s tem svoje razvijanje nekako prilagodila tem sporočilom.

Spolno specifična socializacija se odvija tudi v šoli. Raziskave so pokazale, da je na številnih ravneh šolskega procesa – odnos učitelja do otrok, merila vedenja in kaznovanja ali pohvale, jezik, učbeniki – opaziti obnavljanje družbeno zaželenih spolnih vlog, kjer so netradicionalne vloge deklicam in dečkom redko razdeljene (Ule 2000: 155).

Z vsemi temi dejavniki nam je določeno, kakšne vloge v družbi moramo prevzeti in kako se vesti, da ne bomo odstopali od ostalih.

Uletova (2000: 155) pravi, da naj bi bila dekleta manj prestopniška tudi zato, ker njihovo vedenje nasprotuje prevladujočim družbenim predstavam o primernem ženskem vedenju (Frith 1987).

Spol kot dejavnik tveganja je tudi pomemben, saj je družbeno konstruiran. Ljudje se učimo vedenja, ki se pričakuje od moških in žensk v naši družbi. Tega vedenja ne povzročajo prirojene značilnosti, ampak naučene. V skladu z naučenim se poskušamo vesti, če pa se kdo vede drugače, je v družbi označen za »nesocializiranega.«

1.5 UČNE TEŽAVE

Večina mladostnikov, ki obiskuje Cono, ima učne težave. Nekateri imajo učne težave zaradi neosvojenih delovnih navad, nekateri zaradi manjših sposobnostih, nekateri zaradi

nemotiviranosti za šolsko delo in obiskovanje pouka, nekateri zaradi osebnih in družinskih razmer in težav, nekateri zaradi nerazumevanja jezika. Razlogi učnih težav mladostnikov v Coni so zelo različni in tega se strokovni delavci zavedajo, zato je tudi toliko pomembno, da mladostnika poznajo, imajo z njim že ustvarjen delovni odnos, saj na tak način mladostnik in strokovni delavec lahko raziščeta vzroke učnih težav in skupaj načrtujeta, kako se bosta tega lotila in težave poskušala rešiti. Učitelji posameznih predmetov pa bi morali imeti večji posluš za svoje učence, saj bi na tak način lahko marsikatero težavo rešili skupaj, brez posredovanja strokovnih delavcev šole in Cone. Učitelji večkrat menijo, da bodo z avtoriteto in močjo lažje ustvarili mir v razredu in s tem nemoteno poučevali. Večkrat pa se to izkaže za neučinkovito metodo, saj je potrebno z učenci ustvariti osebni delovni odnos, da se v njem vsi počutijo dobro in da so vsi slišani. Šele takrat se lahko začne z ustvarjanjem in učenjem. V takšnem odnosu bodo učenci veliko bolj uspešni in zadovoljni.

Adelman in Taylor (1986) upoštevata, da pri nastajanju učne neuspešnosti medsebojno vplivajo različni dejavniki. Z vidika sodobnega pojmovanja vzrokov učnih težav tako delimo učne težave otrok na tri osnovne tipe:

- Vzroki so primarno v učenčevem okolju. Problemi pri učenju so lahko posledica kulturne, ekonomske prikrajšanosti, pomanjkljivega ali neustreznega poučevanja, problemov, povezanih z večjezičnostjo in multikulturnostjo ali prisotnostjo nekih kroničnih stresnih vplivov v mladostnikovem življenju.
- Vzroki so kombinacija dejavnikov med posameznikom in okoljem. V posameznem mladostniku so prisotni notranji dejavniki, ki povzročajo večjo ranljivost, večjo nagnjenost k razvoju določenih splošnih in specifičnih učnih težav. Vendar bo do odkritega pojavljanja učnih težav prišlo le v primeru, ko okolje ni načrtovano in usposobljeno za ustrezno ukvarjanje s temi ranljivostmi, posebnostmi in nagnjenostmi.
- Vzroki so primarno v posamezniku: nevrološka motnja, razvojne ali motivacijske posebnosti, zmerne do težje specifične motnje učenja (Magajna et al. 2008: 16).

Če se navežem na Adelman in Taylor, je v Coni največ mladostnikov z učnimi težavami prvega tipa. Veliko mladostnikov ima učne težave prav zaradi pomanjkanja znanja jezika in drugačne kulture, drugi zaradi pomanjkljivega oziroma neustreznega poučevanja. Nekaj

je takih, ki imajo specifične učne težave. V Coni pa ni mladostnika, ki bi ga lahko uvrstili, da ima učne težave tretjega tipa.

Pri učnih težavah učencev imajo pomembno vlogo predvsem učitelji. Razmerja v šoli med učitelji in učenci so zelo različna. Velikokrat bi bilo ta razmerja možno interpretirati kot reprodukcijo družbenih neenakosti. Marshall (1996) pravi, da učiteljeva avtoriteta ni enakovredna otrokovi moči. Učitelji imajo večjo moč in avtoriteto, s katero nadzorujejo razred in ustvarjajo mir (Ule 2000: 135–136).

»Ob prepoznavanju značilnosti učnih težav morata steči dva procesa: prvi je raziskovalni po-govor z vsemi udeleženi v procesu pomoči, tudi z učencem in starši, o učni težavi in obli-kah pomoči; drugi, pomemben in pogosto spregledan, je dialog z učencem, ki mora v procesu pomoči pridobiti nove kompetence za prepoznavanje in ravnanje s težavo. Formulacije o teža-vah učencev so zapisane iz zornega kota odraslega strokovnjaka, zato jih moramo v procesu pomoči dopolniti in prevesti v jezik, ki ga uporablja učenec, tako kot je pomembno, da učenec razume naše videnje njegovega problema. V procesu pomoči moramo vključiti učenčevo defi-nicijo in z njim sooblikovati njegov delež.« (Čačinovič Vogrinčič 2008: 45)

Strokovni delavci Cone v pogovor vedno vključujejo mladostnika, ki vedno pove svojo definicijo problema. To bi morali upoštevati tudi učitelji. Ko sem v tretjem letniku opravljala prakso na osnovni šoli, sem večkrat opazila, da so učitelji sami definirali težave in razloge, zakaj ima mladostnik učne težave oziroma je manj uspešen.

Mešl in Kustec (2011: 125) pravita, da moramo odpreti in omogočiti prostor za vsakega učenca in skupaj z njim v duhu vključevanja soustvarjati želene izide, da bi lahko bil šolsko uspešen na način, ki si ga želi in zmore on sam ob pomoči in podpori zanj pomembnih ljudi.

Na tem mestu bi rada poudarila, da Cona za otroke in mladostnike predstavlja dodaten vir pomoči in podpore.

1.6 TOČKE TVEGANJA IN VAROVALNI DEJAVNIKI

1.6.1 Fužine

Specializiran preventivni program za otroke in mladostnike Cona se nahaja v središču ljubljanskega naselja Fužine. Fužine sodijo v četrtno skupnost Moste. Naselje je tipičen način socialistične gradnje z veliko koncentracijo stanovanj na enem mestu. V družbi so Fužine na slabem glasu, večina meni, da je to »geto«, kjer živi večina priseljencev oziroma ljudje z drugačnimi etničnimi koreninami. Ljudje so mnenja, da je na Fužinah veliko kriminala, drog in vandalizma (Fužine (ni)so geto).

Mislim, da se to pojavlja prav v vsakem naselju, kjer je koncentracija stanovalcev tako velika in Fužine niso izjema. Na Fužinah živim že od rojstva, zato situacije, ki so se in se dogajajo, tudi najbolj občutim in zaznam na svoji lastni koži. V času mojega odraščanja je bilo v naselju mogoče opaziti veliko nasilja, vandalizma, zbiranje mladostnikov in starejših po stopniščih ter otroških igriščih. V okolici bloka, na travnikih in igriščih sem večkrat opazila uporabljene odvržene igle. Bila sem tudi priča streljanju v bloku in policijskim akcijam. Danes pa je v naselju veliko bolj mirno, sproščeno, tako da se tudi sama počutim veliko bolje.

Dejavniki okolja vplivajo na otroke in mladostnike. Mnenja sem, da ti dejavniki še močneje vplivajo na otroke in mladostnike iz depriviligiranih, socialno ogroženih družin. Ti mladostniki imajo pogosto težave pri vključevanju v širše socialno okolje, kasneje pa to privede še do drugih težav.

1.6.2 Cona Fužine

Razvoj preventivnega programa Cona je zelo pomemben zaradi nespodbudnega okolja, v katerem smo odraščali otroci in mladostniki na Fužinah. Zaradi veliko materialno in socialno ogroženih družin je bilo veliko otrok prepuščenih samim sebi in so odraščali na ulici. Tako so nekateri poskusili droge, drugi alkohol ali so storili kakšno kriminalno dejanje. Ves svoj prosti čas so preživeli zunaj, vendar ne z žogo na igriščih. S programom so želeli, da bi mladostniki svoj čas po šoli preživeli v prostorih, kjer bi se dobro počutili, bili na »varnem«, naredili kaj za šolo in imeli prostor, kjer so slišani in upoštevani.

V Cono se mladostniki večinoma vključijo prostovoljno ali na predlog šole, prijateljev ali staršev, izjema je, če mladostnik dobi odločbo Centra za socialno delo in ga ta napoti v Cono in mu določi čas obiskovanja. Vsakodnevno se otroci in mladostniki dobivajo v prostorih, kjer se med seboj igrajo, družijo, razvijajo socialne veščine, delajo domače naloge in se učijo. Strokovni delavci vsakega posameznika spremljajo, vodijo in zanj pišejo dnevnik. Z njimi vzpostavijo osebni stik, ustvarijo delovni odnos, v katerem določijo pravila, da lahko srečanja in druženja potekajo nemoteno. V delovnem odnosu vedno skupaj z mladostnikom načrtujejo izviren delovni projekt pomoči v situacijah, ko to mladostnik potrebuje. Vzpostavijo stik tudi z njihovimi starši in so z njimi v rednem kontaktu. Cona vzpostavi stik tudi s šolo, ki jo mladostnik obiskuje.

Cona Fužine je center otrok, najstnikov in aktivistov. Je specializiran preventivni program za otroke in mladostnike, ki deluje v okviru Centra za socialno delo Moste-Polje. Ciljna populacija so otroci in mladostniki, ki se šolajo in živijo na Fužinah. Program je bil ustanovljen leta 1999.

Njihovo poslanstvo je psihosocialna pomoč otrokom in mladostnikom ter njihovim družinam, ki zaradi nastale življenjske situacije, vedenjskih, čustvenih in učnih težav ter stisk, potrebujejo in iščejo podporo in pomoč.

Program je namenjen vsem mladim, ki imajo težave s sabo in z okolico (starši, šola, vrstniki, sosedi in ostali naključni mimoidoči) ter okolica z njimi, ali pa jim v življenju le primanjkuje pozornosti in vzpodbude ter si želijo novih, drugačnih izzivov v dobri družbi. Program pa je namenjen tudi njihovim staršem, ki ne vedo več kaj in kako (CONA).

Njihove metode in načini dela so:

1. Delo s posameznikom, parom, družino – z njimi načrtujejo individualno podporo pomoči; upravljajo razgovore in pogovore; vzpostavljajo delovni odnos z mladostnikom in njegovo družino; pomoč pri učenju, kjer imajo poudarek na motiviranju ter učenju delovnih navad ...).
2. Delo s skupino (druženje v prostorih Cone kot alternativa zadrževanja na ulicah; psihosocialne delavnice, delavnice sproščanja, igralske delavnice, športne aktivnosti, tabori, kjer pridobivajo nove izkušnje ...).
3. Skupnostno delo (delo na terenu v obliki skupnostnih akcij, druženja ...).

4. Zagotavljanje informacij posamezniku ali skupini (informacije, ki mladim pomagajo pri izbiri in so ključne v danih situacijah).
5. Upravljanje s tveganjem.
6. Krepitev družbene emancipacije.
7. Zagovorništvo.
8. Raziskovalno delo (Cona).

V Coni se vsakodnevno dogajajo različne aktivnosti, s katerimi želijo delavci otroke motivirati, vzpodbuditi, navdušiti, razvedriti, jih kaj novega naučiti, jih usmeriti v razvijanje svojega talenta ... Vse aktivnosti strokovni delavci in prostovoljci skrbno načrtujejo in želijo, da bi z vsako delavnico mladostnik pridobil tudi nekaj zase in za svoje življenje. Aktivnosti izvajajo delavci Cone, prostovoljci in različni strokovnjaki. Vseh aktivnosti in delavnic se otroci in mladostniki udeležijo prostovoljno. Imajo tako dnevne, tedenske in mesečne aktivnosti. Skupaj z delavci se udeležujejo zimskih, poletnih in jesenskih taborov, kamor najpogosteje vzamejo otroke oziroma mladostnike, ki v tistem času potrebujejo menjavo okolja zaradi različnih dejavnikov. Sodelujejo tudi z drugimi organizacijami ter se povezujejo z ostalimi skupnostnimi programi za mlade pod okriljem Centra za socialno delo Moste-Polje (Čermelj 2002).

1.6.3 Osnovna šola Nove Fužine

V tretjem letniku sem opravljala prakso na Osnovni šoli Nove Fužine. S šolo še vedno sodelujem, saj sem prostovoljka in otrokom ter mladostnikom nudim učno pomoč. Med prakso se imela izkušnjo večkratnega sodelovanja in sestankov strokovne delavke s šole in strokovnih delavcev Cone. Sestanke skličejo po potrebi, na njih pa obravnavajo mladostnike, ki imajo trenutne učne ali vedenjske težave. Na sestankih je bila vedno prisotna le strokovna delavka šole, včasih sem pogrešala učitelja določenega predmeta in razrednika.

V šoli vlada sproščeno vzdušje, glede na moje doživljanje šole so otroci in mladostniki z njo zadovoljni. Nekateri učitelji učencem radi prisluhnejo, jim stopijo naproti in ponudijo pomoč, medtem ko so nekateri zelo hladni in v primeru težav učence napotijo k strokovni delavki.

Osnovne šole spadajo v sekundarno področje socialnega dela in s tem pod vladni/javni oziroma državni sektor. Osnovna šola Nove Fužine se nahaja v naselju Nove Fužine. Njen namen je izobraževanje učencev, s ciljem uspešno doseči osnovnošolsko izobrazbo. Na šoli je zaposlenih 51 ljudi, od tega je 32 zaposlenih kot pedagoški kader z neposrednim delom z učenci, ravnateljica, pomočnica ravnateljice, svetovalni delavec in 16 ljudi kot tehnični kader (Šola Nove Fužine).

2 PROBLEM

Prvo in drugo leto svojega študija sem prakso opravljala v Coni na Fužinah. Cona Fužine je dnevni center za mladostnike, kamor so le-ti napoteni s strani svetovalnega delavca iz šole, na željo staršev ali zahtevo Centra za socialno delo. Mladostnik se v Cono lahko vključi tudi sam, na povabilo svojih prijateljev. Vrata so odprta prav vsem, večinoma pa se tu zadržujejo mladostniki stari med deset in osemnajst let.

V tretjem letniku sem prakso opravljala na Osnovni šoli Nove Fužine, na kateri sem večino časa delala z istimi mladostniki kot v Coni. Sedaj pa kot prostovoljka na Osnovni šoli Nove Fužine nudim redno učno pomoč tem mladostnikom.

Z večino mladostnikov delam že več kot tri leta in pri tem opazujem njihovo napredovanje, spreminjanje ter odraščanje.

Raziskovalna vprašanja

Kdo mladostnika usmeri v Cono?

Zakaj so mladostniki usmerjeni v Cono?

Ali se učni uspeh mladostnikov ob obiskovanju Cone izboljša?

Ali se vedenje mladostnikov ob obiskovanju Cone izboljša?

Kdo mladostniku najbolj pomaga pri učenju?

Ali učitelji na Osnovni šoli Nove Fužine poznajo Cono Fužine in možnost vključitve mladostnika vanjo?

Ali staršem Cona pomaga pri njihovih vzgojnih pristopih?

Z ugotovitvami raziskave bom ugotovila, kdo mladostnika usmeri v Cono in na podlagi česa mladostnika usmerijo v Cono. Ugotovila bom tudi, ali obiskovanje Cone mladostniku pomaga pri izboljšanju učnega uspeha oziroma spremembi vedenja na bolje ter kako pomemben je dnevni center Cona za mladostnike. Iz rezultatov bom razbrala, kdo mladostnikom pri učenju najbolj pomaga. Ugotoviti želim, ali učitelji na Osnovni šoli Nove Fužine poznajo možnost vključitve v Cono in ali Cona pomaga staršem pri njihovih vzgojnih pristopih.

Delavcem Cone bom predstavila ugotovitve ter jim predstavila rezultate, prikazala jim bom, na katerih področjih bi lahko bili bolj uspešni in jim povedala, katere aktivnosti mladostnike najbolj zanimajo in motivirajo. Preko rezultatov bom ugotovila, kakšna je povezava s šolo in kje bi lahko to povezavo še nadgradili. Prav tako bom rezultate raziskave predstavila svetovalnim delavcem na OŠ Nove Fužine, da bodo lahko poiskali še boljše načine povezovanja s Cono. Ugotovila bom, ali je potrebno učiteljem dodatno predstaviti dnevni center Cona na Fužinah.

Postavila sem naslednje hipoteze:

1. Mladostniki, ki obiskujejo Cono, pri sebi opažajo izboljšanje učnega uspeha v večji meri, kot to opažajo učitelji pri mladostnikih.
2. Starši v večji meri opažajo izboljšanje mladostnikovega vedenja, kot to opažajo učitelji.
3. Najpogostejši razlog za vključitev mladostnikov v program Cone je slab učni uspeh v šoli.
4. Mladostniki so mnenja, da jim pri učenju najbolj pomagajo delavci Cone in prostovoljci.
5. Več kot polovica učiteljev pozna Cono Fužine in možnost vključitve mladostnika.
6. Več kot polovica staršev meni, da jim Cona pomaga pri njihovih vzgojnih pristopih.

Izboljšanje učnega uspeha – dvig učnega uspeha vsaj za eno stopnjo

Izboljšanje vedenja – mladostnik je udeležen v manj konfliktnih situacij

3 METODA

3.1 VRSTA RAZISKAVE

Raziskava je kvantitativna in deskriptivna.

Pri kvantitativnih raziskavah zbiramo številčne podatke o pojavih, ki nas zanimajo. Te podatke nato preštujemo in ji kvantitativno analiziramo (Mesec 1997: 40). Zbrala sem količinske podatke o učencih, učiteljih in starših, ki so me zanimali, in jih nato računalniško obdelala v programu Excel.

Namen deskriptivne raziskave je kvantitativno opredeliti ali oceniti osnovne značilnosti proučevanega pojava, ali ugotoviti obstoj in jakost zveze med dvema ali več pojavi (Mesec 1997: 38).

V raziskavi bom s pomočjo podatkov ocenila, koliko mladostnikovo redno obiskovanje Cone vpliva na izboljšanje učnega uspeha in vedenja, ugotovila povezavo med Cono in šolo ter ugotovila, ali Cona staršem pomaga pri njihovih vzgojnih pristopih. Dodala bom tudi svoje izkušnje iz časa, ko sem na Osnovni šoli Nove Fužine opravljala prakso in prostovoljno delo – opazovanje z udeležbo.

3.1.1 Spremenljivke

V nadaljevanju bom navedla spremenljivke in njihove vrednosti. Pri odprtih vprašanjih sem na podlagi odgovorov anketiranih določila vrednosti – odgovore sem združila v najbolj izstopajoče in pogoste odgovore.

Vprašalnik za mladostnike: Spremenljivke, indikatorji in njene vrednosti

Spremenljivka 1: Usmeritev mladostnika v Cono

Indikator 1: Ocenjevanje določenih postavk

Te postavke so:

družina, šola, prijatelji, drugo

Modalitete 1: od 1 do 5; 1- sploh me ni usmeril, 2- malo me je usmeril, 3- srednje me je usmeril, 4- veliko me je usmeril, 5- največ me je usmeril

Spremenljivka 2: Vključitev mladostnika v Cono

Indikator 2: Ocenjevanje določenih postavk

Te postavke so:

slabe ocene, spori s sošolci oziroma prijatelji, prijatelj me je pripeljal v Cono, vedenjske težave

Modalitete 2: od 1 do 5; 1- sploh ne drži, 2- malo drži, 3- srednje drži, 4- drži, 5- zelo drži

Spremenljivka 3: Čas obiskovanja Cone

Indikator 3: Odgovor na vprašanje, koliko časa obiskuješ Cono

Modalitete 3: do pol leta, do enega leta, do dveh let, do treh let, več kot tri leta

Spremenljivka 4: Pogostost obiskovanja Cone

Indikator 4: Odgovor na vprašanje, kako pogosto obiskuješ Cono

Modalitete 4: vsak dan, trikrat do štirikrat na teden, enkrat do dvakrat na teden, manj kot enkrat na teden

Spremenljivka 5: Učni uspeh mladostnika pred vključitvijo v Cono

Indikator 5: Odgovor na vprašanje, kakšen učni uspeh si imel, preden si prišel v Cono

Modalitete 5: odličen, prav dober, dober, zadosten, nezadosten

Spremenljivka 5.1: Učni uspeh po vključitvi v Cono

Indikator 5.1: Odgovor na vprašanje, kakšen učni uspeh imaš sedaj

Modalitete 5.1: boljši, slabši, enak

Spremenljivka 6: Razumevanje z naštetimi ljudmi, pred in po vstopu v Cono

Indikator 6: Ocenjevanje določenih postavk

Te postavke so:

prijatelji, starši, brati in sestre, učitelji, sošolci, drugo

Modalitete 6: od 1 do 5; 1- zelo slabo, 2- slabo, 3- dobro, 4- zelo dobro, 5- odlično

Spremenljivka 6.1: Vpliv Cone

Indikator 6.1: Odgovor na vprašanje, koliko je po tvojem mnenju na razumevanje z naštetimi ljudmi vplivala Cona

Modalitete 6.1: nič, malo, veliko

Spremenljivka 7: Pomoč mladostniku pri učenju

Indikator 7: Ocenjevanje določenih postavk

Te postavke so:

delavci Cone in prostovoljci, družina, učitelji, prijatelji, učitelji dodatne strokovne pomoči (DSP), sošolci, drugo

Modalitete 7: od 1 do 5; 1- najmanj, 2- malo, 3- srednje, 4- veliko, 5- največ

Spremenljivka 8: Aktivnosti v Coni

Indikator 8: Ocenjevanje določenih postavk

Te postavke so:

plavanje, druženje s prijatelji, ustvarjalne delavnice, učna pomoč, pogovorne urice, družabne igre, športne igre, tabori, jahanje, kuhanje, enodnevni izleti, drugo

Modalitete 8: od 1 do 5; 1- zelo slabo, 2- slabo 3- dobro, 4- zelo dobro, 5- odlično

Vprašalnik za učitelje: Spremenljivke, indikatorji in njene vrednosti

Spremenljivka 1: Trajanje zaposlitve na Osnovni šoli Nove Fužine

Indikator 1: Odgovor na vprašanje, koliko let ste zaposleni na Osnovni šoli Nove Fužine

Modalitete 1: do enega leta, do pet let, več kot pet let

Spremenljivka 2: Na koga se učitelji najprej obrnejo v primeru učnih oziroma vedenjskih težav mladostnika

Indikator 2: Ocenjevanje določenih postavk

Te postavke so:

Starši, svetovalna služba, sodelavci, Cona, vodstvo

Modalitete 2: od 1 do 5; 1- nikoli, 2- redko, 3- občasno, 4- pogosto, 5- vedno

Spremenljivka 3.1: Poznavanje Cone

Spremenljivka 3.2: Poznavanje možnosti vključitve

Spremenljivka 3.3: Predlaganje učenca za vključitev

Če so odgovorili z DA, so imeli odprto vprašanje komu:

svetovalnemu delavcu na šoli, delavcem v Coni

Indikator 3.1: Odgovor na vprašanje, ali poznate Cono Fužine

Indikator 3.2: Odgovor na vprašanje, ali poznate možnost vključitve učenca v Cono

Indikator 3.3: Odgovor na vprašanje, ali ste že kdaj predlagali učenca za vključitev v Cono

Modalitete 3: da, ne

Spremenljivka 4: Katere učence učitelji predlagajo za vključitev v Cono

Indikator 4: Ocenjevanje določenih postavk

Te postavke so:

učence z vedenjskimi težavami, učence, ki zaradi primanjkljaja znanja razreda verjetno ne bodo izdelali, učence, ki imajo primanjkljaj le na določenem področju, učence z neurejenimi družinskimi razmerami, drugo

Modalitete 4: od 1 do 5; 1- nikoli, 2- redko, 3- občasno, 4- pogosto, 5- vedno

Spremenljivka 4.1: Opažen učni napredek pri učencih

Spremenljivka 4.2: Opažena sprememba vedenja na bolje pri učencih

Spremenljivka 4.3: Sodelovanje s Cono

Indikator 4.1: Odgovor na vprašanje, ali ste pri učencih, ki so vključeni v Cono opazili učni napredek

Če so odgovorili z DA, so imeli odprto vprašanje po koliko časa obiskovanja:
po pol leta, po 2 mesecih

Indikator 4.2: Odgovor na vprašanje, ali ste pri učencih z vedenjskimi težavami opazili spremembe v vedenju na bolje

Če so odgovorili z DA, so imeli odprto vprašanje po koliko časa obiskovanja:
po dveh letih, po enem letu

Indikator 4.3: Odgovor na vprašanje, ali kot učitelj sodelujete oziroma se dogovarjate z delavci Cone

Modalitete 4.1: da, uspeh je boljši; ne, uspeh je slabši; učni uspeh je ostal enak; nisem imeli takega primera

Modalitete 4.2: da, na bolje; ne, vedenje je slabše; vedenje je brez sprememb; nisem imeli takega primera

Modalitete 4.3: da, ne

Vprašalnik za starše: Spremenljivke, indikatorji in njene vrednosti

Spremenljivka 1: Kdo je otroka usmeril v obiskovanje Cone

Indikator 1: Ocenjevanje določenih postavk

Te postavke so:

Center za socialno delo, šola, starši, drugo

Modalitete 1: od 1 do 5: 1- sploh ne drži, 2- malo drži, 3- srednje drži, 4- drži, 5- zelo drži

Spremenljivka 2: Čas vključenosti otroka v Cono

Indikator 2: Odgovor na vprašanje, koliko časa je otrok že vključen v Cono

Modalitete 2: do pol leta, do enega leta, do dveh let, do treh let, več kot tri leta

Spremenljivka 3: Vključitev mladostnika v Cono

Indikator 3: Ocenjevanje določenih postavk

Te postavke so:

učne težave, vedenjske težave, drugo

Modalitete 3: od 1 do 5; 1- sploh ne drži, 2- malo drži, 3- srednje drži, 4- drži, 5- zelo drži

Spremenljivka 4: Opažen napredek v učenem uspehu pri otrocih

Indikator 4: Odgovor na vprašanje, ali se je pokazal napredek v učenem uspehu pri otroku, odkar je vključen v Cono

Modalitete 4: je napredek, ni napredka, ni imel učnih težav

Če so obkrožili črko A, so imeli naslednje vprašanje;

Spremenljivka 4.1: Časovno opredeljen učni napredek pri otroku

Indikator 4.1: Odgovor na vprašanje, v kolikem času se je pokazal učni napredek pri otroku

Modalitete 4.1: do pol leta, do enega leta, do dveh let, do treh let, več kot tri leta

Spremenljivka 5: Opažena sprememba vedenja pri otroku

Indikator 5: Odgovor na vprašanje, ali se je vedenje otroka spremenilo od kar je vključen v Cono

Modalitete 5: na bolje, na slabše, vedenje je enako

Če so obkrožili črko A, so imeli naslednje vprašanje;

Spremenljivka 5.1: Časovno opredeljene spremembe vedenja pri otroku

Indikator 5.1: Odgovor na vprašanje, v kolikem času so se pokazale spremembe vedenja pri otroku?

Modalitete 5.1: do pol leta, do enega leta, do dveh let, do treh let, več kot tri leta

Spremenljivka 6: Pomoč Cone staršem pri njihovih vzgojnih pristopih

Indikator 6: Odgovor na vprašanje, ali in koliko jim Cona pomaga pri njihovih vzgojnih pristopih

Modalitete 6: sploh ne, malo, srednje, veliko, zelo veliko

3.2 MERSKI INSTRUMENTI IN VIRI PODATKOV

Merski instrument, ki sem ga za raziskavo uporabila, je anketni vprašalnik, ki ga anketiranci izpolnijo sami. Anketne vprašalnike sem sestavila na podlagi informacij, ki sem jih pridobila na praksi ter na podlagi hipotez, ki sem si jih zastavila. Vprašalnik sem opremila z navodili za izpolnjevanje in ga oblikovala tako, da sem dobila vse potrebne informacije, ki so me zanimale. Opazovanje z udeležbo pa je na podlagi mojega opravljanja prakse v Coni in na Osnovni šoli Nove Fužine ter prostovoljnega dela na šoli.

Sestavila sem tri vprašalnike: enega za mladostnike, ki obiskujejo Cono in je sestavljen iz osmih vprašanj, drugega za učitelje na Osnovni šoli Nove Fužine, ki je sestavljen iz treh glavnih vprašanj in nekaj podvprašanj ter tretjega za starše otrok, ki obiskujejo Cono in je sestavljen iz šestih glavnih vprašanj ter nekaj podvprašanj. Vprašalniki so sestavljeni iz nekaj zaprtih vprašanj, z ocenjevalnimi lestvicami ter nekaj odprtih vprašanj. Anonimnost anketirancev je bila zagotovljena.

Vprašalnike sem sestavila sama, zato sem jih predhodno testirala oziroma naredila preizkus merskega instrumenta. Dne 17. 10. 2016 sem se odpravila na Osnovno šolo Martina Krpana, kjer sem desetim učiteljem razdelila vprašalnike ter jih prosila, da jih izpolnijo in mi podajo povratno informacijo ter mnenje o vprašalniku. Z vsakim posebej sem se pogovorila o vprašalniku ter si označila vprašanja, ki so nerazumljiva ter ponekod pripisala možne odgovore, ki so mi jih omenili.

Istega dne sem šla tudi v dnevni center v Zalog, kjer sem vprašalnike razdelila mladostnikom in jih prosila, da jih izpolnijo ter pokomentirajo.

Naslednji dan pa sem v svoji okolici razdelila vprašalnike približno desetim staršem, jim razložila pomen dnevnega centra Cona ter jih prosila za komentar glede razumljivosti vprašanj.

Na podlagi povratnih informacij učiteljev, mladostnikov in staršev sem nekatera vprašanja odstranila, nekatera dodala, nekatera popravila oziroma spremenila, tako da so vprašanja postala razumljiva. Na podlagi tega je vprašalnik postal bolj relevanten in primeren za populacije, od katerih sem kasneje dobila podatke.

3.3 POPULACIJA IN VZOREC

V raziskavi sem zajela populacijo mladostnikov, ki so vključeni v Cono, populacijo učiteljev, ki delajo z mladostniki, ki obiskujejo Cono, in populacijo staršev otrok, ki so vključeni v Cono. Pri vseh treh populacijah sem zaradi majhnega števila anketirala cele populacije, saj je v vsaki populaciji približno 30 ljudi.

V Osnovni šoli Nove Fužine sem razdelila 30 vprašalnikov, toliko je bilo prisotnih učiteljev, dva pa sta bila odsotna. Prav vsi vprašalniki so bili izpolnjeni in tako sem lahko vseh 30 vključila v raziskavo.

V Coni sem razdelila 30 vprašalnikov za mladostnike. Samo en vprašalnik je bil nepopolno izpolnjen, zato sem ga izključila iz raziskave.

V Coni sem na sestanku razdelila vprašalnike staršem. Prisotnih je bilo 25, dva pa sem naknadno dobila od otrok, ki so mi jih prinesli. Tako da sem v raziskavo vključila 27 popolno izpolnjenih vprašalnikov za starše.

V tabeli 3.1 sem enote opazovanja časovno, stvarno in krajevno opredelila.

Tabela 3.1: Opredelitev enot raziskovanja

Opredelitev	1. mladostniki	2. učitelji	3. starši
Časovna opredelitev	Šolsko leto 2016/17	Šolsko leto 2016/17	Šolsko leto 2016/17
Stvarna opredelitev populacije	Mladostniki, ki so vključeni v Cono.	Učitelji na Osnovni šoli Nove Fužine, ki delajo in sodelujejo z mladostniki, ki so vključeni v Cono.	Starši otrok, kateri so vključeni v Cono.
Krajevna opredelitev	Ljubljana, Fužine	Ljubljana, Fužine	Ljubljana, Fužine

3.4 ZBIRANJE PODATKOV

Podatke sem zbrala s pomočjo anketnih vprašalnikov.

Na Osnovni šoli Nove Fužine sem po odobritvi ravnateljice prišla v šolo pred delovno konferenco učiteljev, dne 26. 10. 2016 ob 16 uri. V zbornici so bili zbrani vsi učitelji. Razložila sem jim namen svojega vprašalnika, na kratko razložila navodila za reševanje ter jim povedala, da me v primeru, da ne razumejo vprašanja, lahko vprašajo za pojasnilo. Vsi so izpolnili vprašalnike. Vprašanj ni bilo. Anketne vprašalnike so izpolnjevali prostovoljno, saj nikogar nisem prisilila v reševanje. Vprašalniki so bili anonimni, s tem sem jim zagotovila varen prostor za izražanje svojega mnenja.

Po pogovoru z vodjo Cone in njeno odobritvijo, da lahko izvedem raziskavo z mladostniki v Coni, sem dne 10. 10. 2016 v Cono odnesla soglasja za starše. Le-ti so se s podpisom strinjali, da njihov otrok lahko sodeluje v raziskavi. Vodja je soglasja razdelila staršem in jih pri tem povabila na sestanek, dne 28. 10. 2016, zaradi počitniškega programa, na sestanku pa sem dobila priložnost tudi razdeliti vprašalnike staršem. Ko je vodja Cone dobila vrnjena soglasja staršev, me je povabila, da izvedem anketo. V Cono sem prihajala tri dni (21. 10., 24. 10. in 25. 10. 2016), ker so bili nekateri mladostniki odsotni zaradi dejavnosti, sama pa sem želela pridobiti odgovore prav vseh mladostnikov, ki so vključeni v Cono. Vsak dan sem razdelila vprašalnike vsem prisotnim mladostnikom in pri tem pazila, da vprašalnika niso reševali dvakrat. Skupaj s skupino mladostnikov, ki še niso reševali vprašalnika, smo se umaknili v posebno sobo, kjer smo imeli mir. Razložila sem jim namen raziskave ter jim povedala, da je vprašalnik anonimen in da ga rešujejo po svoji prostovoljni izbiri. Vsako vprašanje posebej sem jim prebrala in razložila navodila za reševanje. Z reševanjem niso imeli težav ter niso postavljali vprašanj. Vprašalnike so reševali prostovoljno ter anonimno, imeli so zagotovljen varen prostor za izražanje svojega mnenja ter svojih občutkov.

V Coni v okviru sestanka sem dne 28. 10. 2016 dobila priložnost, da sem staršem predstavila pomen svoje raziskave in jih prosila za njihovo sodelovanje. Povedala sem jim, da vprašalnike rešujejo po prostovoljni izbiri in da je vse anonimno. Vsi prisotni so se s tem strinjali, zato sem jim na kratko predstavila navodila in vprašanja. Povedala sem, da

me lahko med reševanjem vprašajo, če česa ne bodo razumeli. Reševanje je potekalo brez težav.

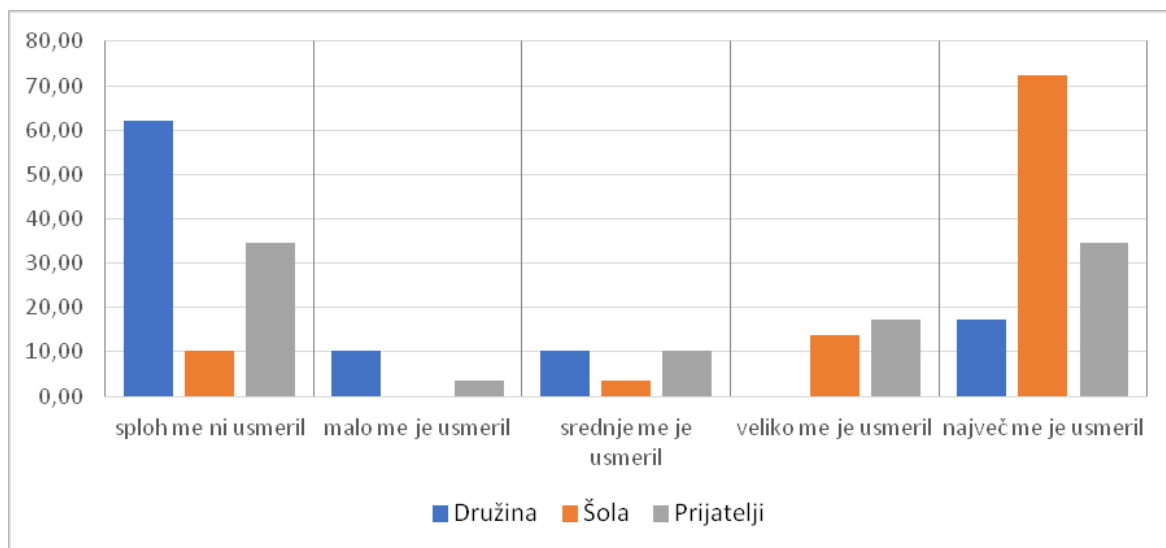
3.5 OBDELAVA IN ANALIZA PODATKOV

Zbrane podatke iz vprašalnikov sem kvantitativno obdelala, in sicer s pomočjo računalniškega programa Excel. V Excelu sem naredila tabele za vsako vprašanje ter vnesla odgovore v določeno tabelo. Nato sem s pomočjo programa zrisala grafikone. Pri nekaterih vprašanjih sem izračunala tudi aritmetično sredino in s tem dobila boljši pogled na odgovore. Posebej sem analizirala vprašalnike, ki so bili namenjeni mladostnikom v Coni, učiteljem na Osnovni šoli Nove Fužine in staršem otrok, ki so vključeni v Cono. Podatke sem predstavila v stolpčnih in tortnih grafikonih.

S pomočjo opisne statistike pa sem preverila tudi hipoteze.

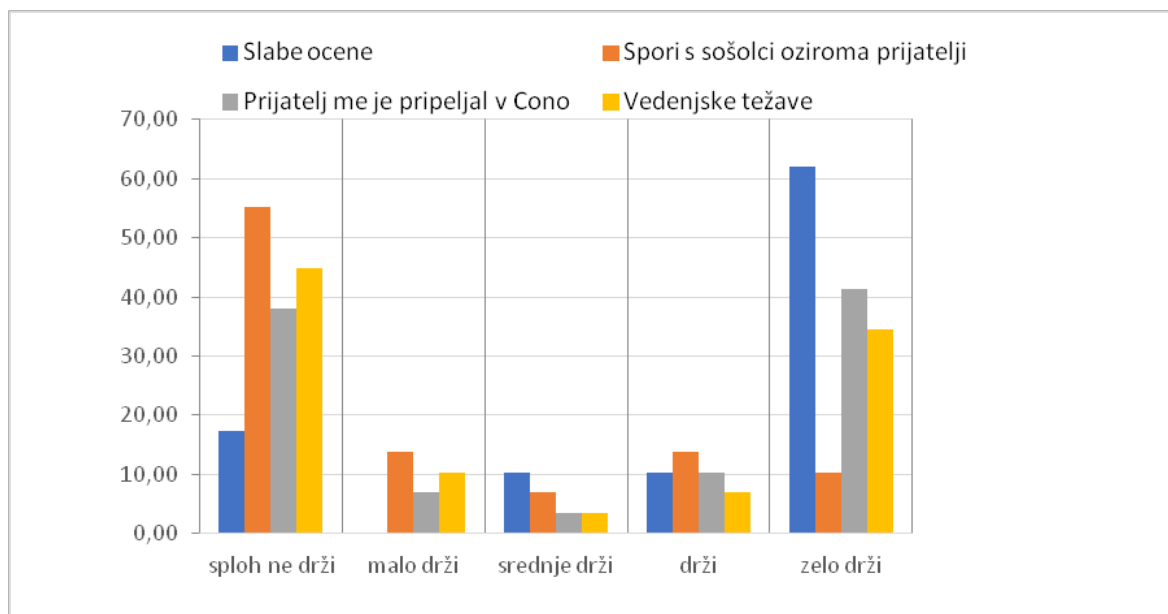
4 REZULTATI

4.1 MLADOSTNIKI VKLJUČENI V CONO

Graf 4.1: Kdo je mladostnika usmeril v cono

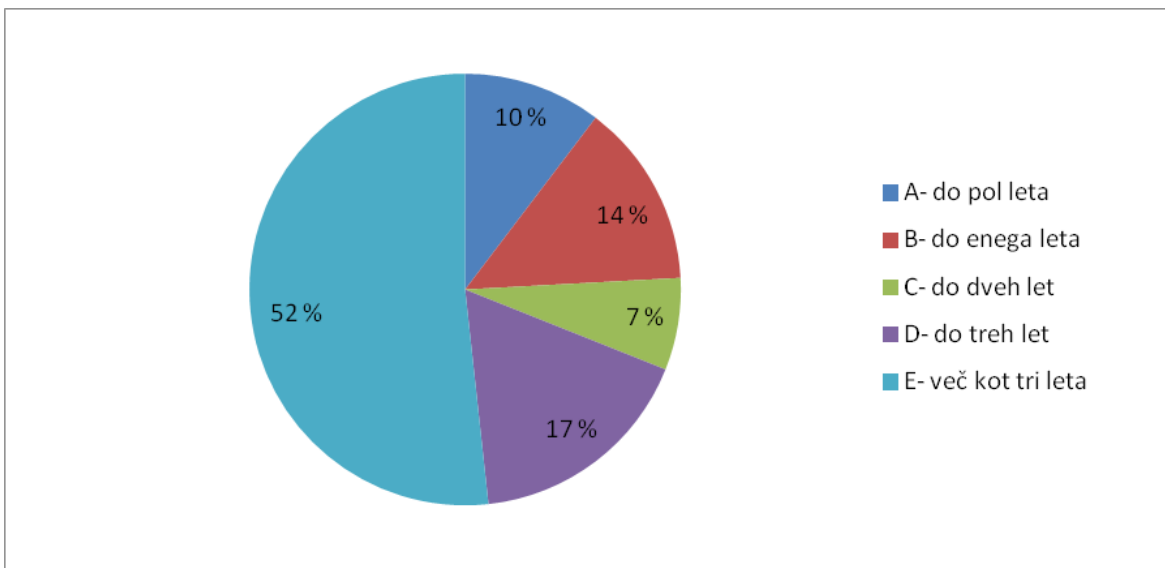
Iz grafa 4.1 je razvidno, da je po mnenju 72,4 % anketiranih mladostnikov v Cono usmerila šola in le 17,2 % starši. Kar 62,1 % otrok je odgovorilo, da jih starši sploh niso usmerili v obiskovanje Cone. Iz rezultatov lahko vidimo, da se kar tretjina mladostnikov v Cono vključuje zaradi prijateljev, ki Cono že obiskujejo. Tretjina mladostnikov pa takih prijateljev verjetno še ne pozna oziroma so to lahko mladostniki iz nižjih razredov.

Graf 4.2: Razlog vključitve mladostnika v Cono

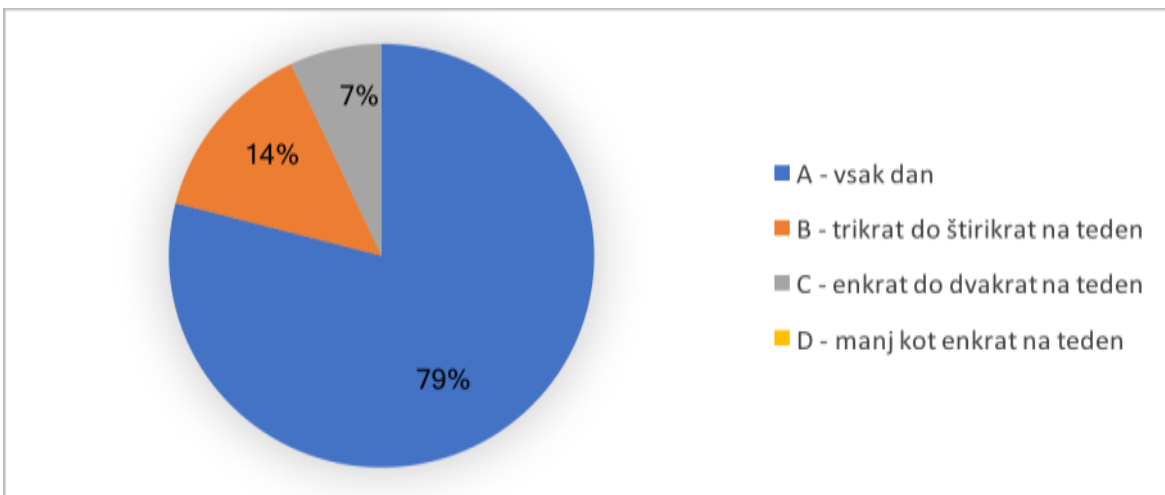
Iz grafa 4.2 lahko razberemo, da je 62,1 % mladostnikov, po njihovem mnenju, vključenih v Cono zaradi slabih ocen. Zaradi sporov s sošolci je vključenih le 10,3 %, 55,2 % mladostnikov je odgovorilo, da zaradi sporov sploh niso vključeni. 34,5 % mladostnikov je v Cono vključenih zaradi vedenjskih težav, medtem ko 44,8 % mladostnikov pravi, da zaradi vedenjskih težav niso vključeni. Iz grafa lahko razberemo, da je 41,4 % mladostnikov v Cono pripeljal prijatelj, 37,9 % mladostnikov pa v Cono ni pripeljal prijatelj. To lahko primerjamo tudi z grafom 4.1, kjer je 34,5 % mladostnikov v Cono usmeril prijatelj in 34,4 % ne.

Kljub temu da več kot polovica mladostnikov odgovarja, da nima težav s sošolci in prijatelji, pa jih ena tretjina ugotavlja, da ima vedenjske težave. Iz analize vprašalnikov sem ugotovila, da so pri večini mladostnikov, ki so odgovorili, da imajo vedenjske težave, prisotne tudi učne težave.

Graf 4.3: Čas obiskovanja Cone mladostnikov

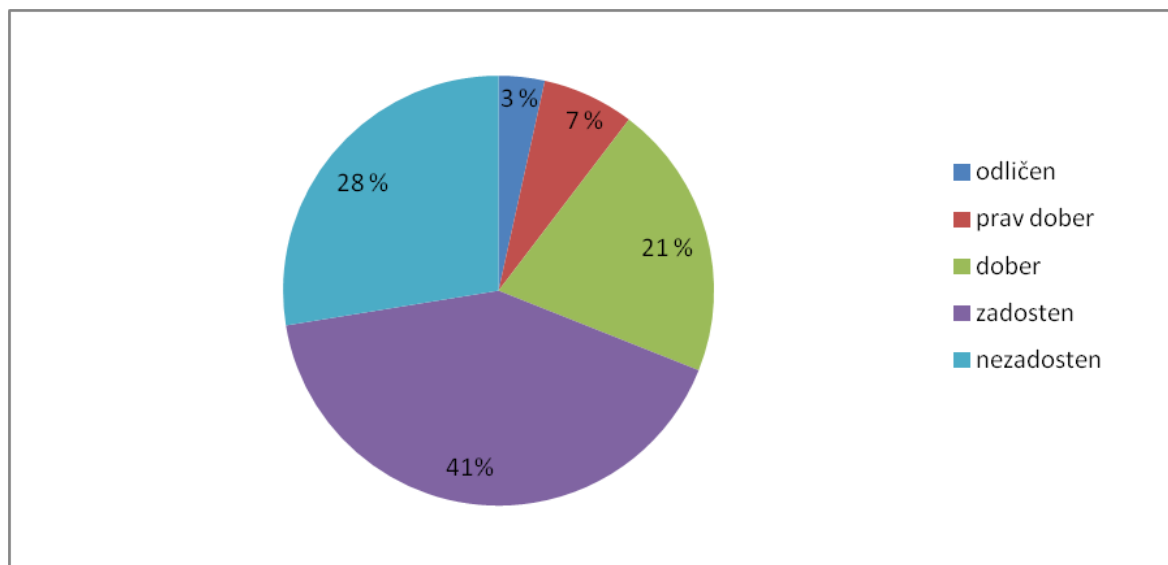
Iz grafa 4.3 lahko vidimo, da 52 % mladostnikov Cono obiskuje že več kot tri leta, 17 % mladostnikov jo obiskuje do treh let, 7 % do dveh let, 14 % do enega leta in 10 % mladostnikov obiskuje Cono do pol leta. Iz grafa lahko sklepam, da mladostniki, ki se vključijo v Cono, le-to obiskujejo daljše časovno obdobje.

Graf 4.4: Pogostost mladostnikovega obiskovanja Cone

Kar 79 % mladostnikov obiskuje Cono vsak dan, 14 % jih obiskuje trikrat do štirikrat na teden in 7 % enkrat do dvakrat na teden. Nihče od mladostnikov ne obiskuje Cone manj kot enkrat na teden. Glede na to, da program Cone poteka od konca pouka do 17. ure,

lahko sklepam, da večina mladostnikov, ki obiskujejo Cono, v njej preživlja nekaj ur dnevno.

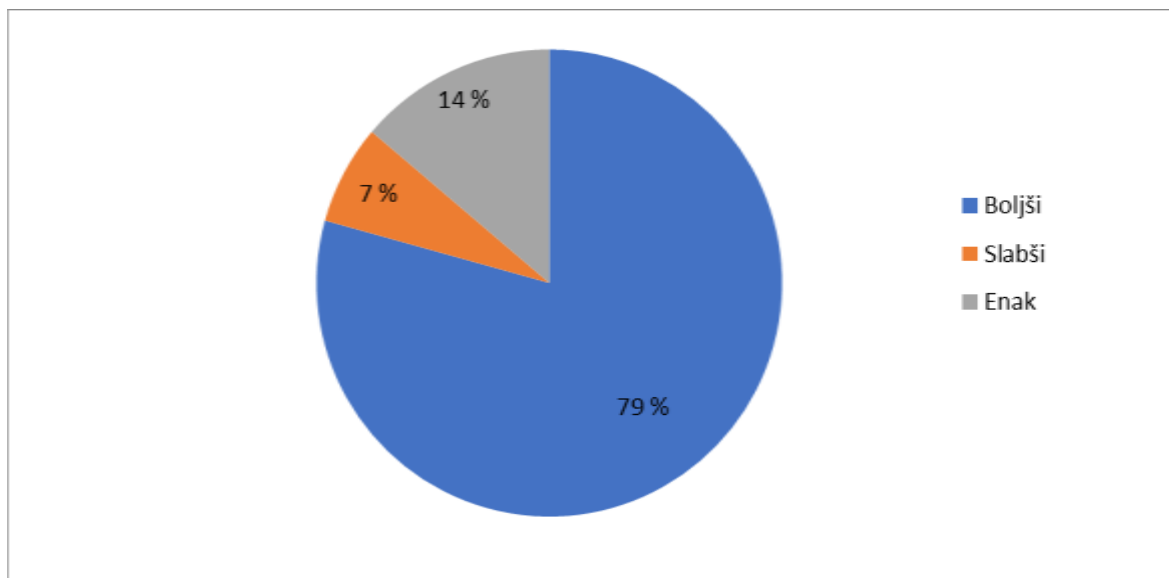

Graf 4.5: Učni uspeh mladostnika pred vključitvijo v Cono

Iz grafa 4.5 vidimo, da so mladostniki pred vključitvijo v Cono dosegali naslednji učni uspeh; 3 % je bilo odličnih, 7 % prav dobrih, 21 % je bilo dobrih, 41 % zadostnih in 28 % nezadostnih.

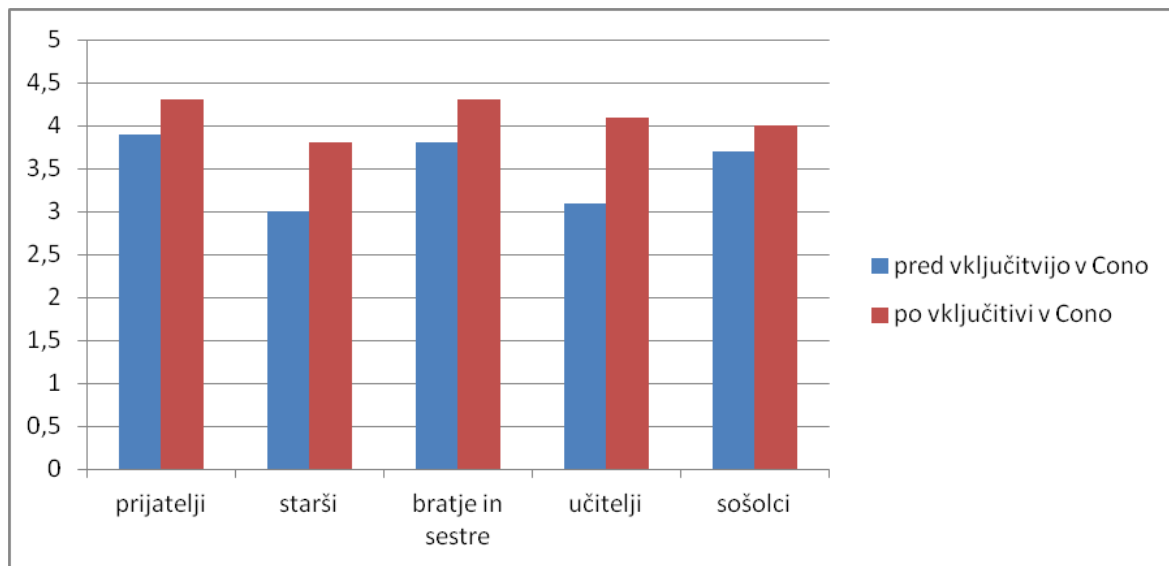
Iz tega vidimo, da je dejansko približno 70 % mladostnikov v Cono vključenih zaradi slabega učnega uspeha. To lahko povežemo z rezultati z grafa 4.2, ko so mladostniki v 62,1 % kot razlog za vključitev v Cono navajali slab učni uspeh.

Iz vprašalnikov sem tudi razbrala, da imajo odličen in prav dober uspeh (skupaj 10 %) tisti mladostniki, ki so v Cono vključeni do pol leta (graf 4.3). Iz vprašalnikov sem razbrala, da so ti mladostniki vključeni zaradi svojih prijateljev in so jih oni tudi pripeljali v Cono.

Graf 4.6: Kakšen je mladostnikov učni uspeh po vključitvi v Cono

Iz grafa 4.6 razberemo, da kar 79 % mladostnikov navaja, da imajo po vključitvi v Cono boljši učni uspeh. 14 % mladostnikov pravi, da imajo po vključitvi v Cono enak učni uspeh kot pred vključitvijo. 7 % mladostnikov pa navaja, da imajo po vključitvi v Cono slabši učni uspeh kot pred vključitvijo.

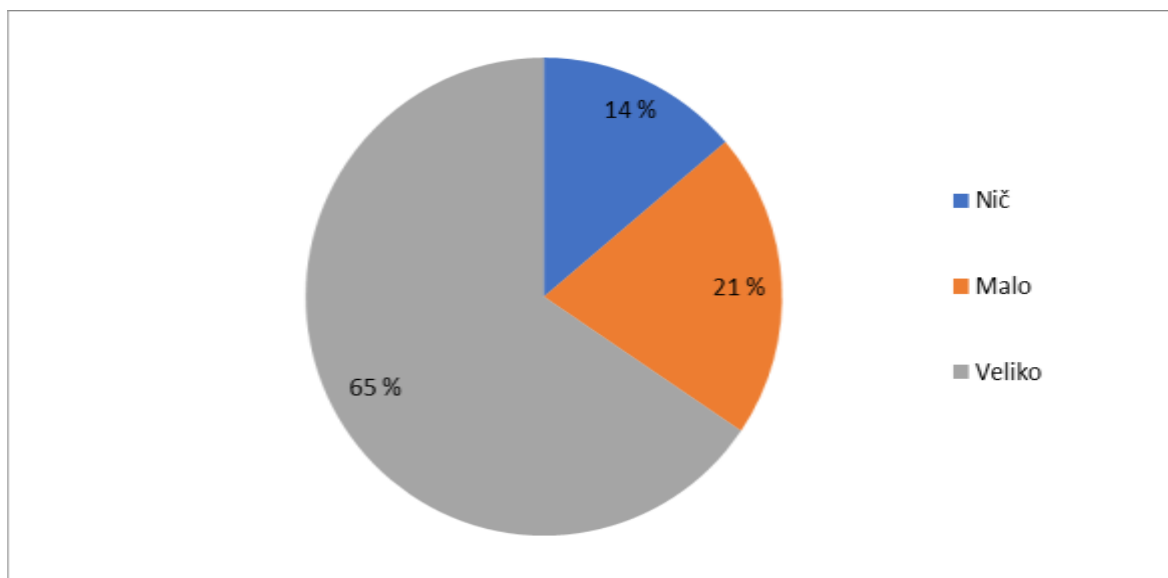
Graf 4.7: Aritmetične sredine razumevanja mladostnika z naštetimi ljudmi pred in po vključitvi v Cono

Če primerjamo razumevanje mladostnikov z naštetimi osebami pred in po vključitvi v Cono, lahko iz grafa 4.7 razberemo, da je na splošno prišlo do izboljšanja razumevanja z naštetimi ljudmi.

Najbolj se je razumevanje izboljšalo med mladostnikom in učitelji ter med mladostnikom in starši.

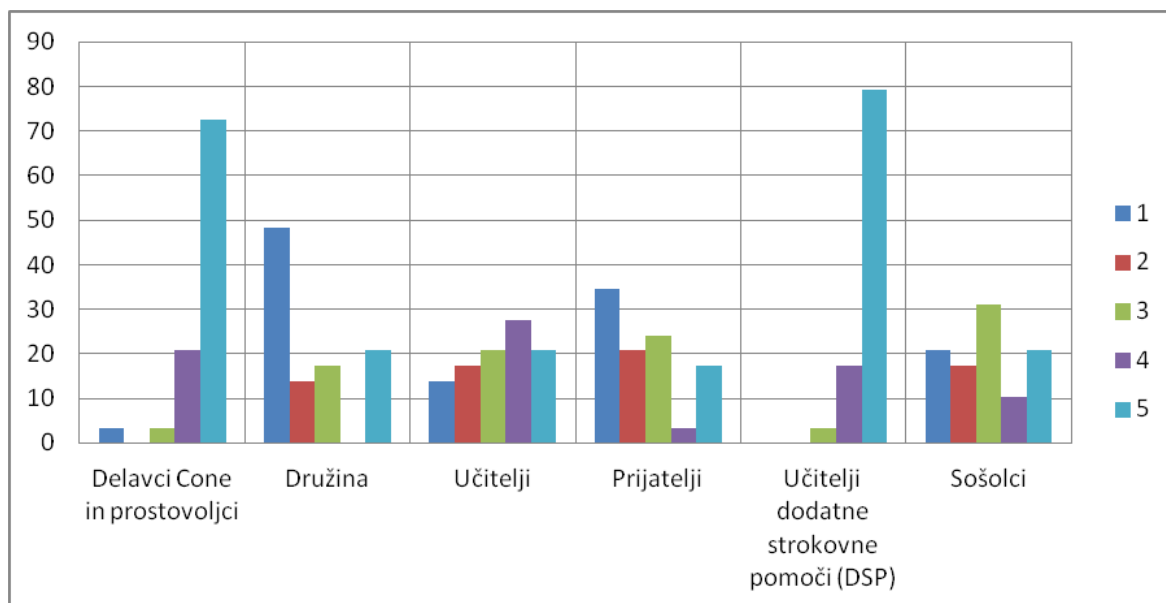
Na splošno so otroci imeli z vsemi naštetimi ljudmi povprečne odnose, saj se pri vseh ocena giblje med 3 in 4.

To lahko povežemo z grafom 4.6, iz katerega razberemo izboljšanje učnega uspeha, kar pa zanesljivo najbolj vpliva na odnose med mladostnikom in učitelji, posredno pa tudi na odnos med mladostnikom in starši.

Graf 4.8: Vpliv Cone na spremembo odnosov

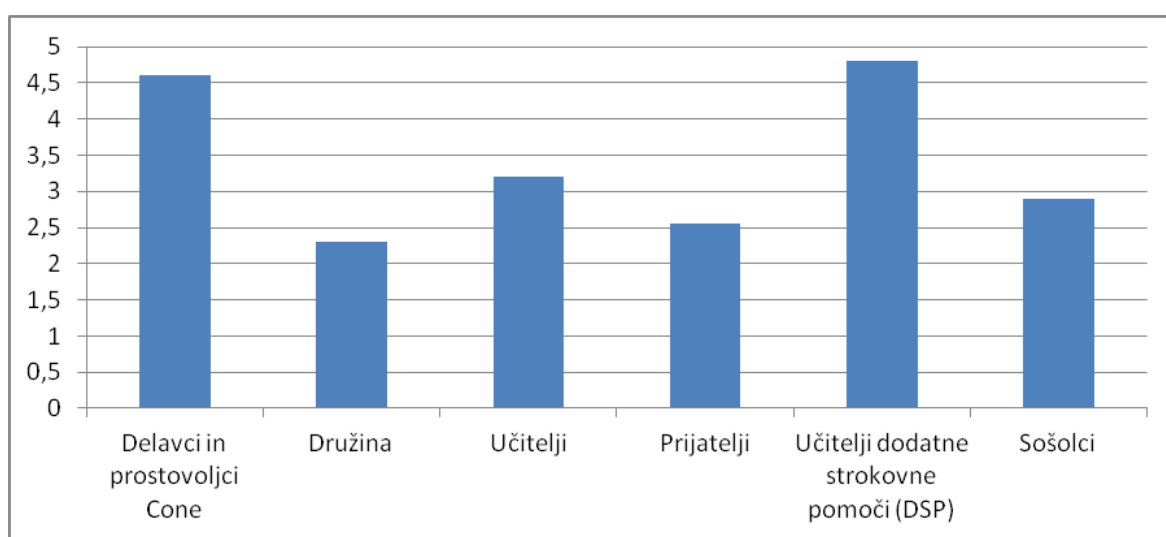
Iz grafa 4.8 vidimo, da kar 65 % mladostnikov ocenjuje, da je na spremembo odnosov veliko vplivala Cona. 21 % mladostnikov pravi, da je na spremembo odnosov Cona vplivala malo in 14 % mladostnikov, da Cona na spremembo odnosov ni imela vpliva.

Graf 4.9: Nudenje pomoči mladostniku pri učenju

V grafu 4.9 vidimo, da 79,3 % mladostnikov ocenjuje, da jim pri učenju najbolj pomagajo učitelji dodatne strokovne pomoči ter z 72,4 % delavci in prostovoljci Cone. Zaskrbljujoče je, da so mladostniki kar v 48,3 % ocenili, da jim pri učenju najmanj pomaga družina in le 20,7 % mladostnikov je ocenilo, da jim pri učenju najbolj pomaga družina.

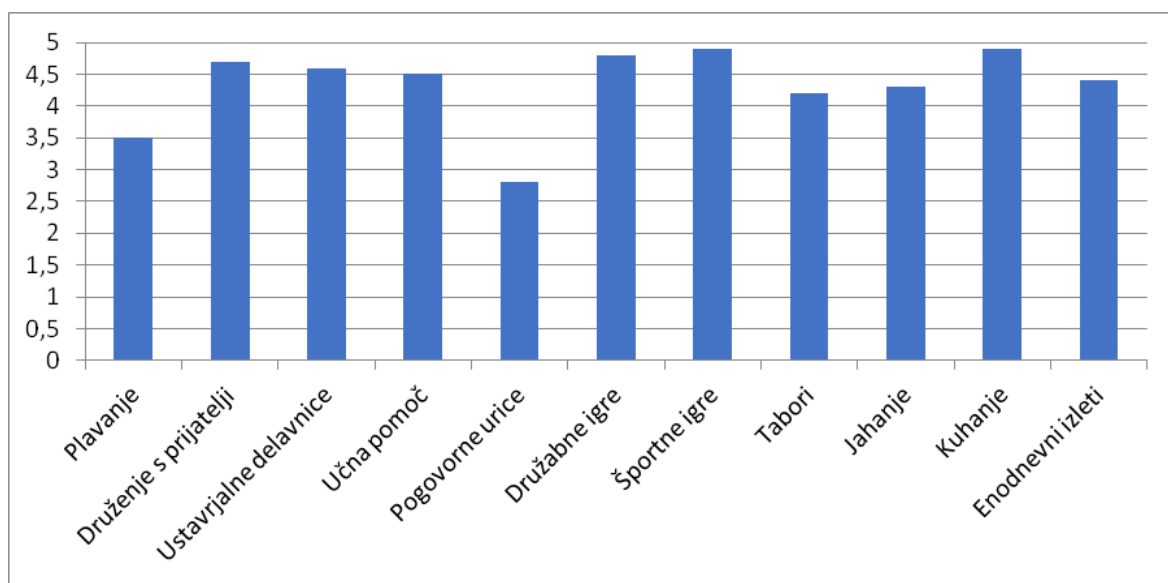
Med opravljanjem prakse sem opazila, da večina mladostnikov, ki so vključeni v Cono, prihaja iz socialno šibkejših, družin z nižjo izobrazbo in tuje govorečih družin. Zato verjetno družina mladostnikom težko pomaga pri šolskih obveznostih in učenju.

Graf 4.10: Aritmetična sredina nudenja učne pomoči

Z izračunom aritmetične sredine nam povprečna ocena prikazuje, da mladostnikom najbolj pomagajo učitelji dodatne strokovne pomoči na šoli ter delavci in prostovoljci Cone. Po mnenju mladostnikov jim učitelji in sošolci srednje pomagajo pri učenju, najmanj pa prijatelji in družina.

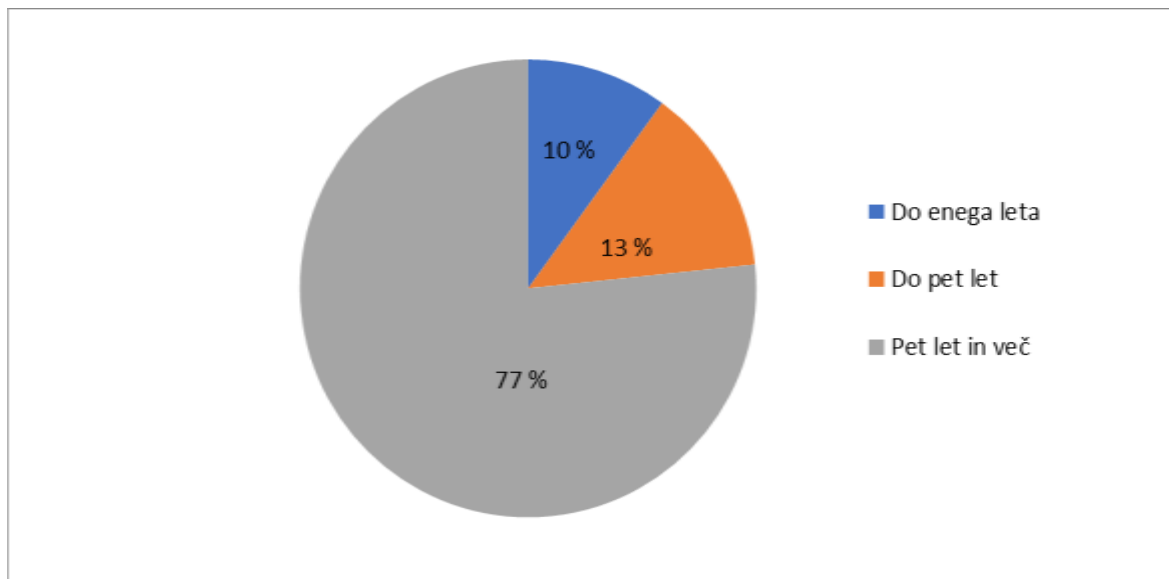
Iz obeh grafov vidimo, da mladostniki ločujejo med prijateljem in sošolcem. Sklepamo lahko, da imajo mladostniki prijatelje, ki niso sošolci, tako da jim verjetno ne morejo pomagati pri učenju oziroma se z njimi družijo izven učnega procesa.

Graf 4.11: Aritmetična sredina ocene dejavnosti

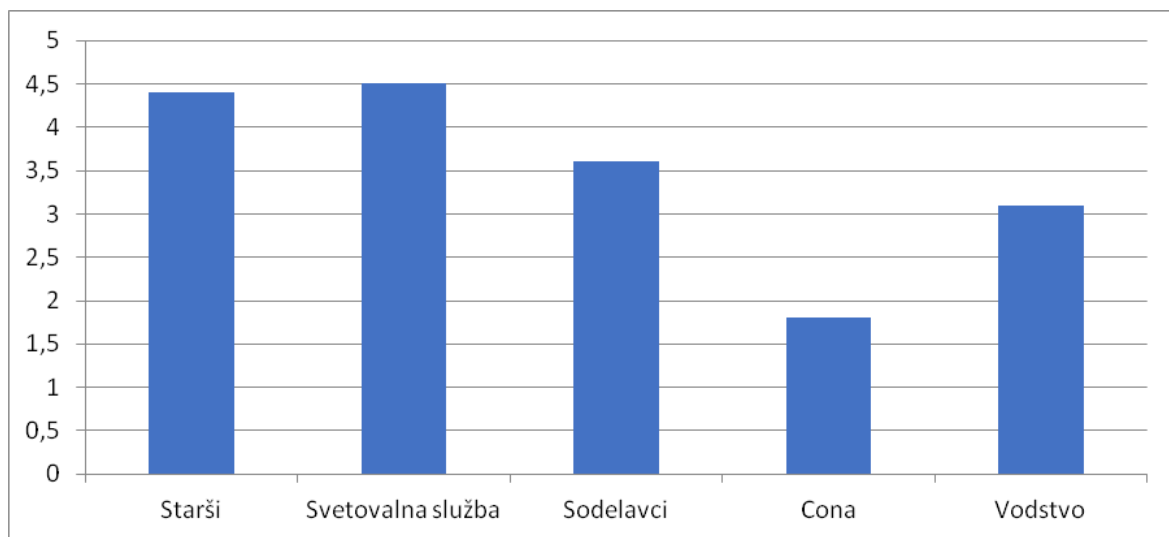
Iz grafa 4.11 razberemo, da so mladostniki skoraj vse aktivnosti Cone zelo visoko ocenili. Še najmanj všeč so jim pogovorne urice z aritmetično sredino 2,8. Zelo radi se udeležujejo športno aktivnih in praktičnih delavnic, iz česar lahko sklepamo, da mladostniki potrebujejo veliko gibanja, pri pogovorni uricah pa potrebujejo zbranost in koncentracijo, ki jim jo verjetno po šolskih aktivnostih zmanjka. Kuhanje z aritmetično sredino 4,9 je enako priljubljeno kot športne igre. To lahko povežemo z grafom 4.3, ki nam pokaže, kako dolgo mladostniki obiskujejo Cono. Očitno se v njej dobro počutijo in jim daje občutek varnosti.

4.2 UČITELJI NA OSNOVNI ŠOLI NOVE FUŽINE

Graf 4.12: Število let zaposlitve učiteljev na Osnovni šoli

Iz grafa 4.12 razberemo, da je 77 % učiteljev na Osnovni šoli Nove Fužine zaposlenih pet let in več, 13 % učiteljev je zaposlenih do pet let in 10 % do enega leta.

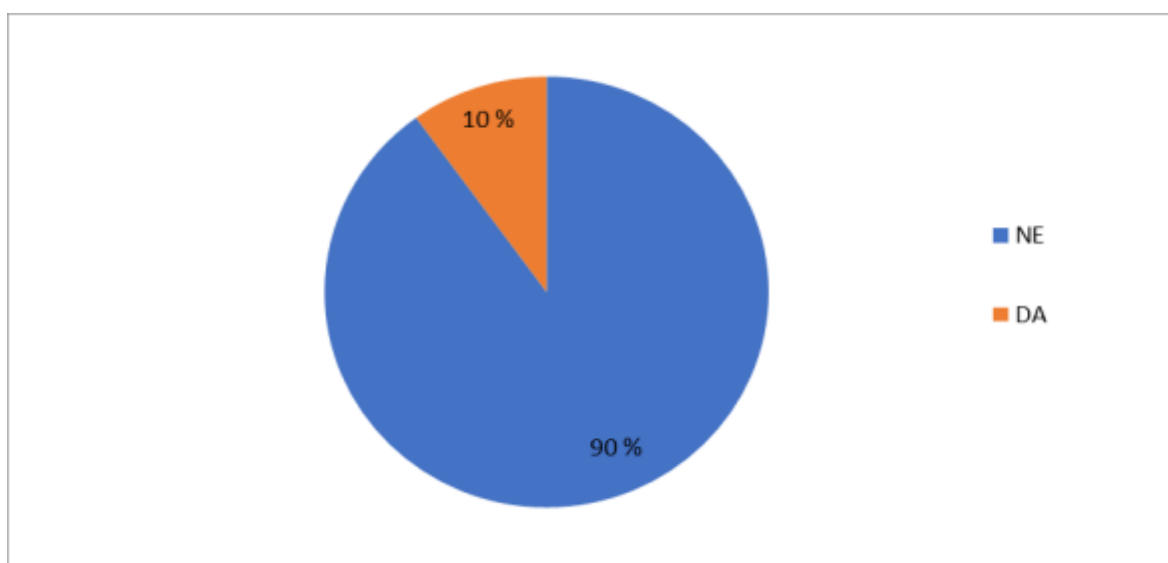

Graf 4.13: Aritmetična sredina, na koga se učitelji najprej obrnejo v primeru učnih oziroma vedenjskih težav učenca

Iz grafa 4.13 razberemo, da se učitelji najpogosteje obračajo na svetovalno službo z aritmetično sredino 4,5 in družino z aritmetično sredino 4,4. Pomembni pri reševanju

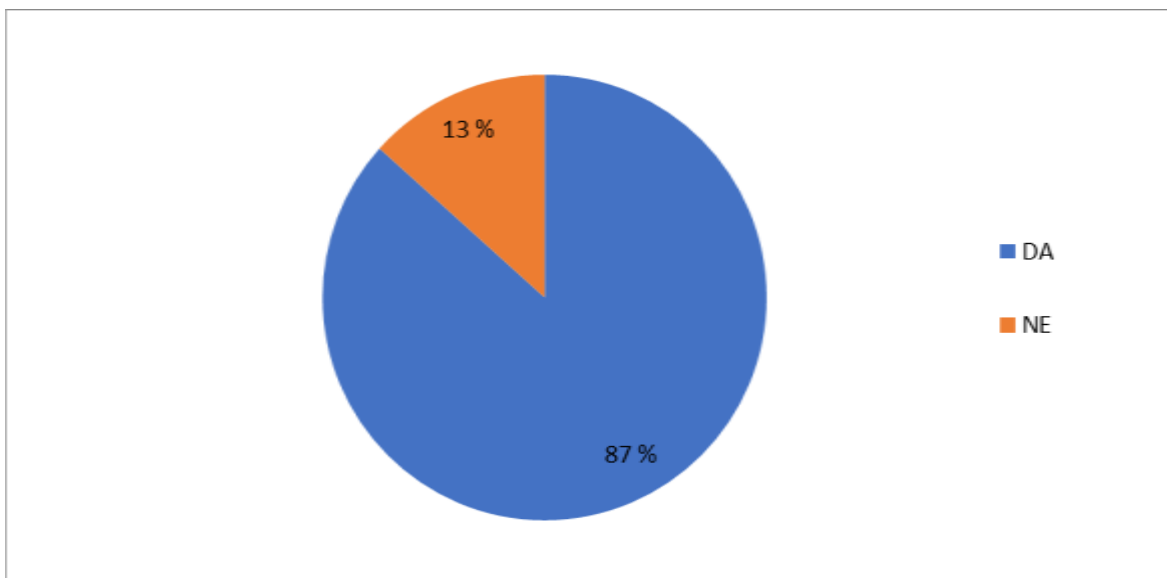
problemov z delom učencev so učiteljem tudi sodelavci. Najmanj učiteljev z aritmetično sredino 1,8 se obrne na Cono.

Vidimo lahko, da ima svetovalna služba na šoli velik pomen. Učitelji se veliko obračajo na družino, saj je ravno družina tista, ki bi morala najbolj pomagati svojim otrokom. Sodelavci si med seboj pomagajo predvsem z nasveti, kakšen pristop je pri določenem učencu najučinkovitejši. Direktno na Cono se učitelji obračajo redko. Glede na to, da sta Cona in šola povezani in da večina učiteljev pozna možnosti vključitve mladostnika v Cono, kar nam pokažeta graf 4.14 in 4.15, učitelji verjetno pričakujejo, da bo v stik s Cono stopila svetovalna služba.

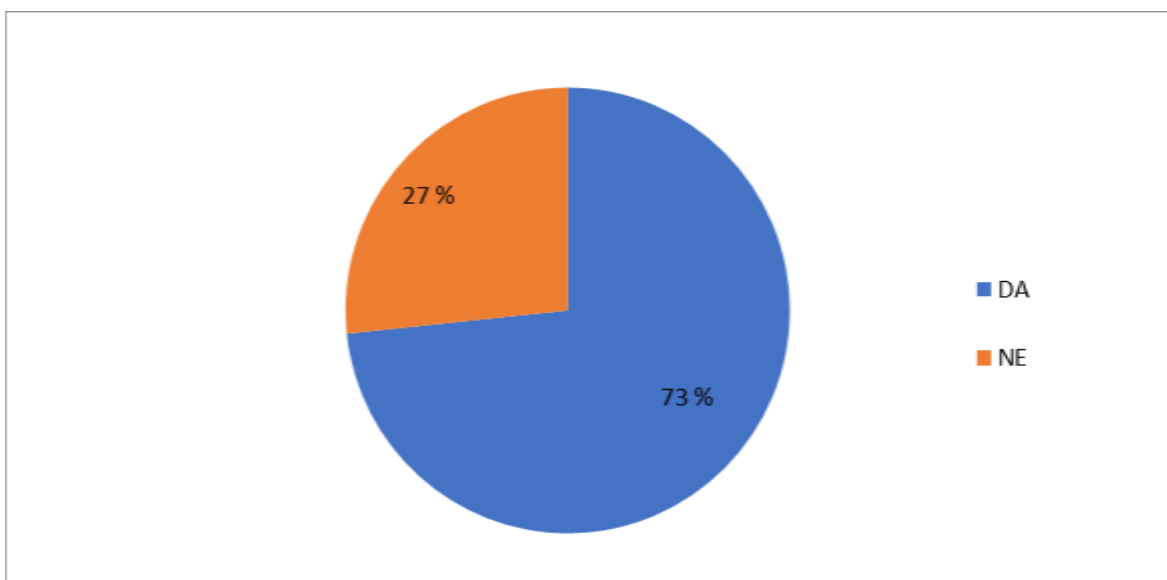
Graf 4.14: Poznavanje Cone s strani učiteljev

Graf 4.14 nam prikaže, da velika večina, kar 90 % učiteljev, pozna Cono na Fužinah. Po pregledu vprašalnikov sem ugotovila, da Cone ne poznajo učitelji, ki so na šoli zaposleni zelo kratek čas. V grafu 4.12 vidimo, da je 10 % učiteljev na šoli zaposlenih manj kot eno leto in verjetno še niso spoznali dnevnega centra Cona.

Graf 4.15: Učiteljevo poznavanje možnosti vključitve mladostnika v Cono

Iz grafa 4.15 vidimo, da 87 % učiteljev pozna možnost vključitve mladostnika v Cono, 13 % učiteljev pa te možnosti ne pozna. To lahko povežemo z grafoma 4.12 in 4.14, kjer je prikazano, koliko let so učitelji zaposleni na šoli ter koliko učiteljev Cone ne pozna. Razberemo lahko, da večina učiteljev, ki so zaposleni do enega leta, Cone še ne pozna in tudi ne poznajo možnosti vključitve mladostnika v Cono.

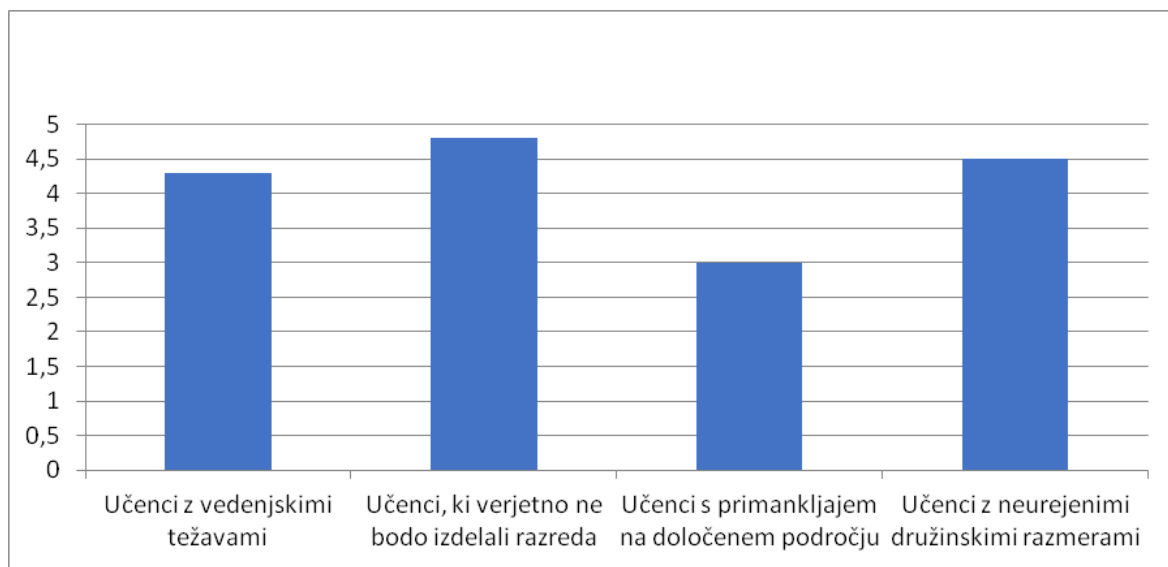

Graf 4.16: Koliko učiteljev je že kdaj predlagalo učenca za vključitev v Cono

Iz grafa 4.16 vidimo, da je 73 % učiteljev že predlagalo učenca za vključitev v Cono in 27 % učiteljev tega ni storilo.

To lahko povežemo z grafom 4.15, kjer vidimo, da 13 % učiteljev ne pozna možnosti vključitve mladostnika v Cono, tako da tega niso mogli storiti.

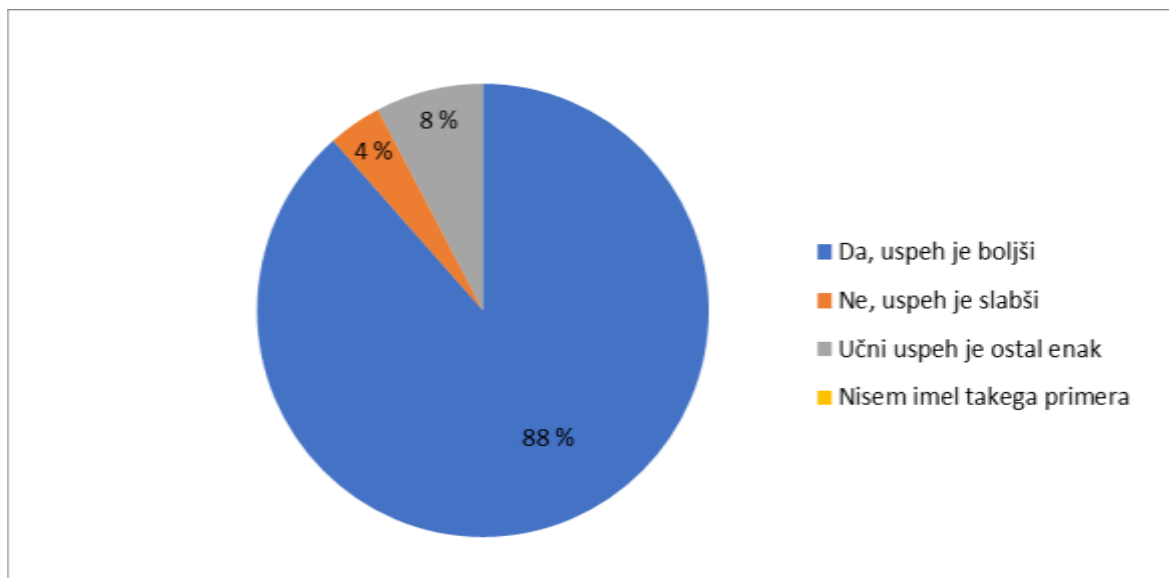
Od celotne populacije učiteljev štirje ne poznajo možnosti vključitve mladostnika v Cono, zato v nadaljevanju niso mogli odgovarjati na vprašanja v vprašalniku. Tako se je populacija zmanjšala na število 26.

Graf 4.17: Aritmetične sredine, ki kažejo učence z različnimi težavami, ki jih učitelji predlagajo za vključitev v Cono

Iz grafa 4.17 vidimo, da učitelji v Cono najpogosteje, z aritmetično sredino 4,8, vključijo učence, ki zaradi primanjkljaja znanja verjetno razreda ne bodo izdelali, z aritmetično sredino 4,5 učence z neurejenimi družinskimi razmerami in z aritmetično sredino 4,3 učence z vedenjskimi težavami. Najredkeje, aritmetična sredina 3, učitelji predlagajo za vključitev v Cono učence s primanjkljajem na določenem področju.

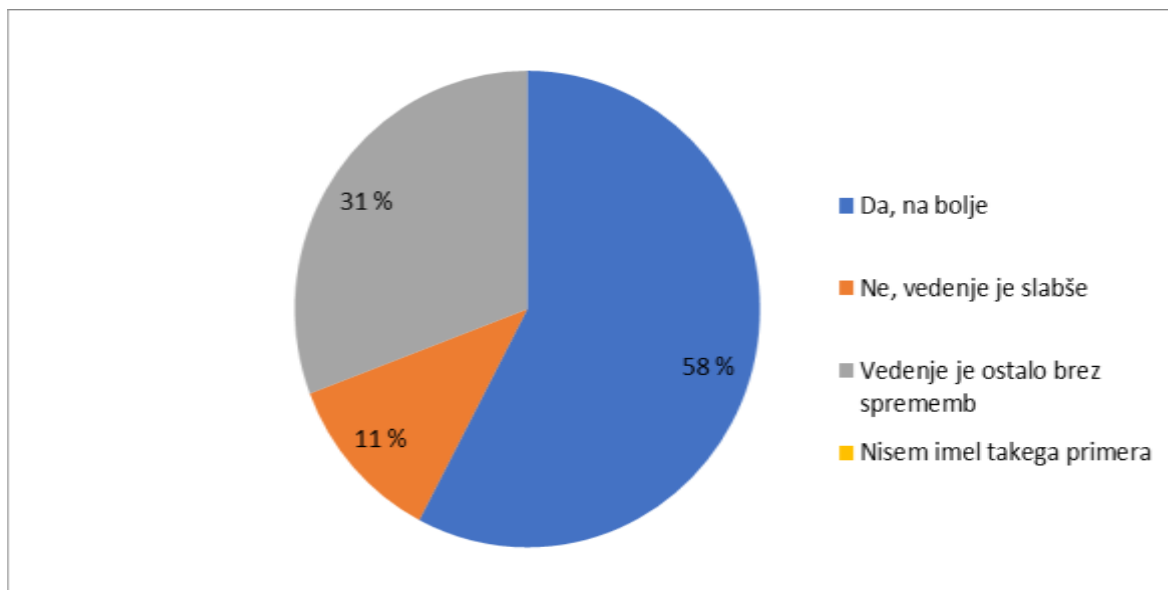
Na praksi v Osnovni šoli Nove Fužine sem ugotovila, da je za pomoč učencem, kot je dopolnilni pouk in individualna strokovna pomoč, namenjena le 1 ura tedensko na oddelek, kar pa je premalo, da bi učitelji pomagali vsem učencem, ki potrebujejo pomoč tako učno kot vedenjsko. Tako lahko pomagajo učencem, ki imajo težave le na določenem področju, učencem, ki imajo težave na več področjih, pa pomagajo tudi s tem, da jih usmerijo v Cono.

Graf 4.18: Učiteljeva opažanja učnega napredka pri učencih z učnimi težavami, ki so vključeni v Cono

Iz grafa 4.18 razberemo, da je 88 % učiteljev pri učencih, ki so vključeni v Cono, opazilo učni napredek. 8 % učiteljev meni, da je učni uspeh ostal enak, 4 % pa meni, da je učni uspeh slabši.

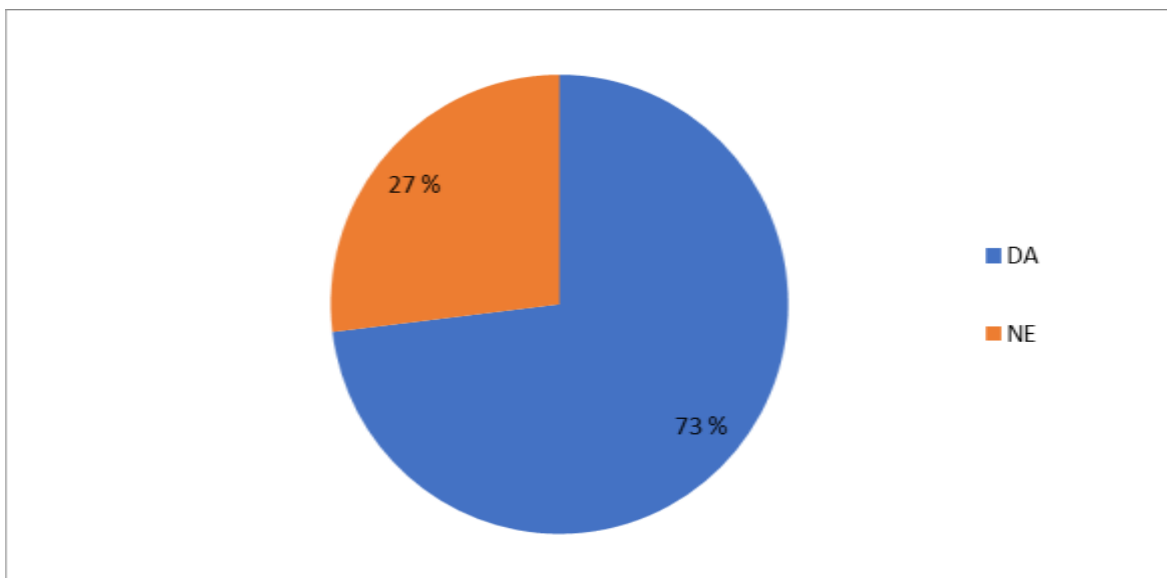
To ugotovitev učiteljev lahko povežemo z ugotovitvami mladostnikov v grafu 4.6, kjer več kot tri četrtine mladostnikov ugotavlja, da se jim je učni uspeh izboljšal. Povezava pa je tudi z grafom 4.3, kjer več kot tri četrtine mladostnikov obiskuje Cono tri leta ali več in grafom 4.4, kjer vidimo, da več kot tri četrtine mladostnikov obiskuje Cono vsak dan. Kontinuiteta dela v Coni očitno prispeva k izboljšanju učnega uspeha, kar pa v veliki meri opazijo tudi učitelji.

Graf 4.19: Učiteljeva opažanja spremembe vedenja na bolje pri učencih z vedenjskimi težavami, ki so vključeni v Cono

Iz grafa 4.19 lahko razberemo, da je 58 % učiteljev pri učencih z vedenjskimi težavami opazilo spremembe vedenja na bolje. 31 % učiteljev sprememb ni opazilo in menijo, da je vedenje ostalo enako in 11 % učiteljev meni, da se je vedenje učenca spremenilo na slabše.

Učitelji v manjši meri opažajo spremembe vedenja kot pa izboljšanje učnega uspeha. Še vedno pa več kot polovica učiteljev meni, da imajo mladostniki po obiskovanju Cone manj težav z neprimernim vedenjem. Tudi mladostniki v grafu 4.7 ugotavljajo, da so se odnosi z različnimi skupinami ljudi izboljšali. Iz tega lahko sklepam, da so se njihove vedenjske težave zmanjšale in imajo zato boljše odnose z ljudmi okoli sebe.

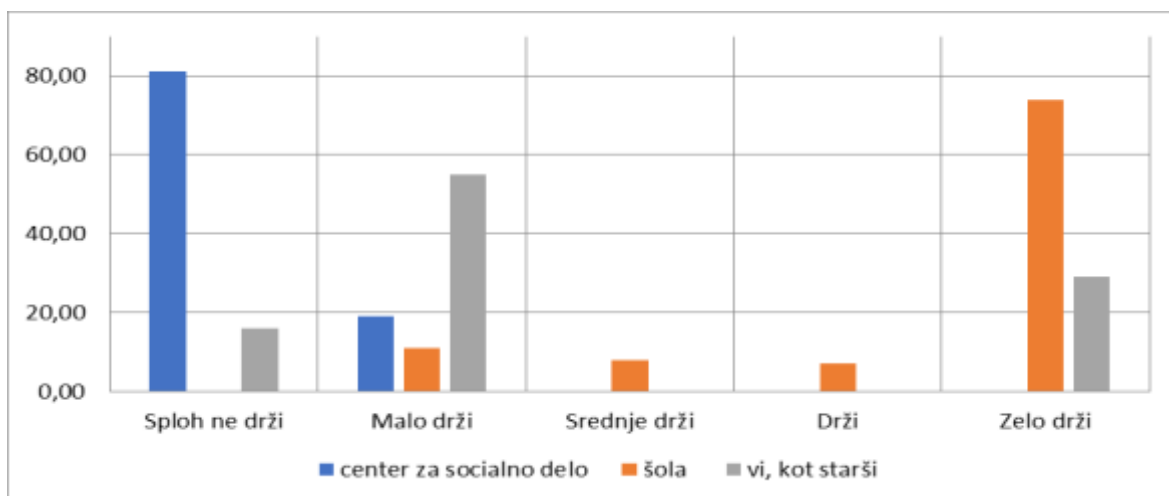

Graf 4.20: Sodelovanje oziroma dogovarjanje učiteljev z delavci Cone

Iz grafa 4.20 razberemo, da je 73 % učiteljev odgovorilo, da sodeluje oziroma se dogovarja z delavci Cone, medtem ko 27 % učiteljev ne sodeluje oziroma se z delavci Cone ne dogovarja.

To lahko povežem tudi z grafom 4.13, kjer vidimo, da se v povprečju zelo malo učiteljev v primeru učnih oziroma vedenjskih težav učencev najprej obrnejo na Cono, raje se obrnejo na svetovalno službo in starše. Ko pa je učenec že vključen v Cono, se veliko učiteljev direktno dogovarja z delavci Cone.

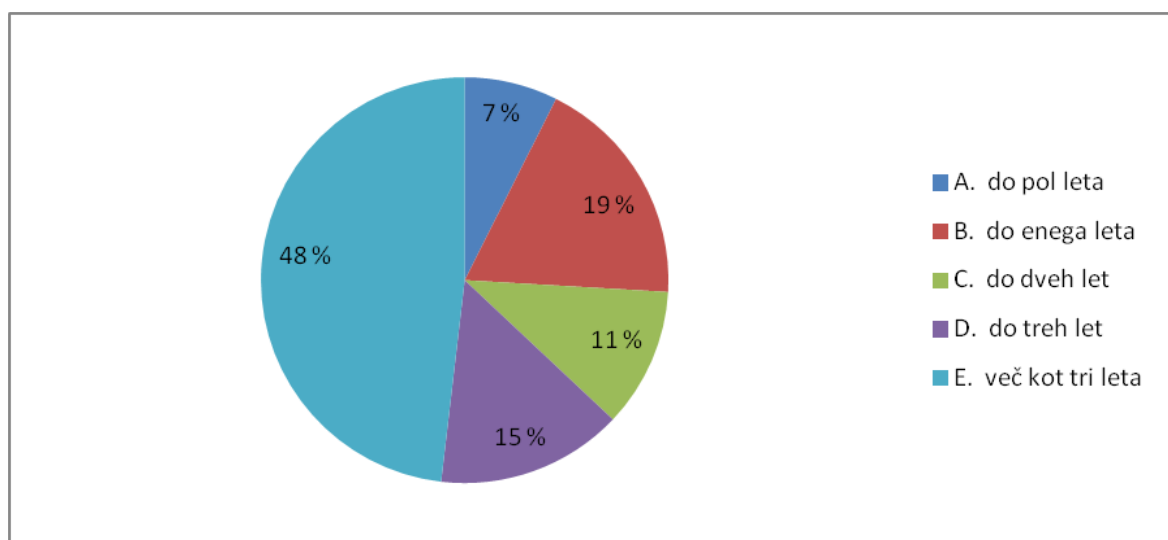
4.3 STARŠI MLADOSTNIKOV, KI SO VKLJUČENI V CONO

Graf 4.21: Kdo je mladostnika usmeril v obiskovanje Cone

Iz grafa 4.21 razberemo, da so starši mladostnikov, ki so vključeni v Cono, z 74 % odgovorilo, da zelo drži, da je mladostnike v Cono usmerila šola. Več kot polovica staršev je mnenja, da so sami malo prispevali k vključitvi mladostnikov v Cono, 29 % staršev pa meni, da so tudi oni usmerili mladostnika v Cono. 81 % staršev meni, da mladostnike v obiskovanje Cone ni usmeril Center za socialno delo.

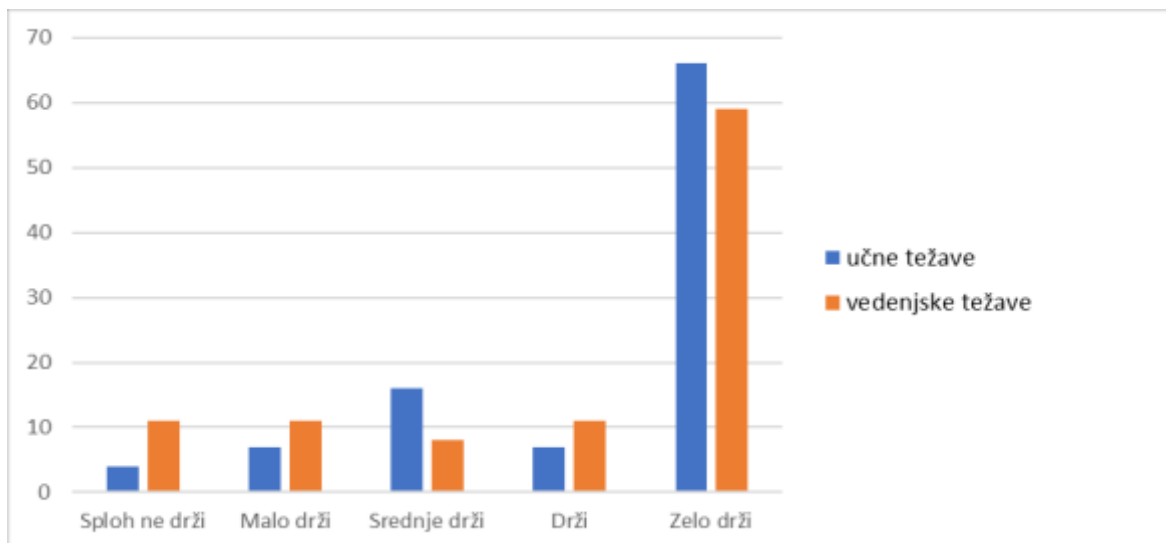
Pri prebiranju podatkov sem opazila, da vsi starši, ki so odgovorili z zelo drži, da so oni mladostnika usmerili v obiskovanje Cone, so hkrati odgovorili tudi z zelo drži, da je šola usmerila mladostnika v obiskovanje Cone. Na podlagi tega sklepam, da šola dobro sodeluje s starši. V primeru mladostnikovih učnih oziroma vedenjskih težav stopi v stik s starši in jim preko pogovora predlaga usmeritev otroka v Cono.

Graf 4.22: Čas obiskovanje Cone mladostnikov

Iz grafa 4.22 razberemo, da po mnenju staršev skoraj vsi mladostniki Cono obiskujejo več kot eno leto. 48 % mladostnikov Cono obiskuje več kot tri leta, 15 % jih do 3 let in 11 % do dveh let. Po mnenju staršev le 19 % mladostnikov Cono obiskujejo do enega leta in 7 % mladostnikov do pol leta.

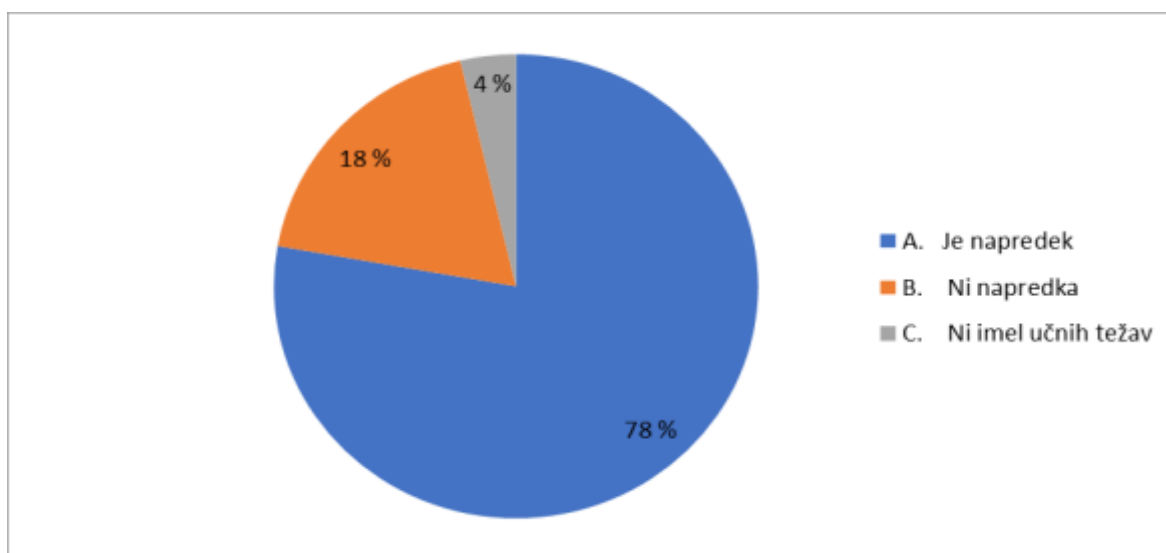
To lahko povežemo tudi z grafom 4.3, kjer so mladostniki na enako vprašanje podobno odgovorili.

Graf 4.23: Razlog vključitve mladostnika v Cono

Z grafa 4.23 razberemo, da starši mladostnikov, ki so vključeni v Cono, menijo, da je 59 % mladostnikov v Cono vključenih zaradi vedenjskih težav in 66 % zaradi učnih težav.

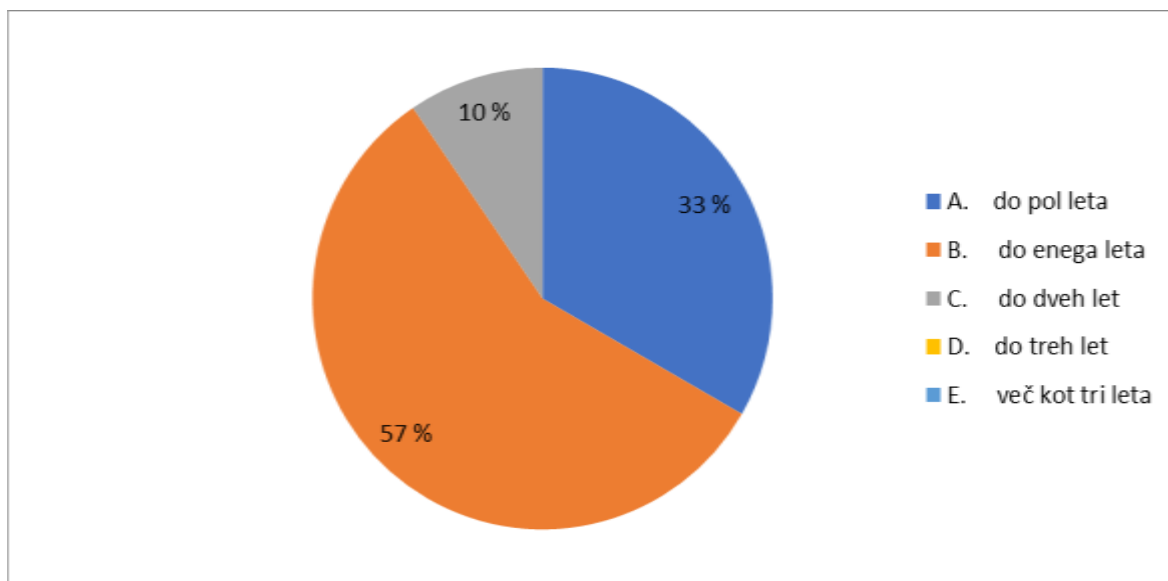
Če rezultate z grafa 4.23 primerjamo z rezultati z grafa 4.2, vidimo, da veliko več staršev meni, da so bili mladostniki v Cono vključeni zaradi učnih in vedenjskih težav, medtem ko sami mladostniki niso istega mnenja. Verjetno starši hitreje opazijo vedenje, ki ni v skladu z normami in vrednotami družbe kot mladostnik sam pri sebi. Mladostnikovo vedenje je pogostokrat posledica njegovih stisk in težav.

Graf 4.24: Opažanja staršev mladostnikovega učnega napredka z učnimi težavami, ki so vključeni v Cono

78 % staršev mladostnikov, ki so vključeni v Cono, so pri mladostnikih opazili napredek v učnem uspehu. 19 % staršev pa pri mladostnikih po vključitvi v Cono niso opazili učnega napredka.

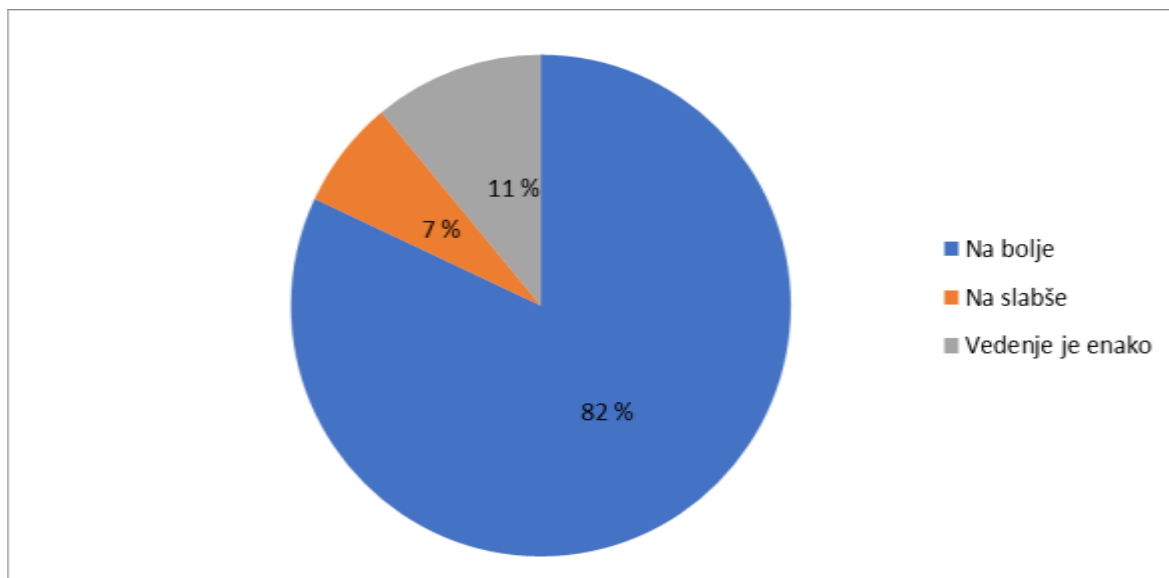
To lahko primerjamo z grafom 4.18, kjer lahko razberemo, da je 88 % učiteljev pri mladostnikih, ki so vključeni v Cono, opazilo učni napredek. Tudi z grafa 6 razberemo, da kar 79 % mladostnikov navaja, da imajo po vključitvi v Cono boljši učni uspeh.

Graf 4.25: Opažanja staršev, v kolikšnem času se je mladostnikov učni uspeh izboljšal

Z grafa 4.25 razberemo, da je 57 % staršev opazilo izboljšanje mladostnikovega učnega uspeha v roku do enega leta njihovega obiskovanja Cone. 33 % staršev je mladostnikov napredek v učnem uspehu opazilo v roku pol leta obiskovanja Cone in 10 % staršev so napredek opazili v roku dveh let mladostnikovega obiskovanja Cone. Ker je več kot polovica staršev opazila učni napredek v času do enega leta, lahko sklepam, da učenci ob rednem in nadzorovanem delu lahko v sorazmerno kratkem času izboljšajo učni uspeh in si s tem okrepijo tudi samozavest in samospoštovanje.

Večina učiteljev pa je opazila izboljšanje mladostnikovega učnega uspeha po približno dveh mesecih, nekateri pa po pol leta.

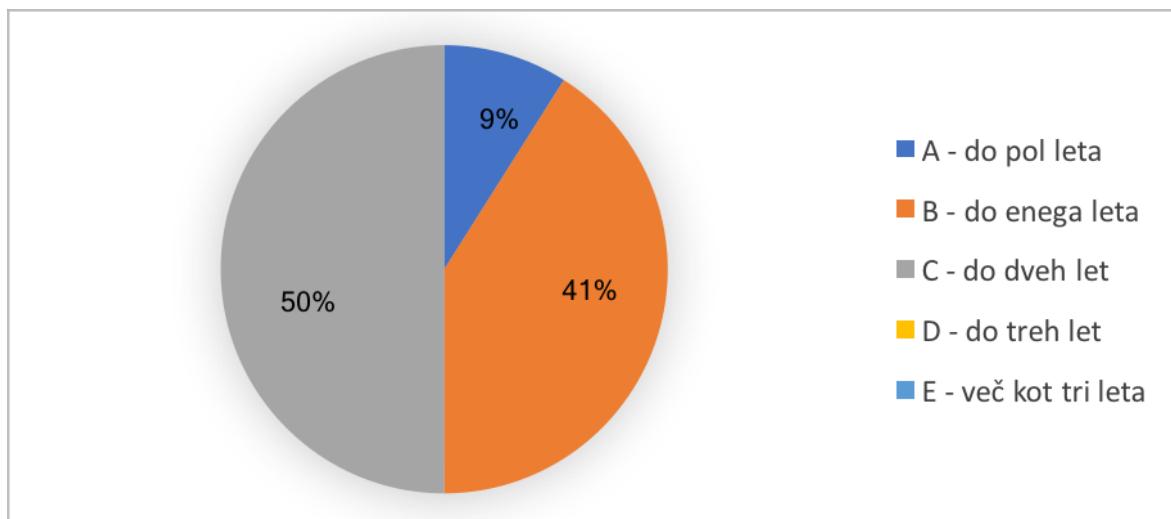

Graf 4.26: Opažanja staršev v spremembi vedenja pri mladostnikih, ki so vključeni v Cono

Z grafa 4.26 lahko vidimo, da je 82 % staršev navedlo spremembe vedenja mladostnika na bolje. 11 % staršev meni, da je vedenje mladostnika ostalo enako in 7 % staršev meni, da se je vedenje spremenilo na slabše.

Iz grafa 4.19 lahko razberemo, da je 58 % učiteljev opazilo pri mladostnikih z vedenjskimi težavami spremembe vedenja na bolje. Tudi mladostniki ugotavljajo, da so se jim odnosi z različnimi skupinami ljudi izboljšali, kar lahko razberemo z grafa 4.7.

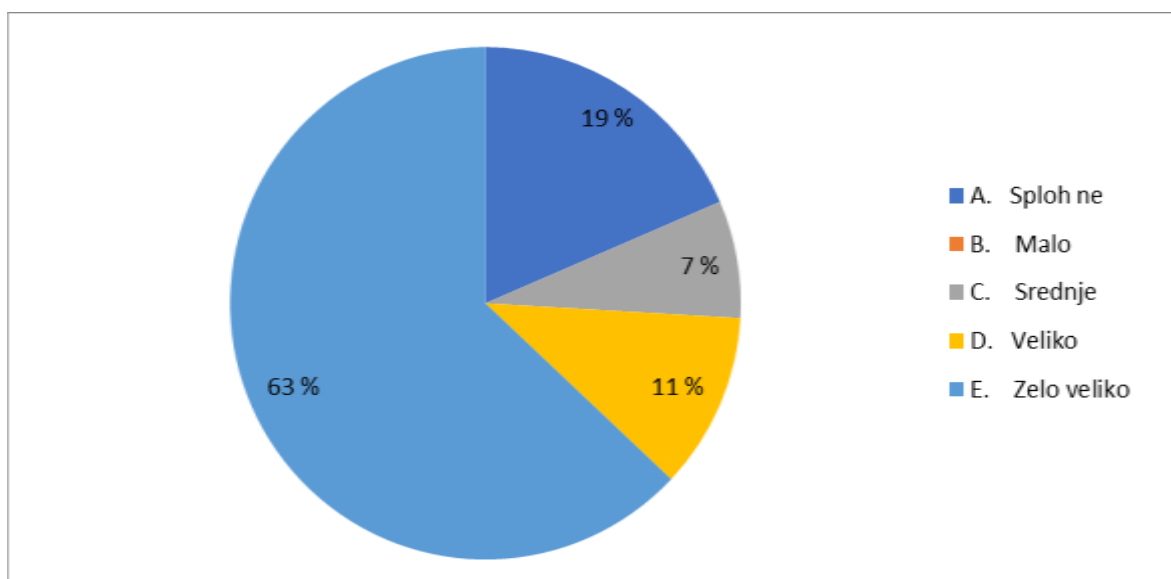
Ker sem pri vseh treh skupinah anketiranih dobila zelo podobne rezultate, lahko sklepam, da obiskovanje Cone vpliva na izboljšanje vedenja mladostnikov, vključenih v Cono.

Graf 4.27: Opažanja staršev, v kolikšnem času je prišlo do sprememb v vedenju pri mladostnikih

Z grafa 4.27 razberemo, da je 9 % staršev opazilo spremembe v mladostnikovem vedenju v roku do pol leta njihovega obiskovanja Cone. 41 % staršev je mladostnikove spremembe v vedenju opazilo v roku do enega leta obiskovanja Cone in 50 % staršev je napredek opazila v roku dveh let mladostnikovega obiskovanja Cone.

Večina učiteljev pa je opazila spremembe mladostnikovega vedenja na bolje po eno do dvoletnem obiskovanju Cone.

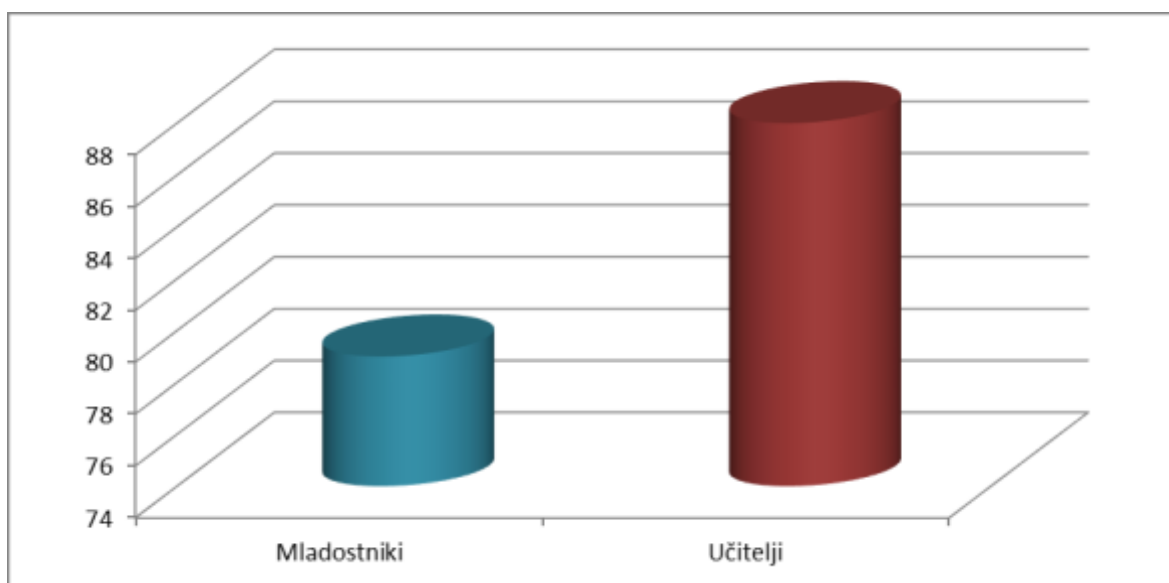

Graf 4.28: Pomoč Cone staršem pri njihovih vzgojnih pristopih

Z grafa 4.26 lahko razberemo, da 63 % staršev meni, da jim Cona zelo pomaga pri njihovih vzgojnih pristopih, 11 % jih meni, da jim pomaga veliko in 7 %, da jim srednje pomaga. 19 % staršev pa je mnenja, da jim Cona ne pomaga pri njihovih vzgojnih pristopih.

Ker večina staršev meni, da jim Cona pomaga pri vzgoji mladostnikov, lahko sklepam, da je tak projekt tako za starše kot tudi za šolo zelo dobrodošel.

H1: Mladostniki, ki obiskujejo Cono, pri sebi opažajo izboljšanje učnega uspeha v večji meri, kot to opažajo učitelji pri mladostnikih.

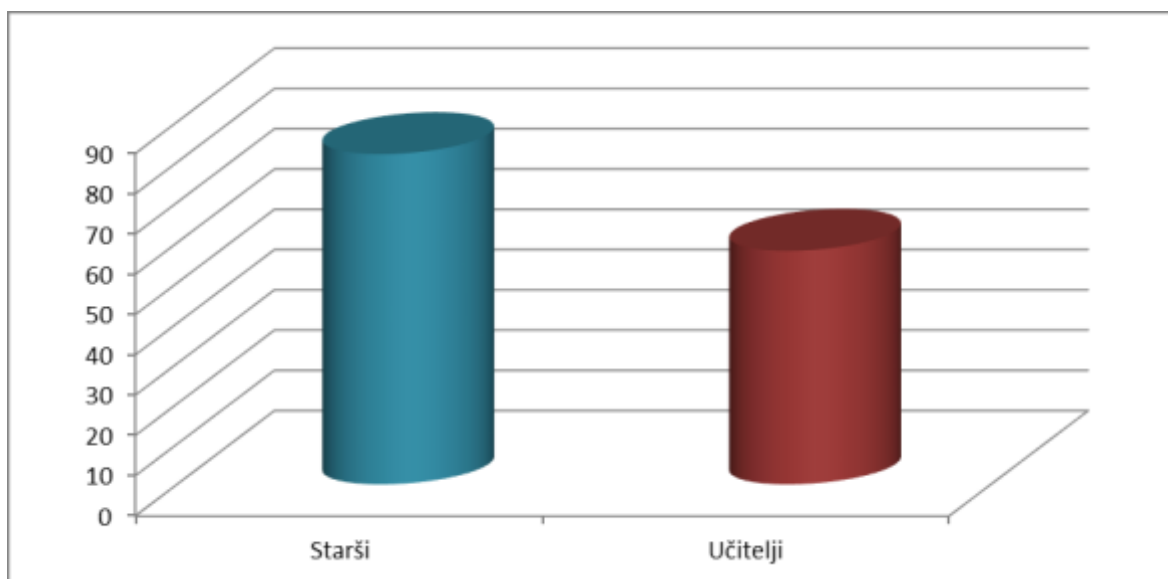

Graf 4.29: Primerjava mladostnikovega in učiteljevega opažanja o izboljšanju mladostnikovega učnega uspeha

Rezultati kažejo, da kar 79 % mladostnikov pri sebi opaža izboljšanje učnega uspeha po vključitvi v Cono. Učitelji pa so mladostnikovo izboljšanje učnega uspeha opazili v 88 %.

Na podlagi rezultatov lahko hipotezo 1 ovržem.

H2: Starši v večji meri opažajo izboljšanje mladostnikovega vedenja, kot to opažajo učitelji.

Graf 4.30: Primerjava opazanja staršev in učiteljev o izboljšanju vedenja mladostnikov

Rezultati kažejo, da je 58 % učiteljev opazilo izboljšanje vedenja pri mladostnikih z vedenjskimi težavami. Izboljšanje so opazili, potem ko je mladostnik obiskoval Cono od enega do dveh let. 82 % staršev je mnenja, da se je vedenje njihovih otrok po obiskovanju Cone izboljšalo.

S tem je hipoteza 2 potrjena.

H3: Najpogostejši razlog za vključitev mladostnikov v program Cone je slab učni uspeh v šoli.

62 % mladostnikov je odgovorilo, da je v Cono vključenih zaradi slabega učnega uspeha. Kar 69 % mladostnikov, ki obiskuje Cono, ima nezadosten ali zadosten učni uspeh. Tudi učitelji najpogosteje predlagajo za vključitev v Cono učence, ki imajo primanjkljaj znanja iz več področij in pri katerih je velika možnost ponavljanja razreda. Tudi 66 % staršev je odgovorilo, da zelo drži, da so njihovi otroci v Cono vključeni zaradi učnih težav, 59 % staršev pa, da zelo drži, da so njihovi otroci vključeni zaradi vedenjskih težav. Ostalih razlogov za vključitev starši niso navajali.

S tem potrjujem hipotezo 3.

H4: Mladostniki so mnenja, da jim pri učenju najbolj pomagajo delavci Cone in prostovoljci.

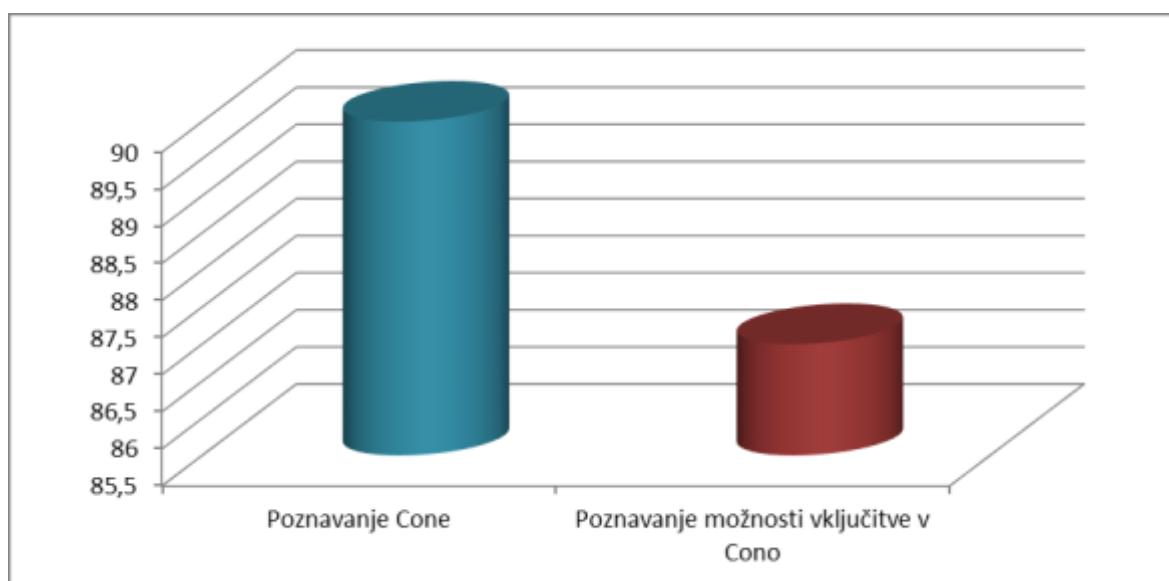
Tabela 4.1: Mladostnikove ocene, kdo jim najbolj pomaga pri učenju

IZJAVA	najmanj	malo	srednje	veliko	največ	ŠTEVILO ENOT	ARITMETIČNA SREDINA	STANDARDNI ODKLON
Delavci Cone in prostovoljci	1	0	1	6	21	29	4,6	0,85
Družina	14	4	5	0	6	29	2,3	1,56
Učitelji	4	5	6	8	6	29	3,2	1,33
Prijatelji	10	6	7	1	5	29	2,5	1,43
Učitelji dodatne strokovne pomoči (DSP)	0	0	1	5	23	29	4,8	0,50
Sošolci	6	5	9	3	6	29	2,9	1,20

Mladostniki so učno pomoč delavcev Cone in prostovoljcev ocenili s povprečno oceno 4,6, učno pomoč učiteljev dodatne strokovne pomoči pa s 4,8. Obe oceni sta zelo visoki, kar pomeni, da sta oba faktorja pomoči zelo pomembna.

Kljub temu pa je hipoteza 4 ovržena.

H5: Več kot polovica učiteljev pozna Cono Fužine in možnost vključitve mladostnika.

Graf 4.31: Učiteljevo poznavanje Cone in možnosti vključitve vanjo

Iz odgovorov učiteljev sem dobila rezultate, da 90 % učiteljev Osnovne šole Nove Fužine pozna Cono Fužine, 87 % pa pozna tudi možnost, da lahko sami predlagajo vključitev mladostnika vanjo.

S tem je hipoteza 5 potrjena.

H6: Več kot polovica staršev meni, da jim Cona pomaga pri njihovih vzgojnih pristopih.

63 % staršev meni, da jim Cona zelo pomaga pri njihovih vzgojnih pristopih. Skupno je 81 % staršev mnenja, da jim Cona pomaga pri vzgojnih pristopih, le 19 % staršev pa meni, da jim Cona sploh ne pomaga pri njihovih vzgojnih pristopih.

S tem je hipoteza 6 potrjena.

5 RAZPRAVA

V raziskavi je sodelovalo 29 mladostnikov, ki obiskujejo dnevni center Cona na Fužinah, 30 učiteljev iz Osnovne šole Nove Fužine in 27 staršev mladostnikov, ki obiskujejo Cono.

Večino mladostnikov je v obiskovanje Cone usmerila šola. Učitelji se v primeru, ko menijo, da bo učenec težko izdelal razred, večinoma obrnejo na svetovalno službo na šoli. Redki učitelji pa se obrnejo direktno na delavce v Coni. Svetovalni delavci na šoli so zelo dobro povezani z delavci Cone, saj vsakega učenca v primeru učnih oziroma vedenjskih težav predlagajo za vključitev. Tudi starši so mnenja, da je mladostnika v obiskovanje Cone večinoma usmerila šola. Malo manj kot tretjina staršev je pri usmeritvi mladostnika v obiskovanje Cone močno sodelovala, večina pa je pri usmerjanju prepustila skrb šoli.

Rezultati so pokazali, da je družina najmanj pomemben dejavnik pri vključevanju mladostnika v program. Iz tega lahko sklepam, da prebivalci Fužin, torej starši, ne poznajo programa Cone in možnosti vključitve mladostnika vanjo. Potem ko šola staršem predstavi program Cona, pa se nekateri starši močno angažirajo, da pri usmerjanju mladostnika sodelujejo tudi sami. To sem lahko razbrala tudi iz rezultatov, kjer so starši odgovorili, da zelo drži, da je njihove otroke v Cono usmerila šola. Istočasno pa so odgovorili tudi, da zelo drži, da so tudi sami sodelovali pri usmerjanju mladostnika v Cono.

Tu se lahko navežem na Tomorijevo (1994: 5), ki pravi, da je družina marsikomu vir moči in mu pomaga na poti njegovega življenja, medtem ko nekoga družina izčrpava in mu ne nudi podpore.

Skoraj polovica mladostnikov ocenjuje, da jim družina pri učenju najmanj pomaga. Iz izkušenj ob opravljanju prakse in prostovoljnega dela v Coni in na Osnovni šoli Nove Fužine sem spoznala, da mladostniki, ki so vključeni v Cono, izhajajo iz socialno šibkejših družin in družin, ki so se nedavno preselile v Slovenijo. Ko sem s svetovalno delavko delala s starši teh mladostnikov, sem ugotovila, da veliko staršev ne zna brati, ne zna slovenskega jezika in ima zaradi tega težave pri komunikaciji. Verjetno starši teh mladostnikov, tudi če bi jim želeli pomagati, tega ne zmorejo. Zato pa so na tem mestu zelo pomembni strokovni delavci v Osnovni šoli in v Coni, ki pomagajo družini pri usmerjanju mladostnika in jim nudijo pomoč ter podporo, ko jo starši oziroma družina

potrebuje. Kot pravi Lussi (1992), je družina pomembna »naravna« socialna mreža, ki jo je treba mobilizirati (Čačinovič Vogrinčič 2008: 26).

Večina staršev je mnenja, da jim Cona pomaga pri njihovih vzgojnih pristopih. Skleпам, da starši s podporo oz. pomočjo Cone v marsikateri situaciji bolj kompetentno ravnaјо.

Večina mladostnikov je v Cono vključena že več kot tri leta in večina je vanjo vključena zaradi učnih težav. Po analizi vprašalnikov sem opazila, da je veliko mladostnikov, ki so v Cono vključeni zaradi učnih težav, vključenih tudi zaradi vedenjskih težav. Večina Cono obiskuje vsak dan in le redki nekajkrat na teden. Tudi učitelji so navajali, da največkrat predlagajo učence, ki imajo primanjkljaj na učnem področju tako velik, da jim grozi ponavljanje razreda. Predlagajo tudi učence, ki prihajajo iz socialno šibkih družin ter učence, ki imajo vedenjske težave. Starši so kot najpogostejši razlog za mladostnikovo vključitev v Cono navedli učne težave, drugi najpogostejši razlog so vedenjske težave. Ostalih razlogov niso navedli.

Mladostniki so imeli pred vstopom v Cono večinoma nezadosten in zadosten učni uspeh. Po mnenju več kot polovice mladostnikov se jim je učni uspeh izboljšal. Učitelji so pri učencih z učnimi težavami po vključitvi v Cono opazili učni napredek oziroma izboljšanje učnega uspeha. Pri mladostnikih so učitelji opazili napredek po približno dveh mesecih rednega obiskovanja Cone, pri nekaterih mladostnikih pa se je napredek pokazal po približno pol leta.

Mnenja sem, da izboljšanje učnega uspeha po dveh mesecih obiskovanja Cone pri mladostnikih ne kaže na manjše učne spodobnosti, temveč na pomanjkanje spodbude, motivacije za šolsko delo in pomanjkanje učnih delovnih navad. S tem ko je mladostnik vključen v Cono, kjer ga strokovni delavci motivirajo za šolsko delo in spodbujajo k rednemu, vsakodnevnomu opravljanju učnih obveznosti v Coni, se lahko zelo hitro dvigne učni uspeh. Tudi večina staršev je opazila izboljšanje učnega uspeha po vključitvi mladostnika v Cono. Več kot polovica staršev je mnenja, da se je učni uspeh mladostnikov izboljšal v roku enega leta. Na podlagi tega vidimo, da je dnevni center Cona zelo pomemben dejavnik za izboljšanje mladostnikovega učnega uspeha.

Pri učencih z vedenjskimi težavami je več kot polovica učiteljev opazila spremembe v vedenju na bolje pri tistih mladostnikih, ki so Cono redno obiskovali približno eno leto,

nekateri učitelji pa so opazili spremembe po dveh letih rednega obiskovanja. Več kot tri četrtine staršev meni, da se je mladostnikom po vključitvi v Cono vedenje spremenilo na bolje. Polovica staršev ocenjuje, da se je vedenje mladostnikov spremenilo na bolje v roku do dveh let, malo manj kot polovica pa je mnenja, da se je mladostnikovo vedenje spremenilo v roku do enega leta. Tudi mladostniki so mnenja, da je njihovo razumevanje z domačimi, učitelji, prijatelji, sošolci izboljšalo, odkar so vključeni v Cono. Več kot polovica mladostnikov je mnenja, da je na izboljšanje odnosov veliko vplivala Cona. Sama sem mnenja, da je izboljšanje mladostnikovega učnega uspeha vplivalo tudi na odnose, predvsem odnose s učitelji in starši. Če na kratko povzamem, se večini mladostnikov po približno enoletnem oziroma daljšem časovnem obdobju obiskovanja Cone vedenje spremeni na bolje.

Na šoli je več kot tri četrtine učiteljev zaposlenih že več kot pet let in dnevni center Cona poznajo. Poznajo tudi možnost vključitve vanjo. Cone in možnosti vključitve ne poznajo učitelji, ki so na šoli zaposleni do enega leta. Večina učiteljev je učence že predlagala za vključitev v Cono, v večini primerov so to sporočili svetovalnemu delavcu na šoli, redki pa so se obrnili direktno na delavce Cone. Večina učiteljev sodeluje in se dogovarja z delavci Cone, ko je mladostnik vanjo že vključen.

Povezava šole in Cone se mi zdi zelo dobra. Strokovni delavci šole in Cone med seboj sodelujejo, komunicirajo in se dogovarjajo o mladostnikovem napredku oziroma težavah. Pogrešam večje sodelovanje učiteljev s strokovnimi delavci Cone, da bi se v primeru mladostnikovih učnih oziroma drugih težav direktno obrnili na Cono. Velika večina učiteljev je odgovorila, da s Cono sodeluje. Po svojih izkušnjah iz prakse sklepam, da je to sodelovanje mišljeno takrat, ko imajo strokovni delavci Cone in šole sestanek, na sestanke pa se večkrat povabi razrednika ali pa učitelja, pri katerem ima učenec težavo.

V primeru učnih oziroma vedenjskih težav se učitelji najpogosteje obrnejo na starše in svetovalno službo na šoli. Svetovalna služba na šoli je povezana z delavci Cone in jim posreduje podatke o učencih, za katere bi bilo priporočljivo, da se jih vključi v program. Tudi starši so navedli najpogostejši dejavnik šolo, ki najbolj vpliva na usmeritev mladostnika v obiskovanje Cone. Tretjina staršev pa je mnenja, da so, poleg šole, tudi sami najpomembnejši dejavnik za usmeritev mladostnika v Cono. Iz tega je razvidno, da šola dobro sodeluje s starši in jim v primeru učnih oziroma vedenjskih težav učenca predlaga

vključitev v dnevni center Cona. Nato pa se starši sami odločijo, ali bodo mladostnika usmerili v obiskovanje Cone. V primeru, da starši mladostnika ne usmerijo v obiskovanje Cone, se lahko šola na podlagi trenutne situacije odloči, ali bo o tem obvestila Center za socialno delo, ki lahko določi obvezno obiskovanje Cone.

Pri učenju mladostnikom najbolj pomagajo učitelji dodatne strokovne pomoči (DSP) in delavci Cone ter prostovoljci. Med prakso na osnovni šoli sem opazila, da imajo učenci specialno pedagoginjo izredno radi, saj nudi pomoč tudi učencem, ki nimajo odločbe o usmeritvi in dodatni pomoči. Prav vsi so zaželeni, dobrodošli v njeni pisarni in vsakemu priskoči na pomoč, zato se učenci v primeru težav, učnih ali osebnih, pogosto obrnejo nanjo. Menim, da je njen odnos do učencev razlog, da so njeno pomoč tako visoko ocenili.

Z aktivnostmi, ki jih izvaja Cona, so mladostniki zelo zadovoljni. Po njihovi oceni so jim najmanj všeč pogovorne urice. Mladostniki v Coni uživajo in se tja radi vračajo. To vidimo tudi iz rezultatov, saj več kot polovica mladostnikov obiskuje Cono več kot tri leta in to skoraj vsak dan. Menim, da so pogovorne urice najslabše ocenjene zato, ker je to umirjena dejavnost, ki zahteva zbranost sodelujočih in mladostniki ne daje veliko možnosti za spremembo določene dnevne tematike pogovora. Mladostniki pa po približno šestih urah sedenja in učenja v šoli potrebujejo dejavnosti, ki so dinamične, razgibane ali pa pogovore o tematikah, ki jih trenutno zanimajo.

Razumevanje z družino, starši, prijatelji, sošolci, brati in sestrami so mladostniki ocenili nižje pred vstopom v Cono, kot po obiskovanju le-te. V povprečju se je razumevanje mladostnika z učitelji najbolj izboljšalo, takoj za njimi pa je razumevanje mladostnika s starši. Menim, da so se odnosi oziroma razumevanje mladostnika z učitelji in posledično tudi s starši izboljšali zato, ker se je večini mladostnikov izboljšal učni uspeh in njihovo vedenje. Tudi Mešl in Kodele (2011: 1) pravita, da je pomanjkanje pozitivnih izkušenj in šolski neuspeh dejavnik tveganja za celotni osebni razvoj, poveča pa se tudi sprejemljivost za druge škodljive in ogrožajoče vplive.

Zelo pomembno je, da mladostniki dobijo izkušnjo, da napredujejo in zmorejo ter da njihov napredek opazijo tudi ostali. To vpliva tako na osebnost mladostnika, njegovo samozavest, odnose s prijatelji, učitelji in starši ...

Mešl in Kodele (2011: 13) pravita, da učitelj ne potrebuje le znanja o predmetu, temveč mora imeti pomembna znanja o vzpostavljanju odnosa z učencem, v katerem lahko vsakemu otroku zagotovi izkušnjo šolske uspešnosti. Učenec je strokovnjak za svoje življenje, strokovnjak na podlagi svojih osebnih izkušenj, učitelj pa njegov spoštljiv in odgovoren zaveznik.

Na poti mladostnikovega napredovanja so se jim pridružili tudi učitelji in tako skupaj soustvarjajo nove uspehe, pri tem pa je razumevanje med njimi naraslo.

Povečalo se je tudi mladostnikovo razumevanje s prijatelji in sošolci. Veliko mladostnikov je v Coni spoznalo nove prijatelje in okrepili so svoje odnose s sošolci. Aktivnosti, ki se dogajajo v Coni, so sestavljene tudi iz iger za krepitev socialne dinamike v skupini. Mladostniki se med seboj še bolj povežejo in ustvarijo nove prijateljske vezi. Rezultati so pokazali, da so se mladostniki tudi pred vključitvijo v Cono najboljše razumeli prav s svojimi prijatelji, po vključitvi pa se je razumevanje oziroma odnos še izboljšal. Rener (2002: 99) pravi, da raziskave med mladimi kažejo, da mladi prijateljstvo močno cenijo in ga postavljajo na sam vrh vrednot v življenju. Mladostnikovo doživljanje lastne vrednosti v obdobju odraščanja je najbolj povezano z oceno vrstnikov, zato so mladostniki pripravljeni storiti marsikaj, da bi bili sprejeti v svoji generaciji (Tomori 2000: 93).

Pri raziskavi sem anketirala celotno populacijo mladostnikov, ki so vključeni v Cono, celotno populacijo učiteljev, ki sodelujejo s temi mladostniki in celotno populacijo staršev mladostnikov, ki obiskujejo Cono. Dobila sem celotno sliko o tem, da se večini mladostnikom, ki redno obiskujejo Cono, učni uspeh dvigne in vedenje izboljša. Moje ugotovitve veljajo za celotno populacijo, na kateri sem izvedla raziskavo. Pokazalo se je, da so tako starši kot učitelji mnenja, da se mladostnikom po obiskovanju Cone izboljša učni uspeh in spremeni vedenje na bolje.

Za izboljšanje raziskave in morda še več relevantnih podatkov pa bi pridobila z eno od oblik kvalitativne raziskave – intervju s strokovnimi delavci v Coni in na šoli.

6 SKLEPI

Glede na dobljene rezultate navajam naslednje sklepe:

- 52 % mladostnikov je v Cono vključenih že več kot tri leta in skoraj 80 % mladostnikov Cono obiskuje vsak dan. Glavni razlog za vključitev v Cono je po mnenju mladostnikov, učiteljev in staršev slab učni uspeh. Mladostnike v Cono najpogosteje usmeri šola, nekatere usmerijo starši, kar nekaj se jih vključi prostovoljno zaradi svojih prijateljev.
- Na šoli je 77 % učiteljev zaposlenih pet let in več in vsi poznajo dnevni center Cona ter možnosti vključitve mladostnika vanjo. Cone in možnosti vključitve ne poznajo učitelji, ki so zaposleni na šoli približno eno leto. Učitelji se v primeru učnih oziroma vedenjskih težav pri učencih najprej obrnejo na svetovalno službo in nato na starše. Za vključitev mladostnika v Cono najpogosteje predlagajo učence, ki zaradi primanjkljaja znanja razreda verjetno ne bi izdelali.
- Mladostnikom se po rednem obiskovanju Cone učni uspeh dvigne. Odnosi oziroma razumevanje z bližnjimi se izboljša. Učitelji opazijo pri učencih z učnimi težavami, ob rednem obiskovanju Cone, dvig učnega uspeha po približno dveh mesecih, pri nekaterih pa po pol leta. Pri učencih z vedenjskimi težavami opazijo spremembe na bolje po približno enem letu rednega obiskovanja Cone, pri nekaterih pa po dveh letih. Večina staršev je opazila mladostnikov napredek v učnem uspehu pri mladostnikih, ki so Cono obiskovali eno leto, izboljšanje vedenja pa so pri večini mladostnikov opazili ob obiskovanju Cone od enega do dveh let.
- Mladostnikom pri učenju najbolj pomagajo svetovalni delavci na šoli ter delavci v Coni in prostovoljci. Najmanj pa jim pomaga njihova družina.
- Več kot 70 % učiteljev sodeluje oziroma se dogovarja z delavci Cone.
- Mladostniki so aktivnosti v Coni zelo visoko ocenili in so z njimi zadovoljni. Še najmanj so zadovoljni s pogovornimi uricami.
- Več kot 60 % staršev je mnenja, da jim Cona zelo veliko pomaga pri njihovih vzgojnih pristopih.

7 PREDLOGI

- Svoje rezultate raziskave bom predstavila zaposlenim v Coni in na Osnovni šoli Nove Fužine, da bodo lahko imeli vpogled v učinkovitost Cone ter njihovo medsebojno sodelovanje. Zaposleni v Coni bodo lahko na podlagi mladostnikovih mnenj dobili nove ideje za izboljšanje programa oziroma določenega področja svojega delovanja.
- Predlagam, da šola predstavi delovanje in pomen Cone na roditeljskih sestankih vsem staršem šoloobveznih otrok iz Fužin, saj bi se tako starši seznanili z možnostmi vključitve svojega otroka v Cono.
- Predlagam, da delavci Cone oziroma vodstvo šole predstavi program Cone vsem učiteljem, ki so zaposleni na šoli. S tem bi vsi učitelji poznali možnosti pomoči mladostnikom, ki jih nudi Cona.
- Ministrstvu za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti ter občini MOL bi predlagala, da v vsakem naselju organizirajo vsaj en center za aktivno preživljanje prostega časa in pomoč pri učnih ter vedenjskih težavah mladostnikov.
- Coni predlagam, da vključi v dnevni center več prostovoljcev s področja socialnega dela, pedagoške smeri in psihologije, ki bodo mladostnikom nudili učno pomoč in individualne pogovore na tematiko, ki mladostnike zanima.

8 LITERATURA

CONA. Dostopno na: <http://www.csd-ljmostepolje.si/cona/aktualne-novice.aspx> (11. oktober 2016).

Čačinovič Vogrinčič, G. (1998), *Psihologija družine: Prispevek k razvidnosti družinske skupine*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.

Čačinovič Vogrinčič, G. (2006), *Socialno delo z družino*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.

Čačinovič Vogrinčič, G. (2008), *Soustvarjanje v šoli - učenje kot pogovor*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.

Čačinovič Vogrinčič, G. (2013), Spoštovanje otroštva. V: Kodele, T., Mešl, N.: *Otrokov glas v procesu učenja in pomoči: Priročnik za vrtce, šole in starše*. Ljubljana: Narodna in univerzitetna knjižnica.

Čačinovič Vogrinčič, G., Kobal, L., Mešl, N., Možina, M. (2005), *Vzpostavljanje delovnega odnosa in osebne stika*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.

Čermelj, M. (2002), *Svetovalnica Fužine - Primer dela z mladostnikom v življenjskih stiskah*. Diplomaska naloga. Ljubljana: VŠSD.

Dragoš, S. (2008), Moč - navodila za uporabo. V: Dragoš, S., Leskošek, V., Petrovič Erlah, P., Škerjanc, J., Urh, Š., Žnidarec Demšar, S.: *Krepitev moči*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.

Flaker, V. (2003), *Temeljne in nujne spretnosti socialnega dela*. Socialno delo, 42, 4/5: 237–257.

Flaker, V. (2012), *Direktno socialno delo*: Vito Flaker@Boj za. Ljubljana: Založba/*cf.

Fužine (ni)so geto. Dostopno na: <http://www.delo.si/assets/info5/20141222/Fuzine2014/fuzine2014.html> (13. 4. 2017).

Global Definition of Social Work. Dostopno na: <http://ifsw.org/get-involved/global-definition-of-social-work/> (12. april 2017).

Gregorčič, B. (2012), *Spodbujanje socialnega vedenja na šoli. Šola za ravnatelje*. 10, 3: 105–116.

Kompare, A., Stražišar, M., Dogša, I., Vec, T., Jaušovec, N., Curk, J. (2004), *Psihologija: spoznanja in dileme*. Ljubljana: DZS.

Kristančič, A. (1995), *Svetovanje in komunikacija*. Ljubljana: Združenje svetovalnih delavcev Slovenije, AA Inserco.

Kristančič, A. (2007), *Svoboda izbire - moj prosti čas*. Ljubljana: AA Inserco.

Magajna, L. (2008), Pomembnost, kompleksnost, posledice šolske neuspešnosti. V: Magajna, L., Pečjak, S., Peklaj, C., Čačinovič Vogrinčič, G., Bregar G., Kavkler, M., Tancig, S., *Učne težave v Osnovni šoli*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo: 15–22

Mesec, B. (1997), *Metodologija raziskovanja v socialnem delu II: študijsko gradivo*. Ljubljana: Visoka šola za socialno delo.

Mesec, B. (2003), *Mikro, mezo, makro: Ekspanzija, integracija in specifičnost socialnega dela*. Socialno delo, 42, 4–5: 259–270.

Mešl, N., Kustec, K. (2011), *Pomoč učencu z učnimi težavami*. Socialno delo, 50, 2: 125–131.

Mešl, N., Kodele, T. (2011), *Soustvarjanje podpore in pomoči učencem z učnimi težavami v izvirnem delovnem projektu pomoči*, 50, 1: 13–25.

Milošević Arnold, V., Poštrak, M. (2003), *Uvod v socialno delo*. Ljubljana: Študentska založba.

Nastran Ule, M. (1996), Sociološki oris mladosti/mladine. V: Nastran Ule, M., Geržina, S., Lobnikar, B., Mencin Čepelak, M., Miheljak, V., Rener T., Švab, A., Tivdar, B., Vaupotič, M., *Mladina v devetdesetih*, Analiza stanja v Sloveniji. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede (9–11).

Nastran Ule, M. (1997), *Temelji socialne psihologije*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.

Nastran-Ule, M. (2000), Mladi v družbi novih tveganj in negotovosti. V: Šelih, A., *Prestopniško in odklonsko vedenje mladih: vzroki, pojavi, odzivanje*. Ljubljana: Bonex.

Osnovna šola Nove Fužine. Dostopno na: <http://www.os-novefuzine.si/> (11. 10. 2016).

Poštrak, M. (1994), *V znamenju trojstev*. Socialno delo 33, 4: 325–342.

Poštrak, M. (2003), *Kaj posebnega lahko ponudi socialno delo pri delu z mladimi*. Šolsko svetovalno delo, 2003, letnik VIII, št. 3/4, str. 26–33.

Poštrak, M. (2007), Kakovostno preživljanje prostega časa mladih. V: Kristančič, A., *Svoboda izbire - moj prosti čas*. Ljubljana: AA Inserco.

Poštrak, M. (2015), *Koncepti socialnega dela z mladimi*, Socialno delo, 54,3: 269–280.

Rapoša Tajnšek, P. (2007), Raziskovanje življenjskega sveta uporabnika v širšem kontekstu socialnega dela V: Šugman Bohinc, L., Tajnšek, P., Škrjanc, J., Lešnik, B.: *Življenjski svet uporabnika: Raziskovanje, ocenjevanje in načrtovanje uporabe virov za doseganje zelenih razpletov*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo. 7–24.

Rener, T. (2000), Ranljivost, mladi in zasebno okolje. V: Ule, M., Rener, T., Mencin Čeplak, M., Tivadar, B.: *Socialna ranljivost mladih*. Ministrstvo za šolstvo in šport, Urad Republike Slovenije za mladino in založba Aristej (91–116).

Rener, T. (2002), Novi trendi v zasebnih razmerjih. V: Mihelj, V., *Mladina 2000. Slovenska mladina na prehodu v tretje tisočletje*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport, Urad Republike Slovenije za mladino (79–103).

Rich, J. M., DeVitis, J. (1994), *Theories of moral development*. Springfield: Charles C Thomas.

Saksida, M. (2008), Delo z mladimi v mladinskem centru. V: Kobolt, A.: *Učenje na odru življenja - Projektno delo z ranljivimi skupinami mladostnikov*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.

Tivadar, B. (2000), Mladost kot problem: dejavniki prestopniškega vedenja. V: Ule, M., Rener, T., Mencin Čeplak, M., Tivadar, B.: *Socialna ranljivost mladih*. Ministrstvo za šolstvo in šport, Urad Republike Slovenije za mladino in založba Aristej (143–171).

Tomori, M. (1994), *Knjiga o družini*. Ljubljana: EWO.

Tomori, M. (2000), Psihosocialni dejavniki pri mladoletniškem prestopništvu. V: Šelih, A. (2000), *Prestopniško in odklonsko vedenje mladih- vzroki, pojavi, odzivanje*. Ljubljana: Bonex založba d.o.o (89–111).

Ule, M. (2000), Mladi v družbi novih tveganj in negotovosti. V: Ule, M., Rener, T., Mencin Čeplak, M., Tivadar, B.: *Socialna ranljivost mladih*. Ministrstvo za šolstvo in šport, Urad Republike Slovenije za mladino in založba Aristej (15–83).

Žmuc-Tomori, M. (1983), *Pot k odraslosti: Kaj je in kaj ni motnja v otrokovem duševnem razvoju*. Ljubljana: Cankarjeva založba.

9 PRILOGE

9.1 VPRAŠALNIK ZA UČITELJE

Sem Neža Haler, študentka četrtega letnika Fakultete za socialno delo. Za diplomsko nalogo sem izbrala temo Pomen Cone na mladostnikovo izboljšanje učnega uspeha in vedenja.

Za izdelavo naloge bi potrebovala Vašo pomoč.

Prosim Vas, da izpolnite vprašalnik, ki je anonimen in bo uporabljen izključno pri pisanju diplomske naloge.

Za pomoč se Vam najlepše zahvaljujem.

1. Koliko let ste zaposleni na Osnovni šoli Nove Fužine?

- A. do enega leta
- B. do pet let
- C. več kot pet let

2. Na koga se najprej obrnete, v primeru učnih oziroma vedenjskih težav pri učencih?

(označite s križcem oziroma napišite svoj odgovor pod »drugo«)

	Nikoli	Redko	Občasno	Pogosto	Vedno
Starši					
Svetovalna služba					
Sodelavci					
Cona					
Vodstvo					
Drugo:					

3. Ali poznate Cono Fužine? DA NE

Ali poznate možnost vključitve učenca v Cono? DA NE

Ali ste že kdaj predlagali učenca za vključitev v Cono? DA NE

Komu: _____

Če poznate možnost vključitve učenca v Cono oziroma ste že kdaj predlagali njegovo vključitev, Vas prosim, da odgovorite na naslednja vprašanja.

3.1 Učence s kakšnimi težavami predlagate, da se jih vključi v Cono?

(označite s križcem oziroma napišite svoj odgovor pod »drugo«)

	Nikoli	Redko	Občasno	Pogosto	Vedno
Učence z vedenjskimi težavami					
Učence, ki zaradi primanjkljaja znanja, verjetno razreda ne bodo izdelali					
Učence, ki imajo primanjkljaj le na določenem področju					
Učence z neurejenimi družinskimi razmerami					
Drugo:					

3.2 Ali ste pri učencih, ki so vključeni v Cono opazili učni napredek?

DA, uspeh je boljši

NE, uspeh je slabši

Učni uspeh je ostal enak

Nisem imel takega primera

Če ste odgovorili DA

po kolikem času obiskovanja _____

3.3 Ali ste pri učencih z vedenjskimi težavami opazili spremembe?

DA, na bolje

NE, vedenje je slabše

Vedenje je brez sprememb

Nisem imel takega primera

Če ste odgovorili DA
po kolikem času obiskovanja _____

3.4 Ali kot učitelj sodelujete oziroma se dogovarjate z delavci Cone?

DA

NE

9.2 VPRAŠALNIK ZA MLADOSTNIKE

Sem Neža Haler, študentka četrtega letnika Fakultete za socialno delo. Za diplomsko nalogo sem izbrala temo Pomen Cone na mladostnikovo izboljšanje učnega uspeha in vedenja.

Za izdelavo naloge pa bi potrebovala tvojo pomoč.

Prosim te, da izpolniš vprašalnik, ki je anonimen in bo uporabljen izključno pri pisanju diplomske naloge.

Za pomoč se ti najlepše zahvaljujem.

1. Kdo te je usmeril v Cono?

(označi s križcem oziroma napiši svoj odgovor pod »drugo«)

	Sploh me ni usmeril	Malo me je usmeril	Srednje me je usmeril	Veliko me je usmeril	Največ me je usmeril
Družina					
Šola					
Prijatelji					
Drugo:					

2. Zakaj si vključen v Cono?

(označi s križcem oziroma napiši svoj odgovor pod »drugo«)

	Sploh ne drži	Malo drži	Srednje drži	Drži	Zelo drži
Slabe ocene					
Spori s sošolci oziroma prijatelji					
Prijatelj me je pripeljal v Cono					
Vedenjske težave					
Drugo:					

3. Koliko časa obiskuješ Cono?

Obkroži trditev

- A. do pol leta
- B. do enega leta
- C. do dveh let
- D. do treh let
- E. več kot tri leta

4. Kako pogosto obiskuješ Cono?

Obkroži trditev

- A. vsak dan
- B. trikrat do štirikrat na teden
- C. enkrat do dvakrat na teden
- D. manj kot enkrat na teden

5. Kakšen učni uspeh si imel, preden si prišel v Cono?

Obkroži trditev.

- A. odličen
- B. prav dober
- C. dober
- D. zadosten
- E. nezadosten

Kakšen učni uspeh imaš sedaj?

- A. boljši
- B. slabši
- C. enak

6. Kako si se razumel z naštetimi ljudmi, preden si prišel v Cono?

(označi s križcem oziroma napiši svoj odgovor pod »drugo«)

	Zelo slabo	Slabo	Dobro	Zelo dobro	Odlično
Prijatelji					
Starši					
Brati in sestre					
Učitelji					
Sošolci					
Drugo:					

Kako se razumeš z njimi sedaj, ko si vključen v Cono?

	Zelo slabo	Slabo	Dobro	Zelo dobro	Odlično
Prijatelji					
Starši					
Brati in sestre					
Učitelji					
Sošolci					
Drugo:					

Koliko je po tvojem mnenju na to vplivala Cona?

- A. nič
- B. malo
- C. veliko

7. Kdo ti najbolj pomaga pri učenju?

(označi s križcem oziroma napiši svoj odgovor pod »drugo«)

	Najmanj	Malo	Srednje	Veliko	Največ
Delavci Cone in prostovoljci					
Družina					
Učitelji					

Prijatelji					
Učitelji dodatne strokovne pomoči (DSP)					
Sošolci					
Drugo:					

8. Kako bi ocenil/a aktivnosti v Coni?

(označi s križcem oziroma napiši svoj odgovor pod »drugo«)

	Zelo slabo	Slabo	Dobro	Zelo dobro	Odlično
Plavanje					
Druženje prijatelji s					
Ustvarjalne delavnice					
Učna pomoč					
Pogovorne urice					
Družabne igre					
Športne igre					
Tabori					
Jahanje					
Kuhanje					
Enodnevni izleti					
Drugo:					

9.3 VPRAŠALNIK ZA STARŠE

Sem Neža Haler, študentka četrtega letnika Fakultete za socialno delo. Za diplomsko nalogo sem izbrala temo Pomen Cone na mladostnikovo izboljšanje učnega uspeha in vedenja.

Za izdelavo naloge pa bi potrebovala Vašo pomoč.

Prosim Vas, da izpolnite vprašalnik, ki je anonimen in bo uporabljen izključno pri pisanju diplomske naloge.

Za pomoč se Vam najlepše zahvaljujem.

1. Kdo je otroka usmeril v obiskovanje Cone?

(označi s križcem oziroma napiši svoj odgovor pod »drugo«)

	Sploh ne drži	Malo drži	Srednje drži	Drži	Zelo drži
Center za socialno delo					
Šola					
Vi, kot starši					
Drugo:					

2. Koliko časa je otrok že vključen v Cono?

- A. do pol leta
- B. do enega leta
- C. do dveh let
- D. do treh let
- E. več kot tri leta

3. Zakaj je Vaš otrok vključen v Cono?

(označi s križcem oziroma napiši svoj odgovor pod »drugo«)

	Sploh ne drži	Malo drži	Srednje drži	Drži	Zelo drži
Učne težave					
Vedenjske težave					
Drugo:					

4. Ali se je pokazal napredek v učnem uspehu pri otroku, od kar je vključen v Cono?

- A. je napredek
- B. ni napredka
- C. ni imel učnih težav

Če ste **obkrožili črko A**, prosim odgovorite na naslednje vprašanje;

V kolikem času se je pokazal učni napredek pri otroku?

- A. do pol leta
- B. do enega leta

- C. do dveh let
- D. do treh let
- E. več kot tri leta

5. Od kar je otrok vključen v Cono se je njegovo vedenje spremenilo:

- A. na bolje
- B. na slabše
- C. vedenje je enako

Če ste **obkrožili črko A**, prosim odgovorite na naslednje vprašanje;

V kolikem času so se pokazale spremembe vedenja pri otroku?

- A. do pol leta
- B. do enega leta
- C. do dveh let
- D. do treh let
- E. več kot tri leta

6. Koliko in ali vam Cona pomaga pri vaših vzgojnih pristopih?

- A. sploh ne
- B. malo
- C. srednje
- D. veliko
- E. zelo veliko